

มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา
Dhamma Study and Support Foundation

แนวทางเจริญวิปัสสนา

เล่ม ๕๓ ตอนที่ ๕๒๑ – ๕๓๐

บรรยายโดย

สุจินต์ บริหารวนเขตต์

แนวทางเจริญวิปัสสนา

๕๒๑

ข้อความต่อไป ใน มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์ ภัททาลิสสูตร มีว่า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร ภัททาลิ เหตุที่เธอต้องแทงตลอดว่า อุบาสกมากด้วยกันอาศัยอยู่ในพระนครสาวัตถี แม้อุบาสกเหล่านั้นจักรู้เราว่า ภิกษุชื่อภัททาลิ ไม่ทำให้บริบูรณ์ในสิกขาในศาสนาของพระศาสดา ดังนี้ เหตุแม้นี้แล เธอก็มิได้แทงตลอดแล้ว

ดูกร ภัททาลิ เหตุที่เธอต้องแทงตลอดว่า อุบาสิกามากด้วยกันอาศัยอยู่ในพระนครสาวัตถี แม้อุบาสิกาเหล่านั้นจักรู้เราว่า ภิกษุชื่อภัททาลิ ไม่ทำให้บริบูรณ์ในสิกขาในศาสนาของพระศาสดา ดังนี้ เหตุแม้นี้แล เธอก็มิได้แทงตลอดแล้ว

ข้อความต่อไป พระผู้มีพระภาคทรงเตือนให้ท่านภัททาลิได้ระลึกว่า นอกจากพระผู้มีพระภาค พระภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาแล้ว ก็ยังมีบุคคลอื่นที่ท่านพระภัททาลิควรเกิดความละอาย ที่ไม่ประพฤติให้บริบูรณ์ในสิกขาในศาสนาของพระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาคตรัสต่อไปว่า

แม้เหตุที่เธอต้องแทงตลอดว่า สมณพราหมณ์ต่างลัทธิมากด้วยกันเข้าอยู่กาลฝนในพระนครสาวัตถี แม้สมณพราหมณ์เหล่านั้นจักรู้เราว่า ภิกษุชื่อภัททาลิสาวกของพระสมณโคดม เป็นพระเถระองค์หนึ่ง ไม่ทำให้บริบูรณ์ในสิกขาในศาสนาของพระศาสดา ดังนี้ เหตุแม้นี้แล เธอก็มิได้แทงตลอดแล้ว

ท่านพระภัททาลิกราบทูลว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ โทษได้ครอบงำข้าพระองค์ผู้เป็นคนพาล เป็นคนหลง ไม่ฉลาด ซึ่งได้ประกาศความไม่อุตสาหะขึ้นแล้ว ในเมื่อพระผู้มีพระภาคกำลังทรงบัญญัติสิกขาบท ในเมื่อภิกษุสงฆ์สมมาทานอยู่ซึ่งสิกขา ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอ

พระผู้มีพระภาคจงทรงรับโทษของข้าพระองค์นี้ โดยความเป็นโทษ เพื่อความสำรวมต่อไปเกิด

น่านุโมทนาสำหรับผู้ที่เป็นผู้เห็นผิด ประพฤติผิด และรู้ว่าเห็นผิด ประพฤติผิด เมื่อรู้อย่างนี้ ก็สามารถเปลี่ยนจากความเป็นผู้เห็นผิด ประพฤติผิด มาสู่ความเป็นผู้เห็นถูก ประพฤติถูกได้ ซึ่งพระผู้มีพระภาคก็ได้ตรัสกับท่านพระภัททาลิว่า พระอริยเจ้าทั้งหลายย่อมกระทำตามที่พระผู้มีพระภาครับสั่ง ไม่ว่าจะเป็นพระอริยเจ้าประเภทที่ถึงพร้อมด้วยฉาน หรือว่าไม่ได้ฉานชั้นต่าง ๆ ก็ย่อมประพฤติตามที่พระผู้มีพระภาครับสั่ง แล้วพระผู้มีพระภาคก็ได้ตรัสถามท่านพระภัททาลิว่า

ดูกร ภัททาลิ เธอจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน ในสมัยนั้นเธอเป็นพระอริยบุคคล ชื่อว่าอุกโกฏกาคิมุติ ปัญญาวิมุติ กายสักขี ทิฏฐิปัตตะ สัทธาวิมุติ อรรฆานุสสริ หรือสัทธานุสสริ บ้างหรือหนอ

ท่านพระภัททาลิกราบทูลว่า

มิได้เป็นเลย พระเจ้าข้า

ถ้าเป็นปัญญาจริง ๆ ก็รู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง ไม่หลอกลวง เมื่อท่านพระภัททาลิท่านเป็นผู้ที่ปฏิบัติตรง ปฏิบัติถูก ท่านก็ย่อมรู้ว่า ในสมัยนั้นท่านยังไม่ได้เป็นพระอริยเจ้า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร ภัททาลิ ในสมัยนั้น เธอยังเป็นคนว่าง คนเปล่า คนผิดมิใช่หรือ

ท่านพระภัททาลิกราบทูลรับว่า

เป็นอย่างนั้น พระเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร ภัททาลิ เราขอเตือน โทษได้ครอบงำเธอผู้เป็นคนพาล เป็นคนหลง ไม่ฉลาด ซึ่งได้ประกาศความไม่อุตสาหะขึ้นแล้ว ในเมื่อเรากำลังบัญญัติสิกขาบท ในเมื่อภิกษุสงฆ์กำลังสมาทานอยู่ซึ่งสิกขา แต่เพราะเธอเห็นโทษโดยความเป็นโทษ

แล้วทำคืนตามธรรม เราจึงรับโทษของเขานั้น ข้อที่บุคคลเห็นโทษโดยความเป็นโทษ แล้วทำคืนตามธรรม ถึงความลำบากต่อไป นี่เป็นความเจริญในวินัยของพระอริยะ

ข้อความต่อไปตอนหนึ่งในพระสูตรนี้ มีว่า

ท่านพระภททาลิได้กราบทูลถามว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อะไรหนอเป็นเหตุเป็นปัจจัย ที่เมื่อก่อนได้มีสิกขาบทน้อยนักเพียว แต่ภิกษุดำรงอยู่ในอหัตตผลเป็นอันมาก และอะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัย ที่เดี๋ยวนี้ได้มีสิกขาบทเป็นอันมาก แต่ภิกษุดำรงอยู่ในอหัตตผลน้อยนัก

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร ภททาลิ ข้อนี้เป็นจริงอย่างนั้น เมื่อสัตว์ทั้งหลายกำลังเสื่อมพระสัทธรรมกำลังอันตราย สิกขาบทมีอยู่มากมาย แต่ภิกษุดำรงอยู่ในอหัตตผลน้อยนัก พระศาสดายังไม่ทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวกทั้งหลาย ตราบเท่าที่อัสวัฐฐานิยธรรมบางเหล่ายังไม่ปรากฏในสงฆ์ในธรรมวินัยนี้ ต่อเมื่อใดอัสวัฐฐานิยธรรมบางเหล่าปรากฏขึ้นในสงฆ์ในธรรมวินัยนี้ เมื่อนั้นพระศาสดาจึงทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวกทั้งหลาย เพื่อกำจัดอัสวัฐฐานิยธรรมเหล่านั้น

อัสวัฐฐานิยธรรม คือ ธรรมซึ่งเป็นฐานะ เป็นที่ตั้งของกิเลส อาสวะ

ข้อความต่อไป

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

อัสวัฐฐานิยธรรมบางเหล่ายังไม่ปรากฏในสงฆ์ในธรรมวินัยนี้ ตราบเท่าที่สงฆ์ยังไม่ถึงความเป็นหมู่ใหญ่ ต่อเมื่อใดสงฆ์ถึงความเป็นหมู่ใหญ่ เมื่อนั้นอัสวัฐฐานิยธรรมบางเหล่าจึงจะปรากฏในสงฆ์ในธรรมวินัยนี้ ครั้นนั้นพระศาสดาจึงทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวกทั้งหลาย เพื่อกำจัดอัสวัฐฐานิยธรรมเหล่านั้น

อัสวัฐฐานิยธรรมบางเหล่ายังไม่ปรากฏในสงฆ์ในธรรมวินัยนี้ ตราบเท่าที่สงฆ์ยังไม่ถึงความเป็นผู้เลิศด้วยลาภ ... ยังไม่ถึงความเป็นผู้เลิศด้วยยศ ... ยังไม่ถึงความเป็นพหูสูต ... ยังไม่ถึงความเป็นรัตตัญญู ต่อเมื่อใดสงฆ์เป็นผู้ถึงความเป็นรัตตัญญู เมื่อนั้นอัสวัฐฐานิยธรรมบางเหล่าจึงปรากฏในสงฆ์ในธรรมวินัยนี้ ครั้นนั้น

พระศาสดาจึงทรงบัญญัติสิกขาบทแก่สาวกทั้งหลาย เพื่อกำจัดอัสวฏฐานิยธรรม เหล่านั้น

ท่านผู้ฟังจะเห็นได้ว่า กิเลสติดตามไปตลอด เวลาที่เป็นผู้ที่เกิดด้วยลาภ เลิศ ด้วยยศ เลิศด้วยความเป็นพหูสูต หรือถึงความเป็นรัตตัญญู คือ ผู้ที่บวชนาน กิเลสก็ ติดตามไป ทำให้พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบท เพื่อกำจัดธรรมซึ่งเป็นที่ตั้ง เป็นฐานให้เกิดกิเลสต่าง ๆ เหล่านั้น

ข้อความต่อไป

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ณ สมัยที่เราแสดงธรรมปริยายเปรียบด้วยอาชาในยหุ่ม แก่ เธอทั้งหลาย ณ สมัยนั้น เธอทั้งหลายได้มีอยู่น้อย เธอยังระลึกถึงธรรมปริยายนั้นได้ อยู่หรือ

แม้เป็นพระธรรมที่พระผู้มีพระภาคได้ทรงแสดงแก่สาวกในครั้งก่อน ๆ พระผู้มีพระภาคก็ยังตรัสถามว่า ยังจำได้ไหมถึงข้อความที่พระองค์ได้ทรงแสดงแล้ว

ท่านพระภิกษุกราบทูลว่า

ข้าพระองค์ระลึกถึงธรรมปริยายข้อนั้นไม่ได้ พระเจ้าข้า

ฟังแล้วก็ลืม

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ในการระลึกไม่ได้นั้น เธออาศัยอะไรเป็นเหตุเล่า

ธรรมทั้งหลายย่อมมีเหตุมีปัจจัย แม้แต่การที่ฟังธรรมแล้วจำไม่ได้ พระผู้มีพระภาคก็ยังตรัสถามท่านพระภิกษุว่า เพราะเหตุใดท่านจึงจำไม่ได้

ท่านพระภิกษุกราบทูลว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เพราะข้าพระองค์นั้น มิได้ทำให้บริบูรณ์ในสิกขาใน ศาสนาของพระศาสดาเป็นเวลานานเป็นแน่ พระเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ความเป็นผู้ไม่ทำให้บริบูรณ์ในสิกขา นี้จะเป็นเหตุเป็นปัจจัยหา
มิได้ แต่เรากำหนดใจด้วยใจ รู้เธอมานานแล้วว่า โมชบุรุษนี้ เมื่อเราแสดงธรรมอยู่
ไม่ต้องการ ไม่ใส่ใจ ไม่รวบรวมด้วยใจทั้งปวง ไม่เจียโลดลงฟังธรรม แต่เราก็จัก
แสดงธรรมปริยายเปรียบด้วยม้าอาชาไนยหนุ่มแก่เธอ จงฟังธรรมนั้น จงใส่ใจให้ดี
เราจักกล่าว

ท่านพระภิกษุทั้งหลายทูลรับพระดำรัสพระผู้มีพระภาคว่า

อย่างนั้น พระเจ้าข้า

นี่เป็นพระมหากรุณาอย่างยิ่งของพระผู้มีพระภาค ทรงแสดงธรรมแล้ว แต่ท่าน
พระภิกษุทั้งหลายก็ลืม แต่แม้กระนั้น ทั้ง ๆ ที่พระผู้มีพระภาคทรงทราบว่า ที่ท่านพระภิกษุ-
ทั้งหลายจำไม่ได้ ก็เพราะว่าเมื่อพระองค์ทรงแสดงธรรมอยู่นั้น ท่านพระภิกษุทั้งหลายไม่ต้องการ
ไม่ใส่ใจ ไม่รวบรวมด้วยใจทั้งปวง ไม่เจียโลดลงฟังธรรม แต่ด้วยพระมหากรุณา
พระผู้มีพระภาคก็ทรงเกื้อกูลอนุเคราะห์โดยทรงแสดงธรรมปริยายเปรียบด้วย
ม้าอาชาไนยหนุ่มแก่ท่านพระภิกษุทั้งหลายอีกครั้งหนึ่ง เพื่อประโยชน์ที่จะให้ท่านพระภิกษุ
เห็นคุณของการที่จะฝึกหัดอบรมตนด้วยพระวินัยบัญญัติ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เปรียบเหมือนนายสารถีฝีกม้าคนขยัน ได้ม้าอาชาไนยตัวงาม
มาแล้ว

ม้าอาชาไนยตัวงาม หมายถึงผู้มีศีรทธา มีอุปนิสัยในการที่จะละเพศฆราวาส
สู่เพศบรรพชิต เจริญกุศลให้ยิ่งขึ้นเพื่อขัดเกลากิเลส

ครั้งแรกทีเดียว ฝึกให้รู้เหตุในการใส่บังเหียน เมื่อนายสารถีฝีกให้มันรู้เหตุใน
การใส่บังเหียน ความประพฤติเป็นข้าศึก การพยศ การดิ้นรนบางอย่างบางประการ
ยังมีอยู่ที่เดียว เหมือนของม้าที่นายสารถีฝีกให้รู้เหตุที่ยังไม่เคยฝึกฉะนั้น มันจะสงบลง
ได้ในการพยศนั้น เพราะนายสารถีฝีกให้รู้เรื่อง ๆ เพราะนายสารถีฝีกให้รู้โดยลำดับ

ในการที่ม้าอาชาไนยตัวงามสงบลงได้ในการพยุคนั้น เพราะนายสารถีฝึกให้รู้
เนื่อง ๆ เพราะนายสารถีฝึกให้รู้โดยลำดับ นายสารถีฝึกม้า จึงฝึกให้มันรู้เหตุยิ่งขึ้นไป
ในการเทียมแอก เมื่อนายสารถีฝึกให้มันรู้เหตุในการเทียมแอก ความประพฤติเป็น
ข้าศึก การพยุศ การดิ้นรนบางอย่างบางประการยังมีอยู่ที่เดียว เหมือนของม้าที่นาย
สารถีฝึกให้รู้เหตุที่ยังไม่เคยฝึกฉะนั้น มันจะสงบลงได้ในการพยุคนั้น เพราะนายสาร
ถีฝึกให้รู้เนื่อง ๆ เพราะนายสารถีฝึกให้รู้โดยลำดับ

ในการที่ม้าอาชาไนยตัวงามสงบลงได้ในการพยุคนั้น เพราะนายสารถีฝึกให้รู้
เนื่อง ๆ เพราะนายสารถีฝึกให้รู้โดยลำดับ นายสารถีฝึกม้า จึงฝึกให้มันรู้เหตุ
ยิ่งขึ้นไป ในการก้าวย่าง (ซึ่งมีคำอธิบายว่า หมายความว่าถึงในการยกและวางเท้าทั้ง ๔
ครั้งเดียวกัน) ในการวิ่งเป็นวงกลม (ซึ่งมีคำอธิบายว่า ในการสามารถให้คนนั่งบนหลัง
และเก็บอาวุธที่ตกที่พื้นได้) ในการจรดกีบ (ซึ่งมีคำอธิบายว่า ในการประสงค์จะให้เดิน
เบา ไม่ให้ข้าศึกได้ยินเสียงฝีเท้า) ในการวิ่ง ในประโยชน์ต่อเสียงร้อง ในการฝึกไม่ให้
ตื่นตกใจเพราะเสียงกึกก้องต่าง ๆ ในการเป็นม้ามืดคุณที่พระราชาพึงรู้ ในวงศ์พระยา
ม้า ในความว่องไวชั้นเยี่ยม ในการเป็นม้าชั้นเยี่ยม ในการเป็นม้าควรแก่
คำอ่อนหวานชั้นเยี่ยม

เมื่อนายสารถีฝึกให้มันรู้เหตุในการว่องไวชั้นเยี่ยม ในการเป็นม้าชั้นเยี่ยม ใน
การเป็นม้าควรแก่คำอ่อนหวานชั้นเยี่ยม ความประพฤติเป็นข้าศึก การพยุศ การดิ้น
รนบางอย่างบางประการยังมีอยู่ที่เดียว เหมือนของม้าที่นายสารถีฝึกให้รู้เหตุที่ยังไม่
เคยฝึกฉะนั้น มันย่อมสงบลงได้ในการพยุคนั้น เพราะนายสารถีฝึกให้รู้เนื่อง ๆ เพราะ
นายสารถีฝึกให้รู้โดยลำดับ

ในการที่ม้าอาชาไนยตัวงามสงบลงได้ในการพยุคนั้น เพราะนายสารถีฝึกให้รู้
เนื่อง ๆ เพราะนายสารถีฝึกให้รู้โดยลำดับ สารถีฝึกม้า ย่อมเพิ่มให้ซึ่งเหตุเป็นที่ตั้ง
แห่งคุณและเหตุเป็นที่ตั้งแห่งพละยิ่งขึ้นไป

ดูกร ภัททาลิ ม้าอาชาไนยตัวงามประกอบด้วยองค์ ๑๐ ประการนี้แล ย่อม
เป็นพาหนะควรแก่พระราชา เป็นพาหนะสำหรับใช้สอยของพระราชา นับได้ว่าเป็น
องค์ของพระราชา ฉนฺได ดูกร ภัททาลิ ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๑๐ ประการ ก็ฉนฺ

นั่น ย่อมเป็นผู้ควรของค่านับ เป็นผู้ควรของต้อนรับ เป็นผู้ควรแก้ทุกข์ฉิบ เป็นผู้ควร
อัญชลีกรรม เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า ธรรม ๑๐ ประการเป็นไหน

ดูกร ภททาลิ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้ประกอบด้วยสัมมาทิฏฐิ สัมมา-
สังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ
สัมมาสมาธิ สัมมาญาณะ สัมมาวิมุตติ อันเป็นของพระอเสขะ

ดูกร ภททาลิ ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๑๐ ประการนี้แล ย่อมเป็นผู้ควรของ
ค่านับ เป็นผู้ควรของต้อนรับ เป็นผู้ควรแก้ทุกข์ฉิบ เป็นผู้ควรแก้อัญชลีกรรม เป็น
นาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งไปกว่า ดังนี้

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสพระสูตรนี้แล้ว ท่านพระภททาลิชื่นชมยินดีพระภาสิต
ของพระผู้มีพระภาค ดังนี้แล

จบ ภัททาลิสูตร ที่ ๕

จะเห็นได้ว่า ทั้งพระธรรมและพระวินัยเป็นเรื่องของการฝึกหัดจริง ๆ

ผู้ฟัง ผมเห็นใจพระภิกษุสงฆ์ในพระศาสนามากกว่า นอกจากท่านจะต้อง
รักษาศีลถึง ๒๒๗ ข้อแล้ว ต้องปฏิบัติอย่างอื่นอีกมากมายที่เรียกว่า โลกวัชชะ ซึ่งผมก็
ไม่ทราบอะไรมากนัก

ส. ท่านผู้ฟังก็ได้ทราบทัศนะความเห็นของท่านผู้ฟังท่านหนึ่ง ซึ่งม
ีความเห็นใจข้อปฏิบัติขัดเกลากของพระภิกษุในเพศบรรพชิตว่า ต้องประพฤติตาม
พระวินัยอย่างละเอียดทีเดียว ซึ่งเป็นเรื่องการขัดเกลา เพราะฉะนั้น ถ้าท่านจะมีการ
พลาดพลั้งบ้าง หรือว่ามีศรัทธาพอประมาณ มีความรักพอประมาณ ก็อุปมา
เหมือนกับผู้ที่มึนย่นตาข้างเดียว ซึ่งควรที่จะรักษาไว้ ดีกว่าที่จะให้เสื่อมไปทั้ง ๒ ข้าง

เพราะฉะนั้น การที่จะเกื้อกูลบรรพชิต ก็เป็นเรื่องที่จะต้องศึกษาพระธรรมวินัย
โดยละเอียดว่า ในครั้งนั้น พระภิกษุทั้งหลายท่านอนุเคราะห์เกื้อกูลบรรพชิตซึ่งล่วง
อาบัติอย่างไร และอุบาสกอุบาสิกานั้น มีส่วนที่จะเกื้อกูลอนุเคราะห์อย่างไรบ้าง

ผู้ฟัง ท่านอาจารย์ได้นำภัททาลิสูตรมาอ่านให้ฟัง ผมก็ไปทบทวนสูตรนี้ดูอีกที
หนึ่งว่า ท่านหมายความว่าอย่างไรที่เกี่ยวกับการบริโภคอาหาร ซึ่งท่านภัททาลินี้ไม่เชื่อ

ฟัง รวมความว่า สูตรๆ นี้เล่าถึงว่า พระพุทธองค์กำลังทรงบัญญัติสิกขาบท ก็มีศัพท์บางศัพท์ มีข้อความบางข้อบางตอนที่ท่านผู้แปล แปลว่า ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เราฉันอาหารในเวลาก่อนภัตครั้งเดียว

ข้อความตอนนี้ ผมก็พยายามทำความเข้าใจว่าท่านหมายถึงอะไร แต่ก็ทำความเข้าใจไม่ได้ ผมเปิดดูในภาษาบาลี ท่านใช้คำว่า เอกาสนโภชนํ ภุญฺชามิ ท่านผู้รู้ภาษาบาลี ท่านบอกว่า เราบริโภคซึ่งโภชนะที่หนึ่งเดียว ท่านแปลออกมาอย่างนี้ และถ้อยคำอย่างนี้ ใน **มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์** ถ้อยคำอย่างเดียวกันนี้ก็มี ใน **มัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก์** ซึ่งท่านแปลว่า ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เราฉันอาหารที่อาสนะแห่งเดียว มีวงเล็บว่า ฉันหนึ่งเดียว ข้อความอื่นๆ ก็เหมือนกันหมด คือ เมื่อเราฉันอาหารที่อาสนะแห่งเดียวอยู่แล รู้สึกว่ามีอาพาธน้อย มีความลำบากกายน้อย มีความเบากาย มีกำลัง และอยู่อย่างผาสุก ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ถึงพวกเธอก็จงฉันอาหารที่อาสนะแห่งเดียวเถิด แม้พวกเธอฉันอาหารที่อาสนะแห่งเดียวก็จะรู้สึกว่ามีอาพาธน้อย มีความลำบากกายน้อย มีความเบากาย มีกำลัง และอยู่อย่างผาสุก

ข้อความก็อย่างเดียวกันนี้ พยัญชนะก็อย่างเดียวกัน แต่คำแปลทำไมเป็นอย่างนั้น ผมจนปัญญาเต็มทีที่ท่านแปลว่า เราฉันอาหารในเวลาก่อนภัตครั้งเดียว ก็อยู่ในมัชฌิมนิกายเหมือนกัน แต่ว่าแปลกันคนละอย่าง นี่ประการหนึ่ง

๕๒๒

ผู้ฟัง อีกข้อหนึ่งท่านว่าอย่างนี้

ดูกร ภัททาลิ ถ้าอย่างนั้น เธอรับนิมนต์ ณ ที่ใดแล้ว ฟังฉัน ณ ที่นั้นเสียส่วนหนึ่ง แล้วนำส่วนหนึ่งมาฉันอีกก็ได้ เมื่อเธอฉันได้แม้อย่างนี้ ก็จักยังชีวิตให้เป็นไปได้

ผมก็สะดุดอีก ที่สะดุดเพราะว่าพระพุทธองค์ไม่ทรงสนับสนุนให้พระภิกษุเป็นผู้มักมากในการบริโภคอาหาร มีแต่ให้เป็นผู้มักน้อย แม้แต่อาหารที่ฉันแล้วเหลือ ก็ยังรับสั่งว่า เอาไปทิ้งเสีย อย่าสะสมเอาไว้ สะสมอาหารก็ได้ไม่ได้ แต่เมื่อมีข้อความอย่างนี้ปรากฏขึ้น กระผมก็สงสัยว่า ทำไมท่านจึงแปลออกมาอย่างนี้ กระผมก็ไปเปิดดูบาลีอีก บางที่ท่านผู้รู้บาลีที่อยู่ที่นี่ ท่านอาจจะขยายความให้

บาลีท่านบอกว่า เตนहि ตวํ ภัททาลิ ยตถ นิมนตฺติโต อสฺสสฺสิ ตตฺถ เอกเทสํ ญญชิตฺวา เอกเทสํ นีหริตฺวาปิ ปริญฺญเชยฺยาสฺสิ เอวมฺปิ โข ตวํ ภัททาลิ ญญชฺมาโน (เอกาสโน) ยาเปสฺสสฺสิดิ บาลีเป็นอย่างนี้ ผมก็พยายามทำความเข้าใจว่า ท่านความหมายว่าอย่างไร เพื่อให้สอดคล้องกับธรรมของพระพุทธองค์ เพราะท่านกำลังทรงบัญญัติสิกขาบทเรื่องฉันอาหารครั้งเดียวอยู่

แต่กลับกลายเป็นว่า พระพุทธองค์ทรงสนับสนุนให้ฉันอาหารที่อื่นอีกก็ได้ ที่ว่าดูกร ภัททาลิ ถ้าอย่างนั้นเธอรับนิมนต์ ณ ที่ใดแล้ว ฟังฉัน ณ ที่นั้นเสียส่วนหนึ่ง แล้วนำส่วนหนึ่งมาฉันอีกก็ได้ เมื่อเธอฉันได้แม้อย่างนี้ ก็จักยังชีวิตให้เป็นไปได้

ซึ่งผมไม่สามารถน้อมใจตามท่านได้ แต่ตามความเข้าใจของผมเอง ตามบาลีนี้แหละ ไม่ใช่บาลีอื่น กระผมเข้าใจว่าอย่างนี้ ดูกร ภัททาลิ เมื่อเธอรับนิมนต์ ณ ที่ใด ๆ แล้ว ฟังฉัน ณ ที่นั้นเสียส่วนหนึ่ง แม้อีกส่วนหนึ่งทิ้งเสีย

นีหริตฺวา หมายความว่านำออกไป ซึ่งผมเข้าใจว่า ทิ้งเสียส่วนหนึ่ง ฉันเพียงส่วนเดียว เช่นนี้ก็จักยังชีวิตให้เป็นไปได้

นี่เป็นความเห็นของผม แต่ที่ท่านแปลออกมานั้น ผมไม่น้อมตามท่าน เพราะว่าผิดหลักธรรมที่พระพุทธองค์ทรงแก้ไขไว้ และในสูตร ๆ นี้ยังมีอีกหลายแห่งที่เมื่อแปลแล้วฟังลำบากเหมือนกัน ท่านแปลคำว่า อุตฺตริมนุสฺสธมฺ ท่านแปลว่ายิ่งกว่าธรรมของมนุษย์ ก็ไม่รู้ว่ายิ่งกว่าอย่างไร มนุษย์มีธรรมอย่างไรก็ไม่รู้ ถึงได้มีธรรมซึ่งยิ่งกว่าธรรมของมนุษย์ และในบางแห่งมีคำปฏิเสธ แต่เวลาที่มีคำแปลออกมา ท่านไม่มีคำปฏิเสธอยู่ในนั้น

คำที่เราเรียกว่า อุตฺตริมนุสฺสธมฺ นั้น คือ ธรรมที่มนุษย์เข้าถึงได้ เช่น ฌาน สมาบัติ มรรค ผล การละกิเลสต่าง ๆ นี่เป็นธรรมที่มนุษย์สามารถเข้าถึงได้ทั้งนั้น แต่คำแปลท่านแปลว่า ยิ่งกว่าธรรมของมนุษย์ ก็เลยเข้าใจยากหน่อย ต้องขอโทษด้วย ผมไม่ได้ตำหนิว่าท่านแปลผิด แต่ความเห็นของผมก็เห็นว่าอย่างนี้แหละ ผมเข้าใจว่าธรรมของพระพุทธองค์ทรงขัดเกลาพระภิกษุอย่างยิ่ง แม้อาหารที่จะฉันนี้ทิ้งเสียส่วนหนึ่ง ฉันเพียงส่วนเดียว ก็ยังชีวิตให้เป็นไปได้ นี่เป็นความเข้าใจของผมตามบาลีที่ท่านเขียนไว้อย่างนี้ ขอขอบคุณครับ

สุ. ขอบพระคุณท่านผู้ฟัง ที่สนใจใคร่ที่จะได้เข้าใจแจ่มแจ้งในธรรม และได้ค้นคว้าเพื่อประโยชน์แก่ท่านผู้ฟังท่านอื่น

สำหรับการพิจารณาธรรมเป็นเรื่องที่ละเอียดและรอบคอบ ตามความเห็นของท่านผู้ฟังที่ว่า เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสให้พระภิกษุทั้งหลายฉันอาหารในเวลาก่อนภัตครั้งเดียว จะเป็นผู้ที่มิอาพาธน้อย มีโรคเบาบาง กายเบา มีกำลัง และอยู่สำราญ และท่านพระภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ท่านไม่สามารถที่จะฉันอาหารในเวลาก่อนภัตครั้งเดียวได้ เพราะเมื่อท่านฉันอาหารในเวลาก่อนภัตครั้งเดียว ท่านก็จะพึงมีความรำคาญ ความเดือดร้อน

ซึ่งพระผู้มีพระภาคตรัสตามข้อความที่แปลไว้ในพระไตรปิฎกว่า ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ถ้าอย่างนั้นเธอรับนิมนต์ ณ ที่ใดแล้ว พึงฉัน ณ ที่นั้นเสียส่วนหนึ่ง แล้วนำส่วนหนึ่งมาฉันอีกก็ได้ เมื่อเธอฉันได้แม้อย่างนี้ ก็จักยังชีวิตให้เป็นไปได้

ท่านผู้ฟังลองพิจารณาว่า ท่านพระภิกษุทั้งหลายทูลแย้งว่า ท่านไม่สามารถจะประพฤติปฏิบัติตามได้ ซึ่งพระผู้มีพระภาคก็ทรงอนุญาตว่า ถ้าทำอย่างนั้นไม่ได้ ทำ

อย่างนี้ได้ แต่ว่าให้เป็นเวลาที่ควรบริโภค คือ ไม่ใช่ในเวลาวิกาล ควรจะเป็นอย่างนี้ใหม่ ท่านพระภัททาทิท่านทูลว่า ท่านไม่สามารถจะทำได้ ดังนั้น พระผู้มีพระภาคจะทรงพระมหากรุณาใหม่

ถ. ดูกร ภัททาทิ เธอรับนิมนต์แล้ว ณ ที่ใด ก็พึงฉันอาหาร ณ ที่นั่นส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งเก็บไปหรือครับ

สุ. สำหรับบุคคลที่ไม่สามารถที่จะทำได้ เราควรจะอนุเคราะห์อย่างไร

ถ. นี่เป็นที่เขาแปลมา

สุ. ตามความจริงนี่จะเป็นอย่างนั้นไหม

ถ. ท่านพระภัททาทิท่านเป็นผู้ดี พระพุทธองค์ยังตรัสว่า อย่างนะ แม้อาหารครึ่งเดียว ก็ยังให้ชีวิตเป็นไปได้นะ ไม่ใช่ต้องกินกันตลอดเวลา ไม่ใช่อย่างนั้นนะ

สุ. แต่ข้อความนี้มีว่า เมื่อเป็นเช่นนั้น หมายถึงว่า ถ้าท่านพระภัททาทิไม่สามารถจะปฏิบัติอย่างนั้น คือ บริโภคเพียงครึ่งเดียวได้ พระผู้มีพระภาคก็ทรงอนุญาตให้บริโภคมามากกว่าครึ่งเดียวในกาลนั้นได้ ควรจะเป็นอย่างนั้นไหม

ถ. เป็นการตีความเอาเอง แต่บาลีที่ว่าอย่างนี้ ขอให้ท่านผู้รู้บาลีให้ความเห็นว่า ข้อความอย่างนี้แปลความอย่างใดที่แปลไปแล้วเป็นอย่างใด

สุ. ถ้าเป็นไปได้ ขอความกรุณาให้คณอรรถกถาสำหรับข้อความตอนนี้ประกอบด้วย และขอความรู้จากท่านผู้รู้บาลีให้แปลด้วย

คามิกะ ผมไม่มีความรู้อย่างอื่น รู้แค่บาลี เรียนไวยากรณ์มา และก็แปลศัพท์ไม่ให้ผิด แต่เนื้อความจะไปได้อย่างไร ผมไม่รู้

เตนหิ ตวํ ภทฺทาทิ ยตฺถ นิมฺมิตฺโต อสฺสสฺสี ตตฺถ เอกเทสํ ญญชิตฺวา เอกเทสํ นีหริตฺวาปิ ปริญฺญเชยฺยาสี เอวมฺปิ โข ตวํ ภทฺทาทิ ญญชฺมาโน (เอกาสโน) ยาเปสฺสสฺสีติ

แปลตามตัว รับรองว่า ตามไวยากรณ์เลย

เตน หิ = เพราะฉะนั้น

ภทฺทาทิ = ดูกร ภัททาทิ

ตวํ = ท่าน

ยตุถ นิมนฺติโต = รับนิมนต์ในที่ใด

อสุสฺสึ ตตุถ = ฉัน ณ ที่นั้น

เอกเทสํ ภุญฺชิตฺวา = ฉันเสียส่วนหนึ่ง

นี่หริตฺวา ต้องแปลว่า นำออก หมายความว่าอย่างไร ท่านจงฉันเสียส่วนหนึ่ง
อีกส่วนหนึ่งนำเอาออกไป ไปให้คนอื่น หรือไปกินเองก็ไม่รู้ แต่ศัพท์แปลว่าอย่างนี้

นำออกไปเสียส่วนหนึ่ง ฉันส่วนหนึ่ง

ปิ = แม้ นี่เป็นเงื่อนไข แม้ท่านนำออกเสียส่วนหนึ่งก็ได้ หรือท่านฉันหมดทั้ง ๒
ส่วนก็ได้ แม้ท่านจะนำออกเสียส่วนหนึ่งก็ยังได้ และไม่ฉัน

เอวมฺปิ โข คือ เมื่ออย่างนี้แล

เมื่ออย่างนี้แล ท่านเมื่อบริโภคอยู่ ยังอรรถภาพให้สุขสบาย ให้เป็นไปได้ ให้
สบาย ๆ แปลได้อย่างนี้ครับ

สุ. ขอบพระคุณค่ะ ต้องวินิจฉัยจากอรรถกถาอีกครั้งหนึ่ง จะได้ประกอบ
กับวิกาลโภชนาเวรมณีด้วย

คามิกะ ขอเพิ่มเติมความเห็น พระพุทธเจ้าท่านไม่ให้พระฉันมากหรือ
ฉันมากจะอ้วนเหมือนหมูตอน ท่านให้กินให้พอไปได้ การแบ่งไปกิน ๒ คนนี้
น่าพิจารณา

สุ. อย่างไรก็ตาม พระธรรมทั้งหมด มัชฌิมาปฏิปทา ซึ่งท่านผู้ฟังก็น่าจะ
พิจารณาว่าอย่างไรเป็นมัชฌิมา หลังจากเที่ยงแล้วไม่บริโภค เพราะว่าไม่เป็น
ประโยชน์แก่ร่างกาย ไม่เป็นความจำเป็น แต่ว่าก่อนเที่ยง แล้วแต่อัธยาศัย หรือ
อุปนิสัยที่จะเป็นไปได้ จะเหมาะไหมสำหรับผู้ที่มีอัธยาศัยศรัทธาที่จะบวชเป็นบรรพชิต
แต่ว่าเป็นอย่างเช่นท่านภททาลิ ซึ่งไม่สามารถที่จะบริโภคเพียงครั้งเดียว อย่างท่านที่
สามารถจะรักษารูตงค์ได้

คามิกะ ท่านพระภททาลิคล้ายกับผม กินคนเดียวไม่ไหวหรือ กิน ๒
คน ปาย ๆ เย็น ๆ ยังหิว พอดีกก็หิวข้าว นี่ประการหนึ่ง เป็นความสัตย์จริง พระภท-
ทาลิอาจจะคล้ายกับผม หรือผมจะคล้ายท่าน

ส. อนุโลมตาม วิกาลโภชนา เวรมณี

คามิกะ ผมจะอธิบายตามไวยากรณ์ เอก์ อาสนโภชน์ แยกเป็น อสน แปลว่า นั่ง โภชน คือ ข้าว เอก แปลว่า หนึ่ง

หมายความว่า นั่งฉันในอาสนะเดียว นั่งฉันตรงนี้ ลูกไปกินที่อื่นอีกไม่ได้ ศัพท์นี้ต้องแปลอย่างนั้น เอกาสน ที่นั่งแห่งเดียว นั่งตรงนั้นลูกไปกินที่อื่นไม่ได้

ส. เป็นอุตงค์ข้อหนึ่งใน ๑๓ ข้อ การบริโภค ณ อาสนะหรือที่แห่งเดียว อยู่ในข้อของอุตงค์ ซึ่งแสดงให้เห็นความต่างกันว่า ภิกษุมีอัธยาศัยต่าง ๆ กัน บางท่านสามารถจะรักษาอุตงค์ในเรื่องของเสนาสนะ บางท่านสามารถที่จะรักษาอุตงค์ในเรื่องของจีวร บางท่านสามารถที่จะรักษาอุตงค์ในเรื่องของบิณฑบาต

แต่อุตงค์นั้นเป็นคุณธรรมส่วนพิเศษต่างหาก สำหรับการขัดเกลา สำหรับผู้ที่มีศรัทธาสามารถที่จะประพฤติปฏิบัติตามได้ ไม่ใช่สำหรับภิกษุทุกรูปว่า จะต้องประพฤติอย่างนั้น

พระวินัยเป็นข้อปฏิบัติที่ผู้มีศรัทธาที่จะอุปสมบทเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา จะต้องประพฤติปฏิบัติตาม

วิกาลโภชนา เวรมณี ไม่ใช่อุตงค์ ๑๓ เพราะมีความต่างกันของวิกาลโภชนา เวรมณีกับอุตงค์ จึงต้องมีอุตงค์อีกต่างหาก

ถ้าข้อนี้หมายความว่าให้บริโภคเพียงที่เดียว ครั้งเดียวจริง ๆ จะไม่มีอุตงค์อีกต่างหาก แต่พระธรรมต้องสอดคล้องกันทั้งหมด แม้แต่วิกาลโภชนา เวรมณี กับอุตงค์ต่างกันอย่างไร ก็จะต้องมีข้อพิเศษที่ต่างกันว่า วิกาลโภชนา เวรมณี สำหรับภิกษุทุกรูป แต่อุตงค์นั้น ไม่ใช่สำหรับพระภิกษุทุกรูปที่จะต้องประพฤติปฏิบัติตาม

คามิกะ ในฐานะที่บวชมานาน ศึกษามาก็ไม่มาก แต่ว่าพอพูดได้ คือเรื่องบัญญัติวินัย เป็นหลักบัญญัติทั่วไป แต่สำหรับอุตงค์ ยกเว้นยิ่งไปกว่าวินัยอีก เพราะฉะนั้น เรื่องวินัย ถ้าจะแปลตามศัพท์ ในปาติโมกข์ทีเดียว

มตฺตญฺญตา จ ภตฺตสฺมี ปนฺตญฺจ สยนาสนํ

มัตตัญญูตา จ ภัตตัสสิมัง พระผู้มีพระภาคท่านบอกว่า ให้รู้จักพอดีในอาหาร ตั้งแต่เช้าถึงเที่ยง กิน ๑๐ ครั้ง ไม่ใช่เรื่องมากน้อยสันโดษ แต่เป็นเรื่องคนกินมาก

ที่ว่า เอกาสนโภชนํ กินข้าวในที่นั่งคนเดียว พระฉันอาหาร ไม่ใช่ยืนกิน ท่านต้องนั่งฉัน เพราะฉะนั้น จึงมีคำว่าอาสนะ แปลว่า ที่นั่ง ฉันในที่นั่งอันเดียว แปลว่า ต้องกินคนเดียวนั่นเอง

หริตฺวา แปลว่า ออก อา แปลว่า มา อาหริตฺวา คือ นำออกมา ฉันเสียคนเดียว แม้จะนำออกมาอีกหนก็ได้

ถ. ทิ้งเสียส่วนหนึ่ง

คามิกะ ตามศัพท์ หริตฺวา คือ นำออก ผมก็แปลกกลาง ๆ จะเอาออกไปทิ้ง หรือไปเก็บไว้ในที่อยู่ของเราก็ได้ เหมือนอาหารเต็มบาตร เอาออกเสียครึ่งหนึ่ง จะเอาไปฉัน หรือเอาไปทิ้งก็ได้

สุ. ในการวินิจฉัยธรรมนี้ ขอให้พิจารณาหลาย ๆ ด้าน อุโบสถศีลองค์ที่ ๖ วิกาลโภชนา เวรมณี มุ่งถึงกาลของการบริโภค

วิกาลโภชนา เวรมณี มุ่งถึงกาล เพราะฉะนั้น กาลเป็นสิ่งที่สำคัญ แน่นนอนว่า สำหรับพระภิกษุไม่ควรบริโภคหลังเที่ยง เพราะว่าจะเหมือนกับชีวิตของฆราวาส ซึ่งไม่เป็นที่น่าเลื่อมใส นี่เป็นมูลเหตุของการที่พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทข้อนี้ประการหนึ่ง

แม้ในครั้งที่พระผู้มีพระภาคยังไม่ปรินิพพาน ถ้าพระองค์จะทรงบัญญัติพระวินัยข้อนี้ด้วยความมุ่งหมายอย่างนั้นแล้ว กุลบุตรผู้มีศรัทธาอุปสมบทในพระธรรมวินัย แต่ไม่สามารถที่จะทนหิวโดยการที่จะบริโภคเพียงครั้งเดียวในเวลาก่อนเที่ยง ท่านก็จำเป็นต้องลาสิกขาบทไป ก็จะเป็นข้อติเตียนประการหนึ่งได้ในพระศาสนาว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติพระวินัยตึงนัก

แต่ถ้าพระผู้มีพระภาคทรงเห็นประโยชน์ของกาลที่บริโภคว่า ควรจะเป็นระยะเวลาก่อนเที่ยง และบุคคลใดซึ่งไม่สามารถจะบริโภคอย่างนั้นได้ คือ เพียงครั้งเดียวอย่างพระองค์ หรือว่าอย่างท่านพระมหากัสสปะ หรือผู้ที่มีศรัทธาที่จะรักษารูตงค์

ในเรื่องของบิณฑบาต ผู้นั้นก็ยังสามารถที่จะดำรงเพศของพระภิกษุ ประพฤติปฏิบัติ
ธรรมตามพระวินัยบัญญัติได้ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงพระมหากรุณา และการที่พระ
ผู้มีพระภาคเป็นผู้ที่ทรงรู้เหตุรู้ผลว่า การปฏิบัติอย่างไรสมควรอย่างไร เพราะฉะนั้น
ในข้อนี้ ขอให้มุ่งที่กาลของการบริโภค

คามิกะ เรื่องนี้เป็นความเห็น วิกาล แปลว่า ไม่ใช่เวลา ท่านห้ามฉัน
แต่ในเวลาท่านก็ไม่ได้บอกให้ฉันสักกี่หน ท่านไม่ได้ว่าไว้ พระบางรูปฉันจุบฉันจิบ ตื่น
ขึ้นมากาแฟ พอ ๓ โมง โอวัลติน อาจจะเป็นอาหารเล็ก ๆ น้อย ๆ เราจะเรียกว่าเป็น
อาหารหลักไม่ได้ อย่างผมเช้าขึ้นมากาแฟแก้วหนึ่ง พอ ๑๐ โมง ขนมครก ๑๐ ฝา
จะว่าเป็นอาหารหลักไม่ได้ คล้าย ๆ กับเป็นของกินเล่น อย่างเราไปกินเลี้ยงตาม
ภัตตาคาร ค่าห้อง ๒๐ บาท นำเม็ดแตงโมมาวาง เม็ดแตงโมที่เรากินก่อนกินอาหาร
จะเรียกว่าอาหารหรือของกินเล่น กินเม็ดแตงโมไม่อิ่มหรอก คล้าย ๆ อาหารยังไม่มา
ก็กินแก้รำคาญ

๕๒๓

ส. การเปลี่ยนเพศจากฆราวาสสู่เพศบรรพชิตเป็นเรื่องที่ต้องกระทำด้วยศรัทธา เพราะเหตุว่าเปลี่ยนหลายประการทีเดียว นับตั้งแต่เรื่องของการบริโภค หรือความเป็นอยู่ เปลี่ยนจากชีวิตฆราวาสไปสู่อีกเพศหนึ่งจริง ๆ

เพราะฉะนั้น สำหรับอาหารก็เกี่ยวเนื่องกับร่างกายด้วย ถ้ามีผู้ที่มีศรัทธาอุปสมบทเป็นพระภิกษุ แต่เป็นผู้ที่มีร่างกายอ่อนแอ ไม่แข็งแรง จำเป็นที่จะต้องบริโภคอาหารซึ่งอาจจะบ่อยครั้ง แต่ครั้งละน้อย ๆ ไม่สามารถที่จะบริโภคได้ทีเดียวทั้งหมดก็เป็นได้

มีเรื่องหลายประการที่ควรจะได้พิจารณา เพื่อความเป็นอยู่ที่เหมาะสมสมควรแก่เพศภิกษุ มิฉะนั้นแล้ว ทั้ง ๆ ที่มีศรัทธา ก็ไม่สามารถที่จะดำรงเพศของความเป็นภิกษุได้ ซึ่งจะเป็นการตัดประโยชน์อย่างใหญ่หลวงในภพหนึ่งชาติหนึ่งของบุคคลนั้น ที่จะสะสมเหตุปัจจัยของการที่จะได้บรรลุคุณธรรมถึงความเป็นพระอรหันต์ในวันหนึ่ง ด้วยการที่ในชาตินั้นมีศรัทธาที่จะประพฤติพรหมจรรย์ในเพศของบรรพชิต

ดิฉันอยากที่จะให้ได้ประโยชน์จริง ๆ

ผู้ฟัง ผมอ่านพระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ทั้ง ๒ เล่ม เฉพาะอย่างยิ่งในโภชนวรรค บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องของการฉันอาหารทั้งนั้น การฉันอาหารอย่างที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้ส่วนมากจะบัญญัติว่า ฉันอาหารหนเดียวเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีอนุบัญญัติเพิ่มเติมบ้าง เช่น ภิกษุอาพาธ ท่านก็อนุญาติให้ฉันได้ หรือว่าในกาลบางกาลซึ่งพระภิกษุมัวทำกิจบางสิ่งบางอย่าง ท่านก็อนุญาติให้ฉันได้ แต่ไม่ใช่พร้าเพรื่อ หรือในบางกาล เช่น เขาเอาจีวรมาถวายเป็นทาน เขาก็เอาอาหารมาด้วย ท่านก็บอกว่า เมื่อเป็นเช่นนั้นก็อนุญาติให้ฉันได้ เพื่อไม่ให้เสียศรัทธาของชาวบ้าน แต่ที่ท่านจะบอกว่า อาหารที่มีอยู่แล้ว ฉันเหลือแล้ว เก็บไว้ไปฉันได้อีก ไม่มีเดือดขาด แม้แต่อาหารที่เหลือท่านก็บอกว่า เอาไปทิ้งเสีย ไม่มีให้เอาไปฉันอีก

สุ. ในเวลาวิกาล ฉันไม่ได้แน่ ถ้าท่ายกมีศรัทธาและภายในกาล คือภายในก่อนเที่ยง มีอะไรที่อยากจะถวาย ก็ถวายได้

ผู้ฟัง ผมพยายามตรวจดูในโภชนวรรค หรือในจีวรวรรค หรือวรรคต่าง ๆ นี้ จีวรนี้ถวายจริง แต่จะเอาไปเก็บไว้ ก็มีกำหนดว่า เก็บไว้ได้เท่านั้นเท่านี้ บัญญัติไว้หมด ละเอียดลออมาก

สุ. จากเทศมรवासสู่เพศบรรพชิตเป็นการเปลี่ยนแปลง เพราะฉะนั้น บางท่านอาจจะคุ้นเคยกับรสอาหาร และเป็นผู้ที่มีศรัทธาที่จะอุปสมบทเป็นพระภิกษุ การขัดเกลากิเลสจะต้องค่อย ๆ เป็น ค่อย ๆ ไป ถ้าพระวินัยเคร่งครัดตึงนัก ท่านก็ไม่สามารถจะดำรงเพศบรรพชิตได้

แต่ถ้าท่านประพฤติปฏิบัติธรรมตามพระวินัยบัญญัติ ปัญญาที่เกิดขึ้น จะละคลายการติดในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส โภจณัฐพะลงได้เอง จากการที่ท่านเป็นผู้ฉันภายในกาล คือ ก่อนเที่ยง หลาย ๆ ครั้ง ท่านก็จะเริ่มมีอุปนิสัยในการที่จะลดลง ๆ จนอาจจะถึงเพียงบริโภคครั้งเดียวเท่านั้น ซึ่งเป็นการรักษาธาตุคง แต่ว่าจะต้องค่อย ๆ เป็น ค่อย ๆ ไป จะให้เป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ทีเดียวในชีวิต เป็นการยากเกินไปสำหรับบางท่านที่มีศรัทธาจริง แต่ว่าอาจจะไม่สามารถทำอย่างนั้นได้ ต่อเมื่อได้ค่อย ๆ ประพฤติปฏิบัติไปในเพศของบรรพชิตทีละเล็กทีละน้อย ความคุ้นเคยกับการบริโภคอาหารลดลง น้อยลง ปัญญาเกิดขึ้น ละคลายการบริโภค เพราะความติดในรสลงไปเรื่อย ๆ ก็จะเป็นเหตุหนึ่งซึ่งทำให้การบริโภคลดน้อยลง แม้ว่าจะเป็นในกาล คือภายในก่อนเที่ยงก็ตาม จนกระทั่งท่านสามารถที่จะบริโภคได้เพียงครั้งเดียว

ผู้ฟัง ผมเองเมื่ออายุครบบวช ก็ไปบวช ท่านก็ให้ฉันอาหารในระหว่างเวลารุ่งอรุณถึงเที่ยง นอกจากนั้นผมไม่ได้ฉันเลย ซึ่งตอนปกติหลังเที่ยงแล้ว ก็มีมือ ๆ ผมก็ไม่ได้นับ แต่ทำไมผมถึงอดได้ ตั้งแต่เที่ยงล่วงแล้วจนถึงพุ่มนี้เช้า ทำไมผมถึงอดได้ หิวก็แสนจะหิว แต่เพื่อรักษาพระวินัยของพระพุทธองค์ ผมต้องอด ไม่ใช่อยู่ดี ๆ ไปฉันในเวลาที่ท่านอนุญาต ๘ หน ๙ หน อย่างนั้น และระหว่างเวลาที่ไม่อนุญาต ทำไมผมอดได้

ส. ท่านผู้ฟังกล่าวว่า ระหว่างที่ท่านบวชอยู่ ท่านเว้นการบริโภคในเวลาวิกาลได้ ภายในกาลท่านบริโภคกี่ครั้ง

ผู้ฟัง ๒ ครั้ง

ส. ๒ ครั้ง ก็มากกว่า ๑ แล้ว

ผู้ฟัง ผมไม่รู้

ส. ถ้ารู้ว่าจะทำตามไม่ได้เลย ท่านผู้ฟังกล่าวว่า ถ้ารู้ก็คงจะมีศรัทธาทำตามได้ เห็นด้วยว่าทำตามได้จริงเพราะศรัทธา แต่ศรัทธานั้นจะดำรงอยู่ได้นานสักเท่าไร นี่เป็นอีกเรื่องหนึ่ง

เพราะฉะนั้น การที่พระผู้มีพระภาคจะทรงบัญญัติพระวินัย ก็เพื่อให้พระภิกษุสามารถจะประพฤติปฏิบัติตามได้กาลนาน ไม่เพียงเฉพาะชั่วขณะที่กำลังมีศรัทธาเท่านั้น ขณะที่มิศรัทธา ๑๕ วันทำได้ ขณะที่มิศรัทธา ๑ เดือนทำได้ ขณะที่มิศรัทธา ๓ เดือนทำได้ แต่ศรัทธานั้นจะตั้งอยู่ได้นานเท่าไร อาจจะหมดศรัทธาเสียแล้วก็ได้ที่จะประพฤติต่อไป เนื่องจากอุปนิสัยของแต่ละท่านสะสมกันมาต่าง ๆ กันจริง ๆ เพราะฉะนั้น พระบัญญัติจึงเป็นมัชฌิมาปฏิปทาจริง ๆ ด้วย

คามิกะ พระผู้มีพระภาคท่านเป็นสัมพัญญ ท่านบัญญัติอะไร อย่างวิกาลโภชนา วิกาล วิกาล ในกาลไม่ห้าม วิกาลห้าม ในกาลท่านก็ไม่ได้บอกว่าฉันได้กินหน ผู้แปลอรรถกถาที่ฉันมาก ก็แปลว่า ฉันได้หลายหน แล้วก็แต่งบาลีไป ผู้ที่ฉันหนเดียวก็ว่า เอกาสน นี่ต้องหนเดียว ท่านก็แปลของท่านไป เรามานั่งอ่านแล้วทะเลาะกันอย่างนี้ แต่บาลีมีว่า วิกาล คือว่าห้ามเกินเวลา ก่อนนั้นสักก็หน ๆ ท่านก็ไม่ได้ว่ากะไร

ส. ข้อสำคัญ อย่าบริโภคในเวลาวิกาล ที่สำคัญที่สุด คือ วิกาลแล้วอย่าบริโภค ตามพระวินัยบัญญัติสำหรับบรรพชิต

ถ. เคยสงสัยว่า การฉันมือเพล ที่กำหนดไว้ว่า เวลาเที่ยง แต่ในฐานะที่เราอยู่ในเพศฆราวาส ถ้าจะถืออุโบสถศีล บางครั้งเรามีธุระมาก ก็ไม่สามารถที่จะให้ได้เที่ยงพอดี บางทีก็เลยไปตั้งบាយโมงแล้ว มีบ่อยครั้งที่เกิน ๑๐ นาที ๑๕ นาที เป็น

ของธรรมดา เท่าที่ผมมีประสบการณ์มา เกินไปสัก ๑๐ นาที ๑๕ นาที ก็คิดว่า แค่นี้ เกินไป ๑๐ - ๑๕ นาทีคงไม่เป็นไร แต่ผมก็มานึกดูว่า ถ้าจะให้เคร่งครัดจริง ๆ ต้องแค่เพียงแน่ ซึ่งก็เป็นทีที่ทราบกันอยู่ว่า เราทำไม่ได้แน่

ผมอยากทราบความคิดเห็นของท่านผู้ถืออุโบสถศีลว่า มีประสบการณ์อย่างไรบ้าง และทำใจอย่างไร

อีกอย่างหนึ่ง ผมได้ทราบว่า คำว่า เที่ยงวัน แต่ละประเทศ แต่ละท้องถิ่น แต่ละพื้นที่ เวลาก็ไม่เหมือนกัน เพราะคำว่าเที่ยงนี้ เราถือเอาเวลาในประเทศที่เส้นรุ้งเส้นแวงที่เท่าไรไม่ทราบ แต่เวลาในเวียดนามเป็นเวลามาตรฐานของเรา ฉะนั้นประเทศเราถ้าเทียบจริง ก็ประมาณเที่ยงสิบนาทีก่อน หรือเที่ยงสิบห้านาที เท่าที่เคยได้ยินมา มีคนเคยพูดว่า เรากินอาหารหรือพระฉันอาหารเข้าไปสัก ๑๕ นาที ก็ยังอยู่ในกาลยังไม่ผิดศีล ในพระวินัยบัญญัติ

อยากทราบความคิดเห็น ใครมีประสบการณ์ทางนี้บ้าง

ส. ในครั้งนั้นใช้ไม้ปักไว้เป็นเครื่องหมายกำหนดวิกาลโภชนา ได้ทราบว่า มีท่านผู้ฟังหลายท่านซึ่งรักษาศีลอุโบสถศีล จะช่วยให้ความรู้ในด้านนี้กับท่านผู้ฟังที่สนใจในเรื่องวิกาลโภชนาเวรมณีด้วยได้ไหม ท่านอยากจะได้ฟังประสบการณ์เรื่องของการบริโภคอาหาร

ผู้ฟัง เรื่องเที่ยงนี้ เรารู้ ๆ กันว่า ตะวันตรงหัวเป้งเรียกว่าเที่ยง เงามไม่ไปทางโน้นทางนี้ เงามตรงเขียว แต่ถ้าเราไปอยู่นอร์เวย์ ไม่มีตะวันตรงหัว ไม่มีเที่ยงเสียกระมัง เพราะฉะนั้น แล้วแต่ประเทศ ของเราเมื่อก่อน เที่ยงกับสิบแปดนาทีก่อน เที่ยงนี้ถึงจะเที่ยง ต่อมาเวลาสากลเขาเลื่อนมาอีกสิบแปดนาทีก่อน เที่ยง พระบางรูปท่านบอกว่า เที่ยงเป้งไม่เป็นไร อีกสิบแปดนาทีก่อนเวลาเก่า คงเพื่อไม่เป็นอาบัติ ไม่ใช่จะอยากกินจนกระทั่งอีกสิบแปดนาทีก่อน

ส. สำหรับประสบการณ์ของท่านที่รักษาศีลอุโบสถศีลมานานแล้ว มีไหมในเรื่องของวิกาลโภชนา ที่ท่านรู้สึกลำบากใจเกี่ยวกับเรื่องเวลา

ผู้ฟัง ไม่ลำบาก วันไหนผมเห็นทำไม่ได้ ผมก็ขอแค่เที่ยง เพราะบាយโง่เราจะต้องกินข้าว ก็แล้วแต่เรา อย่างนายปุณณะ รักษาอุโบสถเพียงครึ่งวันก็ยังไม่สววรรค์เหมือนกัน ท่านเป็นทาสที่อยู่บ้านท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี คนอื่นเขารักษาอุโบสถกันทั้งวัน แต่นายปุณณะไม่รู้เรื่อง ไปทำงาน พอเที่ยงกลับมา ไม่เห็นมีคนมากินข้าว จึงรู้ว่าเขารักษาศีลอุโบสถกัน จึงรักษาบ้าง แต่เป็นเพียงครึ่งวัน แต่เพราะหิวมากก็เลยตาย และได้ไปเกิดในสววรรค์

เรื่องของอาหารวันหนึ่งและคืนหนึ่ง เราต้องเข้มแข็ง ไหน ๆ จะรักษาแล้ว จะเป็นวัเห็นแก่หญ้า ถ้าเราจะรักษาศีล อดสักวันหนึ่งจะเป็นอะไรไป ถ้าอยากได้บุญ

ส. สำหรับท่านผู้ฟังท่านนี้ หลังเที่ยงแล้ว ไม่บริโภคเลยใช่ไหม เพราะมีความตั้งใจมั่นที่จะรักษาอุโบสถศีล ไม่ขอเลื่อนเวลาไปอีก ๑๔ นาทีด้วย

ผู้ฟัง เรื่อง ๑๔ นาทีนี้ ทุกวันนี้ พระก็ยังใช้อยู่ ถ้าเป็นตะวันออกแถวปราจีน ท่านถือว่า ดวงอาทิตย์ขึ้นก่อน เพราะฉะนั้น เลยเที่ยงไป ๑๔ นาที ท่านก็ยังฉันขึ้นอยู่กับภาค แล้วแต่ภาคไหน ถ้าในกรุงเทพ เขาถือเที่ยงครับ

ผมมีประสบการณ์ทุกอย่างเลยเรื่องอาหาร ผมกินตั้งแต่วันละ ๕ มื้อก็เคย ๔ มื้อ ๓ มื้อ ๒ มื้อ ๑ มื้อ ผมผ่านมาหมด

๕ มื้อ คือ เช้า กลางวัน บ่าย เย็น ดึก ถ้า ๔ มื้อ คือ เช้า กลางวัน บ่าย เย็น ดึกไม่มี ถ้า ๓ มื้อ คือ เช้า กลางวัน เย็น

หลังจากผมเข้าวัดไปรักษาอุโบสถศีล ผมไปวัดนี้ ตรงกันข้ามกับผู้รักษาอุโบสถศีลจริง ๆ ผมรักษาเล่น ๆ ผู้ที่รักษาจริง ๆ เขาไปวัดอาทิตย์ละครั้งวันอุโบสถ แต่ผมไปวัดอาทิตย์ละ ๖ ครั้ง หลังจากวันอุโบสถผมเว้นเพราะยุ่งเยอะ ไม่ไป นอกจากวันอุโบสถแล้ว ผมไปที่วัดทุกคืน ไปนอนที่ศาลา เย็นสบายดี เอน้ำชาไปชงด้วย การกินอาหารของผมตอนหลังนี้ กินแค่ ๒ มื้อ ทุกวันนี้ก็ยังเหลือ ๒ มื้อ อาหารเย็นผมไม่ได้กิน แต่ไม่ได้สมาทานอุโบสถศีล ผมถือว่าแค่ ๒ มื้อ คือ ผมกินตอนบាយโง่ก็มี เที่ยงก็มี เลยเที่ยงไปแล้วก็มี แต่ถือแค่ ๒ มื้อ เพราะไม่ได้สมาทานอุโบสถศีล

ตอนแรก ๆ ๒ มื้อ ร่างกายหลุดไป ๘ กิโล ปีหนึ่ง จาก ๖๖ เหลือ ๕๘ เพื่อน ๆ ก็ถามว่า พักนี้เป็นอะไร ผอมไป ระวังนะ เป็นเบาหวานหรือเปล่า ไปหาหมอหรือเปล่า อะไรต่าง ๆ เหล่านี้ แต่เรารู้ตัวของเราเอง ผอมจริง แต่ร่างกายยังสดชื่นอยู่ ไม่มีโรคอะไร ก็บอกไปว่า ไม่ได้ไปหาหมอ เพื่อนก็เตือนให้ไปหาหมอ อาจจะเป็นอะไร ก็รีบปากไป แต่เราไม่ได้บอกความจริงแก่เขา ถ้าบอกความจริง เดียวเขาจะว่า อ้ายนี้บ้าไปเสียแล้ว ทำไมอยู่ดี ๆ ไม่กิน

จนกระทั่งเดี๋ยวนี้อยู่ตัว เดียวนี้ถึงจะกิน ก็กินไม่ลง บางทีก็หิว แต่ถ้ากินก็กินไม่เต็มคำ วันหนึ่ง ๆ เดียวนี้ก็แค่ ๒ มื้อเท่านั้นเอง ก็อยู่ได้ไม่ลำบาก และถ้าผมออกต่างจังหวัด เดียวนี้ผมไม่ได้ไปพักโรงแรม ส่วนมากจะไปอยู่ในวัด และวัดที่ผมไปอยู่ มักจะฉันคนเดียว ตอนเช้าเราหาอาหารต่าง ๆ ไปใส่บาตร เมื่อใส่บาตรแล้ว พระฉันเราก็กิน พอพระเสร็จ เราก็เสร็จ ทั้งวันก็เหมือนกัน ไม่ได้กินอะไรต่อไปอีกเหมือนกัน และก็ไม่วิวเหมือนกัน นี่เป็นประสบการณ์ของผม

ถ. ผมมีเรื่องสงสัย ในปัจจุบันนี้เรารู้ว่า เราใช้นาฬิกาเครื่องบอกเวลา เทียง เทียงตี ๑๒ ครั้ง สมมุติว่า เป็นผู้ปฏิบัติทางพระวินัย อยากจะไม่ให้ขาดเลย เพราะในพระวินัยว่า ถ้าเทียงแล้วก็เป็นวิกาล นี่เป็นปัญหา ถ้าเราคิดกันเล่น ๆ ว่า ตีครั้งไหนที่เป็นเทียง ในการตี ๑๒ ครั้ง ปกติเราไม่ค่อยคิดกัน ถ้าเราคิดว่า ครั้งที่ ๑ หรือครั้งที่ ๖ หรือครั้งที่ ๑๒ จึงเป็นเทียง พระจะได้หยุดฉันให้ถูกต้อง อย่างนี้จะมีทางไหม

สุ. แล้วแต่อุกฤษฏ์ ใครอยากจะอุกฤษฏ์ครั้งที่ ๑ ก็พอแล้ว ไม่ต้องคอยถึงครั้งที่ ๑๒

ถ. เรื่องการรักษาอุโบสถ ในเรื่องวิกาลโภชนาเวรมณีนี ผมคิดว่า ไม่เป็นของลำบาก ถ้าเรามีศรัทธาตั้งใจจริงแล้ว ก็ปฏิบัติได้อย่างสบาย ๆ ทีเดียว และในเรื่องเวลาเทียงจริงนี้ ผมขอเรียนว่า ที่มหาเมฆภูมิ หน้าวัดบวรนิเวศ ได้พิมพ์ปฏิทินไว้ว่า จังหวัดไหนบวกกี่นาที มีพร้อมเสร็จทีเดียว เราไปขอซื้อได้หน้าวัดบวรนิเวศ มหาเมฆภูมิเรียบร้อย

ส. ขอบพระคุณค่ะ ยังมีท่านผู้ฟังท่านอื่นซึ่งมีประสบการณ์ในการรักษาศีลอุโบสถองค์นี้ไหม วิกาลโภชนา เวรมณี

อธยาศัยต่าง ๆ กันจริง ๆ มีหลายท่านที่ได้ศึกษาพระวินัย หรือแม้แต่เรื่องของอุโบสถศีลมีองค์ ๘ แต่ไม่ได้สมาทาน แต่พยายามที่จะขัดเกลตาตามทีละเล็กทีละน้อย อย่างท่านที่ขณะนี้บริโภคเพียง ๒ ครั้ง แต่ว่าไม่ใช่ภายในเที่ยงจริง ๆ

คามิกะ ผมไม่ได้อยากจะแก้คำว่า เที่ยง ที่คุณพูดเมื่อครู่นี้ จะตี ๑ ครั้ง หรือ ๒ หรือ ๓ ไม่ได้ ตี ๑๒ ตี ๑๒ ต้องเอา ๑๒ ฉันทจนกระทั่งตี ๑๒ ครบ ไม่อย่างนั้นจะเรียก ๑๒ ได้อย่างไร

ส. แต่โดยมากท่านผู้มีศรัทธา ท่านก็ระมัดระวัง และฉันทเสร็จก่อนนาฬิกาเสียทุกทีเหมือนกัน ไม่ค่อยจะเห็นท่านล่าช้าไปจนกระทั่งถึงเวลาอย่างนั้น

คามิกะ เรื่องปฏิบัติศาสนา เราไม่ได้เอาเกียรติ หรือเอาเล่ห์ เอาเหลี่ยม อย่างที่เป็นความกัน โกงเขามาแต่ชนะ ธรรมของพระผู้มีพระภาคไม่ใช่อย่างนั้น ต้องใจบริสุทธิ์ จะไปเอาเล่ห์เหลี่ยมกับศาสนาของพระพุทธเจ้า จะไปเอาเล่ห์เหลี่ยมไม่ได้

๕๒๔

ส. เรื่องของธรรมเป็นการขัดเกลากิเลสจริง ๆ เท่าที่จะสามารถประพฤติปฏิบัติตามได้ แม้แต่อุบาสกอุบาสิกาที่รักษาศีล ๕ ก็ยังมีความประพฤติขัดเกลาพิเศษต่างกันไปตามอรรถาธิบาย ถึงแม้ว่าท่านยังไม่ได้สมาทานอุโบสถศีลมีองค์ ๘ ก็จริง แต่ก็พยายามที่จะอบรมขัดเกลาจนกว่าจะเป็นอุปัชฌาย์อันแท้จริงก็ได้ และบางท่านก็มีศรัทธาที่จะรักษากุโบสถศีลในวันอุโบสถเป็นอุปัชฌาย์ เพราะฉะนั้น เป็นเรื่องที่แล้วแต่อรรถาธิบายของแต่ละท่านจริง ๆ

ผู้ฟัง ความเข้าใจของผมในเรื่องการฉันอาหารที่กล่าวไปแล้ว คือ ฉันเสียส่วนหนึ่ง ทิ้งไปเสียส่วนหนึ่ง ก็ยังมีชีวิตอยู่ได้ หมายความว่า พระพุทธองค์ทรงชี้ให้ท่านพระภัททาลิเห็นว่าการยังชีวิตอยู่นั้น ไม่ใช่เพราะกินข้าวมาก ๆ หรือว่าเจริญอาหารมาก ๆ ไม่ใช่อย่างนั้น แม้อาหารน้อย ๆ ก็ยังมีชีวิตอยู่ได้ นี่เป็นเรื่องที่พระพุทธองค์จะทรงชี้ให้ท่านพระภัททาลิเห็น แต่ที่แปลกกันออกมา เป็นการส่งเสริมให้ฉันอาหารมาก ๆ เป็นคนละเรื่องกัน และอาจารย์ก็พูดอยู่เดี๋ยวนี้นะว่า พระพุทธองค์ทรงเป็นผู้ขัดเกลาอย่างยิ่ง ไม่ใช่ขัดเกลาเฉพาะพระองค์เอง ขัดเกลาพระภิกษุด้วย เพราะฉะนั้น จะขัดเกลาได้แค่ไหนเพียงไรนั้นก็สุดแล้วแต่ แต่ที่จะมาส่งเสริมนี้ พระพุทธองค์ไม่ส่งเสริม เว้นแต่มีเหตุ

ส. ขัดเกลาตามลำดับ ท่านผู้ฟังก็เห็นแล้วในครั้งแรกทีเดียว บริโภคได้ทั้งเย็น ทั้งเช้า ทั้งในเวลาวิกาล ๓ มื้อทีเดียว แล้วแต่ท่านจะบริโภคกี่ครั้ง ก็ได้ทรงบัญญัติเป็นวินัย นี่สำหรับในตอนแรก เพราะฉะนั้น ในการขัดเกลาเป็นลำดับ เพราะว่าเพียงเริ่มจะขัดเกลาให้เว้นขณะนั้น พระภิกษุท่านก็กล่าวว่า ไม่ได้ เพราะว่าท่านยังไม่ได้เริ่มอบรมอุปัชฌาย์ที่จะให้เป็นอย่างนั้น จากความประพฤติที่ท่านเคยประพฤติมาแล้ว จะให้เปลี่ยนเป็นอีกอย่างหนึ่งเพราะเห็นว่าเหมาะสมแก่เพศบรรพชิต

ก็ต้องอาศัยกาล หรือว่าการอบรม ค่อย ๆ เป็น ค่อย ๆ ไป เท่าที่สามารถจะกระทำตามได้

เมื่อท่านพระภัททาทิท่านกล่าวอย่างนี้ การขัดเกลากายของพระผู้มีพระภาคก็ให้ดำเนินไปเป็นลำดับว่า ถ้าไม่สามารถจะกระทำได้ ท่านเป็นผู้ที่มีร่างกายอ่อนแอ หรือท่านจะอาพาธ หรืออะไรก็แล้วแต่ ในเมื่อท่านเห็นว่า ท่านเคยบริโภคอย่างนั้นแล้ว จะให้เปลี่ยนเป็นอย่างนี้ทันที ท่านไม่สามารถจะกระทำได้

พระผู้มีพระภาคได้ทรงให้กระทำเท่าที่สามารถจะกระทำได้ในกาล นี่เป็นการขัดเกลากายตามลำดับ จนกว่าท่านผู้นั้นจะอบรมจนเป็นอุปัชฌาย์ จาก ๕ มื้อมาเป็น ๒ มื้อได้ และจาก ๒ มื้อจะเหลือมื้อเดียวก็ได้ แล้วแต่บุคคล แต่ว่าจุดประสงค์ ถ้าเป็นผู้ที่ไม่ติดในรส และกระทำตามข้อขัดเกลากายอย่างนี้ คือ อดงค์ในเรื่องของการบริโภคอาหาร บิณฑบาต นั่นก็เป็นสิ่งซึ่งสมควรแก่การสรรเสริญอย่างยิ่ง

ผู้ฟัง ขัดเกลากายตามลำดับอย่างที่อาจารย์ว่านั้น ทำไมผู้ที่เข้ามาบวชเป็นพระภิกษุในศาสนา นี้ จึงสามารถเว้นจากการบริโภคอาหารในเวลาวิกาลได้ คือ เว้นได้ตั้ง ๑๘ ชั่วโมง ส่วนอีก ๖ ชั่วโมงนั้นก็ฉันใด ๆ และก็เว้นไปอีก ๑๘ ชั่วโมง ก็มาฉันใด ๆ อีก ๖ ชั่วโมง การขัดเกลากายอย่างนี้ ผมคิดว่า เป็นการขัดเกลากายที่ไม่ถูกต้องและไม่เรียบร้อยด้วย

ส. ขอประทานโทษ ยังไม่เคยเห็นพระภิกษุที่ท่านฉันใด ๆ เพราะว่าอาหารของท่านก็ไม่ได้มีมากมายอย่างฆราวาส แม้ฆราวาสเอง ก็ยังไม่ค่อยเห็นคนที่รับประทานเอา ๆ แล้วแต่อาหารที่มี ยิ่งเป็นเพศบรรพชิต จะมีอาหารที่ไหนมาฉันใด ๆ ได้

คามิกะ ตัวอย่างที่ว่าฉันใด ๆ นี้ ไม่มีความจริง พระที่ไหนจะมานั่งฉันใด ๆ ไม่มีหรอก แต่ความจริงเรื่องวิกาลโภชนา พระผู้มีพระภาคท่านก็รู้จักอภัยาศัยพระบางรูปท่านฉันไม่ได้ อย่างท่านพระภัททาทิ ก็อาจจะผ่อนอย่างอาจารย์ว่า แต่ก็อาจจะเป็นอย่างท่านที่กล่าวเมื่อสักครู่นี้เหมือนกัน เพราะ นี่หรือที่พูดว่า แปลว่า ให้นำออกมา นำออกมาจะไปทิ้งหรือไปเก็บก็ไม่รู้ อรรถกถาจารย์เป็นพระอริยะก็มี เป็นพระ

ชาวลังกาก็มาก ชาวลังกาทำอย่างไร ขอยกตัวอย่างสักอันหนึ่ง พระสงฆ์ไทยเราออกบิณฑบาตตั้งแต่ตีห้า แต่ของลังกา ๔ โมง ๕ โมง เขาถึงจะออก ไปฉันจน ๗ เที่ยง และเขาฉันคนเดียว พระลังกาผมติดต่อกัน เคยคบกัน กลับจากบิณฑบาตแล้วมาฉันเอา ๙ โมง ๑๐ โมง ๑๑ โมง ฉันคนเดียว ของเราท่านไปบิณฑบาตตั้งแต่ตีห้า ก็ต้องฉัน ๒ หน กลับมาไม่เกินโมงหนึ่งก็ฉัน ๑๑ โมงก็หิว

มตฺตญฺญตา จ ภตฺตสุมิ ในพระปาติโมกข์ ให้รู้จักพอดี พอประมาณในการกิน กินเพื่อพอยังอัตภาพให้เป็นไปได้ พระพุทธเจ้าทรงตรัส กินเพื่อพอยังอัตภาพให้เป็นไปได้ ฤๅษีต้องผอม อ้วนไม่ได้ แต่ปศุสัตว์ต้องอ้วนไม่อย่างนั้นใช้งานไม่ได้ อย่างโบราณเขาว่า ฤๅษีผอม ปศุสัตว์ต้องอ้วน

อีกเรื่องหนึ่ง เก็บอาหารไว้ในกุฏิหลาย ๆ วัน ถ้าเกิดข้าวยากมากแพง ถ้าไม่เก็บไว้ก็ไม่มีฉัน ก็อนุญาตเป็นครั้งคราว อย่างที่ท่านอาจารย์ว่า แล้วแต่อัธยาศัย แล้วแต่คน แล้วแต่สถานที่ แล้วแต่เหตุการณ์ พระผู้มีพระภาคนั้นท่านเป็นสัมพัญญ ท่านรู้

สุ. จากการศึกษารื่องอุบาสกศีล องค์ที่ ๖ คือ วิกาลโภชนา เวรมณี ท่านผู้ฟังก็จะเห็นถึงจุดประสงค์ของอุบาสกศีลองค์นี้ คือ บริโภคไม่ใช่เพราะติดในรส เพราะฉะนั้น ประโยชน์ที่ได้รับจากแม้การศึกษาเรื่องของอุบาสกศีลองค์นี้ ก็คือ การพิจารณาตัวเองว่า ท่านมีการติดในรสมากหรือน้อย และการติดในรสนี้จะเป็นมูลเหตุให้มีการบริโภคมากหรือน้อยด้วย แม้เป็นอาหารที่บริโภคอิ่มแล้ว แต่มีรสอร่อย รสประณีต ก็ยังรับประทานต่อไปอีก แต่เมื่อทราบว่าจะจะขัดเกลาละคลายการติดในรส ถ้าท่านบริโภคอิ่มแล้ว ก็อิ่มจริง หมายความว่า ไม่บริโภคต่อไปอีก นี่คือประโยชน์ที่ได้ของการที่จะขัดเกลากายที่เคยติดในรส และท่านจะเห็นว่า การบริโภคของท่านจะลดน้อยลงด้วย ทั้งในปริมาณ และในเวลาบริโภค

จุดประสงค์สำคัญที่สุด คือ การละคลายการติดในรส

คามิกะ การฉันอาหาร ท่านให้พิจารณาอาหารไปด้วย ไม่ใช่ฉันเฉย ๆ ท่านต้องพิจารณาไปด้วย พวกเราไม่พิจารณาหรือ อร่อยก็ว่ากันเต็มที่แล้ว เหมือนอย่างซูก กินจนตายเลย

ส. ลองสังเกตตัวท่านเอง เวลาที่รู้สึกอิ่มแล้ว เว้นไม่บริโภคอาหารที่ประณีตได้ไหม ถ้าขณะนั้นมีอาหารประณีต ถ้าขณะนั้นท่านเว้นได้ หมายความว่าลดการติดในรส และลดปริมาณการบริโภคลงด้วย ซึ่งเมื่อลดปริมาณในการบริโภคแต่ละครั้ง ก็จะทำให้ท่านมีอุปนิสัยที่จะเว้นในเวลาที่ไม่หิว และเมื่อฝึกหัดอบรมจนเป็นอุปนิสัยแล้ว ก็อาจจะเป็นผู้ที่บริโภคในกาล ไม่บริโภคในเวลาวิกาลก็ได้

ต้องค่อย ๆ เป็นไป ตามการอบรม ตามการขัดเกลา ตามความเป็นจริง แต่ประโยชน์ที่สุด คือ รู้ว่าควรจะมีการลดการติดในรส

เพราะฉะนั้น ประโยชน์สำหรับตัวท่าน คือ พิจารณาตัวท่านในขณะที่บริโภค อิ่มแล้ว ยังแสวงหาอาหารที่ประณีตอีกหรือเปล่า หรือว่าอิ่มแล้วก็อิ่มเลย ถ้าเป็นอย่างนี้ ก็จะทำให้เป็นผู้ที่ละการติดในรส และจะทำให้บริโภคน้อยลง จนถึงกับงดเว้นการบริโภคในเวลาวิกาลได้ เป็นอริยาศัยที่แท้จริง

เมื่อครั้งที่พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทข้อนี้ มีพระภิกษุที่ไม่เห็นด้วย และท่านคิดว่า ท่านไม่สามารถประพฤติปฏิบัติตามได้ แต่เมื่อท่านพิจารณาเห็นประโยชน์ และสามารถประพฤติปฏิบัติตามได้ก็มี นั่นเป็นส่วนหนึ่งของพระภิกษุที่ท่านพิจารณาเหตุผลและเห็นว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิ่งซึ่งเป็นคุณแก่ท่านจริง ๆ

พระภิกษุท่านก็มีอริยาศัยต่าง ๆ กัน สำหรับบางท่านนั้น นอกจากจะไม่เห็นประโยชน์แล้ว ก็ยังไม่ประพฤติปฏิบัติตามเลย

ใน **มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์ กิฏาคริสูตร** มีข้อความว่า

ข้าพเจ้าได้สดับมาอย่างนี้:

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเสด็จเที่ยวจาริกไปในกาสิชนบท พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ ณ ที่นั้นแล พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายมาว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เราฉันโภชนะเว้นการฉันในราตรีเสียทีเดียว และเมื่อเราฉันโภชนะเว้นการฉันในราตรีเสีย ย่อมรู้คุณ คือ ความเป็นผู้มีอาพาธน้อย มีโรคเบาบาง กระปรี้กระเปร่า มีกำลัง และอยู่สำราญ แม้ท่านทั้งหลาย ก็จงมาฉันโภชนะเว้นการฉันในราตรีเสียเถิด ก็เมื่อเธอทั้งหลายฉันโภชนะเว้นการฉันในราตรีเสีย จักรู้คุณ คือ ความเป็นผู้มีอาพาธน้อย มีโรคเบาบาง กระปรี้กระเปร่า มีกำลัง และอยู่สำราญ

ภิกษุเหล่านั้นทูลรับพระผู้มีพระภาคว่า

อย่างนั้น พระเจ้าข้า

ซึ่งก่อนที่จะทรงบัญญัติให้เว้นการฉันในราตรี พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติให้เว้นการฉันในเวลาวิกาลในกลางวันก่อนแล้ว

ข้อความต่อไปมีว่า

ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคเสด็จเที่ยวจาริกไปในกาสิชนบทโดยลำดับ เสด็จถึงนิคมของชนชาวกาสิอันชื่อว่า กิฏาคีรี ได้ยินว่า ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ นิคมของชนชาวกาสิอันชื่อว่า กิฏาคีรี ก็โดยสมัยนั้น มีภิกษุชื่ออัสสชิและภิกษุชื่อปุนัพพสุกะเป็นเจ้าอาวาสอยู่ในกิฏาคีรีนิคม

ครั้งนั้น ภิกษุเป็นอันมาก เข้าไปหาอัสสชิภิกษุและปุนัพพสุกะภิกษุถึงที่อยู่ ครั้นแล้วได้กล่าวว่า

ดูกร ผู้มีอายุทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคและภิกษุสงฆ์ ฉันโภชนะเว้นการฉันในราตรี ก็เมื่อพระผู้มีพระภาคและภิกษุสงฆ์ฉันโภชนะเว้นการฉันในราตรี ย่อมรู้คุณ คือ ความเป็นผู้มีอาพาธน้อย มีโรคเบาบาง กระปรี้กระเปร่า มีกำลัง และอยู่สำราญ

ดูกร ผู้มีอายุทั้งหลาย แม้ท่านทั้งหลายก็จะมาฉันโภชนะเว้นการฉันในราตรีเสียเถิด เมื่อท่านทั้งหลายฉันโภชนะเว้นการฉันในราตรี ก็จักรู้คุณ คือ ความเป็นผู้มีอาพาธน้อย มีโรคเบาบาง กระปรี้กระเปร่า มีกำลัง และอยู่สำราญ

เมื่อภิกษุทั้งหลายกล่าวอย่างนี้แล้ว ภิกษุอัสสชิและภิกษุปุนัพพสุกะได้กล่าวว่า

ดูกร ผู้มีอายุทั้งหลาย เราทั้งหลายฉันโภชนะทั้งเวลาเย็น ทั้งเวลาเช้า ทั้งเวลาวิกาลในกลางวัน เมื่อเราเหล่านั้น ฉันโภชนะทั้งเวลาเย็น ทั้งเวลาเช้า ทั้งเวลาวิกาลในกลางวัน ก็ย่อมรู้คุณ คือ ความเป็นผู้มีอาพาธน้อย มีโรคเบาบาง กระปรี้กระเปร่า มีกำลัง และอยู่สำราญ

เราเหล่านั้น จักละคุณที่ตนเห็นเอง แล้ววิ่งไปตามคุณอันอ้างกาลทำไม เราทั้งหลายจักฉันทั้งเวลาเย็น ทั้งเวลาเช้า ทั้งเวลาวิกาลในกลางวัน

นี่คือ ผู้ที่เห็นตรงกันข้ามกับพระสัพพัญญุตญาณของพระผู้มีพระภาค

ข้อความต่อไปมีว่า

เมื่อภิกษุเหล่านั้นไม่สามารถจะให้อัสสชิภิกษุและปุนัพพสุกภิกษุยินยอมได้ จึงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ... จึงกราบทูลเนื้อความนี้แด่พระผู้มีพระภาค

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกภิกษุรูปหนึ่งมาว่า

ดูกร ภิกษุ เธอจงไปเรียกอัสสชิภิกษุและปุนัพพสุกภิกษุตามคำของเราว่า พระศาสดาตรัสเรียกท่านทั้งหลาย

ภิกษุนั้นทูลรับต่อพระผู้มีพระภาคแล้ว เข้าไปหาอัสสชิภิกษุและปุนัพพสุกภิกษุ ถึงที่อยู่ ครั้นแล้วได้กล่าวว่า

พระศาสดาตรัสเรียกท่านทั้งหลาย

อัสสชิภิกษุและปุนัพพสุกภิกษุรับต่อภิกษุนั้นแล้ว เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้ว นั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง

ซึ่งพระผู้มีพระภาคได้ตรัสถามอัสสชิภิกษุและปุนัพพสุกภิกษุ ตามที่ภิกษุเหล่านั้นกราบทูลให้ทรงทราบ ว่า ดังนี้ จริงหรือ ซึ่งอัสสชิภิกษุและปุนัพพสุกภิกษุก็กราบทูลว่า อย่างนั้น พระเจ้าข้า

ข้อความต่อไป พระผู้มีพระภาคได้ทรงแสดงเรื่องของการเสวยเวทนาต่าง ๆ ซึ่งเป็นเหตุให้อกุศลธรรมเจริญ กุศลธรรมเสื่อม หรือการเสวยเวทนาต่าง ๆ ซึ่งทำให้

อกุศลธรรมเสื่อม อกุศลธรรมเจริญ ข้อความตอนท้ายของพระสูตรนี้ พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เราย่อมกล่าวการตั้งอยู่ในอภัตตผลด้วยการไปครั้งแรกเท่านั้นหามิได้ แต่การตั้งอยู่ในอภัตตผลนั้น ย่อมมิได้ด้วยการศึกษาโดยลำดับ ด้วยการทำโดยลำดับ ด้วยความปฏิบัติโดยลำดับ

นี่คือการประพฤติปฏิบัติธรรมในพระธรรมวินัย จะต้องเป็นไปตามลำดับจริง ๆ มิฉะนั้นแล้ว ไม่มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดเลยที่สามารถจะดับกิเลสได้เป็นสมุจเฉท ถ้าไม่อบรมประพฤติปฏิบัติเป็นลำดับจริง ๆ

ข้อความต่อไป

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ก็การตั้งอยู่ในอภัตตผล ย่อมมิได้ด้วยการศึกษาโดยลำดับ ด้วยการทำโดยลำดับ ด้วยความปฏิบัติโดยลำดับอย่างไร

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย กุลบุตรในธรรมวินัยนี้ เกิดศรัทธาแล้วย่อมเข้าไปใกล้ เมื่อเข้าไปใกล้ย่อมนั่งใกล้ เมื่อนั่งใกล้ย่อมเสียดสีตลง เมื่อเสียดสีตลงแล้วย่อมพึงธรรม ครั้นพึงธรรมย่อมทรงธรรมไว้ ย่อมพิจารณาเนื้อความแห่งธรรมที่ทรงไว้แล้ว เมื่อพิจารณาเนื้อความอยู่ ธรรมทั้งหลายย่อมทนได้ซึ่งความพิณิจ เมื่อธรรมทนความพิณิจได้อยู่ จันตะย่อมเกิด เมื่อเกิดจันตะแล้ว ย่อมอุตสาหะ ครั้นอุตสาหะแล้ว ย่อมไตร่ตรอง ครั้นไตร่ตรองแล้ว ย่อมตั้งความเพียร เมื่อมีตนส่งไปแล้ว ย่อมทำให้แจ้งชัดซึ่งบรมสัจจะด้วยกาย และย่อมแทงตลอดเห็นแจ้งบรมสัจจะนั้นด้วยปัญญา

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ศรัทธาก็คือ การเข้าไปใกล้ก็ดี การนั่งใกล้ก็ดี การเสียดสีตลงก็ดี การพึงธรรมก็ดี ความพิจารณาเนื้อความก็ดี ธรรมอันทนได้ซึ่งความพิณิจก็ดี จันตะก็ดี อุตสาหะก็ดี การไตร่ตรองก็ดี การตั้งความเพียรก็ดี นั้น ๆ ไม่ได้มีแล้ว เธอทั้งหลายย่อมเป็นผู้ปฏิบัติพลาด ย่อมเป็นผู้ปฏิบัติผิด ดูกร ภิกษุทั้งหลาย โมฆบุรุษเหล่านี้ ได้หลีกไปจากธรรมวินัยนี้ ไกลเพียงไร

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย บทที่อันยืนยันได้ที่เรายกขึ้นแสดงแล้ว อันวิญญูบุรุษจะ
พึงรู้เนื้อความได้ด้วยปัญญาไม่นานเลยมีอยู่ เราจักแสดงแก่เธอทั้งหลาย เธอทั้งหลาย
จักรู้ทั่วถึงเนื้อความแห่งบทที่อันยืนยันได้ที่เรายกขึ้นแสดงแล้วนั้น

พระภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พวกไหนเป็นข้าพระองค์ทั้งหลาย และพวกไหนจะเป็น
ผู้รู้ทั่วถึงธรรมได้

๕๒๕

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ศาสดาใดเป็นผู้หนักในอามิส รับมรดกแต่ส่วนที่เป็นอามิส ชั่งอยู่ด้วยอามิส แม้ศาสดานั้น ย่อมไม่มีคุณสมบัติ เหมือนดังของตลาดซึ่งมีราคาขึ้น ๆ ลง ๆ เห็นปานนี้ว่า ก็เมื่อเหตุอย่างนี้พึงมีแก่เรา เราพึงทำเหตุนั้น ก็เมื่อเหตุอย่างนี้ไม่พึงมีแก่เรา เราไม่พึงทำเหตุนั้น ดังนี้

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ก็ทำไมเล่า ตถาคตจึงไม่ชั่งด้วยอามิสโดยประการทั้งปวงอยู่

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย สภาพนี้ย่อมมีแก่สาวกผู้มีศรัทธา ผู้ยังลงในคำสอนของพระศาสดา แล้วประพฤติด้วยตั้งใจว่า พระผู้มีพระภาคเป็นพระศาสดา เราเป็นสาวก พระผู้มีพระภาคย่อมทรงรู้ เราไม่รู้ คำสอนของพระศาสดาย่อมมอกลงาม มีโอชาแก่สาวกผู้มีศรัทธา ผู้ยังลงในคำสอนของพระศาสดาแล้วประพฤติ สภาพนี้ย่อมมีแก่สาวกผู้มีศรัทธา ผู้ยังลงในคำสอนของพระศาสดาแล้วประพฤติ ด้วยตั้งใจว่า เนื้อและเลือดในสรีระของเราจงเหือดแห้งไป จะเหลืออยู่แต่หนังและเอ็นและกระดูกก็ตามที เมื่อเรายังไม่บรรลुถึงอิฐุมลที่จะพึงบรรลुด้วยเรี่ยวแรงของบุรุษ ด้วยความเพียรของบุรุษ ด้วยความบากบั่นของบุรุษแล้ว จักคลายความเพียรนั้นเสีย จักไม่มีเลย

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ผลสองอย่างคือ อรหัตตผลในปัจจุบัน หรือเมื่อขันธ-ปัญจกที่กรรมกิเลสเข้าไปยึดถือเป็นส่วนเหลือยังมีอยู่ ความเป็นพระอนาคามีอย่างใดอย่างหนึ่ง อันสาวกผู้มีศรัทธาผู้ยังลงในคำสอนของพระศาสดาแล้วประพฤติ พึงหวังได้

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสพระพุทธพจน์นี้แล้ว ภิกษุเหล่านั้นยินดีขึ้นชมพระภาสิตของพระผู้มีพระภาค ดังนี้แล.

จบ กิฎกาคิริสูตรที่ ๑๐

ถ้าไม่อบรมเจริญธรรมด้วย ก็ยากเหลือเกินที่จะมีศรัทธา پاکเพียรขัดเกลากิเลสตามพระวินัยบัญญัติได้ เขาก็จะต้องเห็นว่า เป็นสิ่งที่ไม่มีความประโยชน์อย่างนั้นบ้าง อย่างนี้บ้าง ผลก็คือว่า เมื่ออุปสมบทนั้นมุ่งหวังที่จะได้ขัดเกลากิเลสจนถึงการบรรลุคุณธรรมเป็นพระอรหันต์ แต่เมื่อไม่ได้ประพฤติธรรมที่ถูกต้องตามลำดับ การขัดเกลากิเลสไม่มี ก็ไม่สามารถที่จะประพฤติตามได้ เพราะฉะนั้น ก็ย่อมไม่สามารถบรรลุคุณธรรมถึงความเป็นอรหันต์ตามที่ได้มุ่งหวังไว้

การที่มราวาสไม่ได้ศึกษาพระธรรมวินัยให้เข้าใจ จะทำให้เป็นผู้ที่มีความเลื่อมใสในผู้ที่ไม่ประพฤติในธรรมวินัย ไม่เลื่อมใสในผู้ที่ประพฤติตามพระธรรมวินัย เพราะฉะนั้น การเข้าใจธรรมเป็นประโยชน์ก็อยู่อย่างยิ่งที่จะให้ทราบว่า ผู้ใดเป็นผู้ที่ควรแก่ความเลื่อมใส และผู้ใดไม่ควรแก่การเลื่อมใส

ขอล่าวถึง **พระวินัยปิฎก จุลวรรค ปัพพาชนียกรรมที่ ๓** เรื่องการลงโทษไล่ออกจากหมู่ ซึ่งกระทำโดยสงฆ์ ข้อความในปัพพาชนียกรรมที่ ๓ มีว่า

เรื่องภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะ

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะเป็นเจ้าถิ่นในชนบท ภัฏาควีร์ เป็นภิกษุอลัชชีเลวทราม ภิกษุพวกนั้นประพฤติอนาจารเห็นปานดังนี้ คือ ปลุกต้นไม้ดอกเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นปลุกบ้าง รดน้ำเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นรดบ้าง เก็บดอกไม้เองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นเก็บบ้าง ร้อยกรองดอกไม้เองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นร้อยกรองบ้าง ทำมาลัยต่อก้านเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ทำมาลัยเรียงก้านเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ทำดอกไม้ช่อเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ทำดอกไม้พุ่มเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ทำดอกไม้เทริดเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ทำดอกไม้พวงเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ทำดอกไม้แผงสำหรับประดับอกเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ภิกษุพวกนั้นนำไปเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นนำไปบ้าง ซึ่งมาลัยต่อก้าน นำไปเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นนำไปบ้าง ซึ่งมาลัยเรียงก้าน นำไปเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นนำไปบ้างซึ่งดอกไม้ช่อ นำไปเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นนำไปบ้าง ซึ่งดอกไม้พุ่ม นำไปเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นนำไปบ้าง ซึ่งดอกไม้เทริด นำไปเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นนำไปบ้าง ซึ่งดอกไม้พวง นำไปเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นนำไปบ้าง ซึ่ง

ดอกไม้แดงสำหรับประดับอก เพื่อกุลสตรี เพื่อกุลธิดา เพื่อกุมารีแห่งตระกูล เพื่อ
สะใภ้แห่งตระกูล เพื่อกุลทาสี

ภิกษุพวกนั้น ฉันทอาหารในภาชนะอันเดียวกันบ้าง ดื่มน้ำในขันใบเดียวกันบ้าง
นั่งบนอาสนะอันเดียวกันบ้าง นอนบนเตียงอันเดียวกันบ้าง นอนร่วมเครื่องลาดอัน
เดียวกันบ้าง นอนคลุมผ้าห่มผืนเดียวกันบ้าง นอนร่วมเครื่องลาดและคลุมผ้าห่ม
ร่วมกันบ้างกับกุลสตรี กุลธิดา กุมารีแห่งตระกูล สะใภ้แห่งตระกูล กุลทาสี ฉันท
อาหารในเวลาวิกาลบ้าง ดื่มน้ำเมาจากบ้าง ทัดทรงดอกไม้ของหอมและเครื่องลูบไล้บ้าง
ฟ้อนรำบ้าง ขับร้องบ้าง ประโคมบ้าง เต้นรำบ้าง ฟ้อนรำกับหญิงฟ้อนรำบ้าง ขับ
ร้องกับหญิงฟ้อนรำบ้าง ประโคมกับหญิงฟ้อนรำบ้าง เต้นรำกับหญิงฟ้อนรำบ้าง
ฟ้อนรำกับหญิงขับร้องบ้าง ขับร้องกับหญิงขับร้องบ้าง ประโคมกับหญิงขับร้องบ้าง
เต้นรำกับหญิงขับร้องบ้าง ฟ้อนรำกับหญิงประโคมบ้าง ขับร้องกับหญิงประโคมบ้าง
ประโคมกับหญิงประโคมบ้าง เต้นรำกับหญิงประโคมบ้าง ฟ้อนรำกับหญิงเต้นรำบ้าง
ขับร้องกับหญิงเต้นรำบ้าง ประโคมกับหญิงเต้นรำบ้าง เต้นรำกับหญิงเต้นรำบ้าง

ท่านผู้ฟังจะเห็นความละเอียดของพระวินัย ซึ่งไม่เว้นเลย เพราะถ้าเว้น ท่าน
ผู้ฟังจะคิดว่าอย่างนั้นทำได้ เพราะว่าไม่ได้กล่าวไว้โดยละเอียด เพราะฉะนั้น ข้อความ
ในพระวินัยเป็นเรื่องที่ละเอียดจริง ๆ

ข้อความต่อไปกล่าวถึงภิกษุพวกอัสสชิว่า

เล่นหมากรุกแถวละแปดตาบ้าง เล่นหมากรุกแถวละสิบตาบ้าง เล่นหมากเก็บ
บ้าง เล่นชิงนางบ้าง เล่นหมากไหวบ้าง เล่นโยนบ่วงบ้าง เล่นไม้หึ่งบ้าง เล่นฟาดให้
เป็นรูปต่าง ๆ บ้าง เล่นสกาบ้าง เล่นเป่าใบไม้บ้าง เล่นไถน้อย ๆ บ้าง เล่นหกคะเมน
บ้าง เล่นไม้กัณฑ์บ้าง เล่นตวงทรายด้วยใบไม้บ้าง เล่นรถน้อย ๆ บ้าง เล่นธนูน้อย ๆ
บ้าง เล่นเขียนทายบ้าง เล่นทายใจบ้าง เล่นเลียนคนพิการบ้าง หัดขี่ช้างบ้าง หัดขี่
ม้าบ้าง หัดขี่รถบ้าง หัดยิงธนูบ้าง หัดเพลงอาวุธบ้าง วังผลัดช้างบ้าง วังผลัดม้าบ้าง
วังผลัดรถบ้าง วังขับกันบ้าง วังเปื้อนกันบ้าง ผีวปากบ้าง ปรบมือบ้าง ปล้ำกันบ้าง
ชกมวยกันบ้าง ปลูกาดผ้าสังฆาฏิ ณ กลางสถานเต็นรำ แล้วพูดกับหญิงฟ้อนรำอย่างนี้

ว่า น้องหญิง เธอจงพ้อนรำ ณ ที่นี้ ดังนี้บ้าง ให้การคำนับบ้าง ประพฤติอนาจารมี
อย่างต่าง ๆ บ้าง ๆ

อุบาสกเล่าเรื่องให้พระฟัง

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งจำพรรษาในแคว้นกาสิ เดินทางไปพระนคร
สาวัตถีเพื่อเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถึงชนบทกัฏฐาครีแล้ว ครั้นเวลาเช้า ภิกษุนั้นครอง
อันตรวาสก ถือบาตรจีวรเข้าไปบิณฑบาตยังชนบทกัฏฐาครี มีอาการเดินไป ถอยกลับ
แลเหลียว คู้แขน เขยียดแขน น่ำเลื่อมใส มีจักขุทอดลง สมบูรณ์ด้วยอิริยาบถ

ท่านเป็นพระภิกษุตามพระวินัยที่น่ำเลื่อมใส แต่ว่าฆราวาสซึ่งไม่รู้ธรรม ไม่
เข้าใจธรรม กลับเห็นตรงกันข้าม ซึ่งข้อความในพระไตรปิฎกมีว่า

คนทั้งหลายเห็นภิกษุรูปนั้น แล้วพูดอย่างนี้ว่า

ภิกษุรูปนี้เป็นใคร ดูคล้ายคนไม่ค่อยมีกำลัง เหมือนคนอ่อนแอ เหมือนคนมี
หน้าสยิว ใครเล่าจักถวายบิณฑบาตแก่ท่านผู้เข้าไปเที่ยวบิณฑบาตรูปนี้ ส่วนพระผู้เป็น-
เจ้าเหล่าพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะของพวกเรา เป็นผู้อ่อนโยน พุดจาไฟเราะ
อ่อนหวาน ยิ้มแย้มก่อน มักพูดว่า มาเถิด มาดีแล้ว มีหน้าไม่สยิว มีหน้าขึ้นบาน
มักพูดก่อน ใคร ๆ ก็ต้องถวายบิณฑบาตแก่ท่านเหล่านั้น

กลับเห็นว่า ภิกษุผู้มีความประพฤติไม่ดี ไม่ถูกต้องตามพระวินัย เป็นผู้
อ่อนโยน พุดจาไฟเราะอ่อนหวาน และมักพูดก่อน เพราะฉะนั้น ก็ไม่ถวายอาหาร
บิณฑบาตแก่พระภิกษุผู้ที่ปฏิบัติตามพระวินัย แต่ถวายอาหารแก่ท่านเหล่านั้นซึ่งเป็นผู้
ที่มีความประพฤติเช่นท่านพระอัสสชิและท่านพระปุนัพพสุกะ

อุบาสกคนหนึ่งได้แลเห็นภิกษุรูปนั้น กำลังเที่ยวบิณฑบาตอยู่ในชนบทกัฏฐาครี
ครั้นแล้วจึงเข้าไปหาภิกษุรูปนั้น กราบเรียนถามภิกษุรูปนั้นว่า

พระคุณเจ้า ได้บิณฑบาตบ้างไหม ขอรับ

ภิกษุรูปนั้นตอบว่า

ยังไม่ได้บิณฑบาตเลยจ๊ะ

อุบาสกกล่าวอาราธนาว่า

นิมนต์ไปเรือนผมเถิด ขอรับ

แล้วนำภิกษุรูปนั้นไปเรือน นิมนต์ให้ฉัน แล้วเรียนถามว่า

พระคุณเจ้าจักไปที่ไหน ขอรับ

ภิกษุตอบว่า

อาตมาจักไปพระนครสาวัตถี เพื่อเฝ้าพระผู้มีพระภาค

อุบาสกกล่าวว่า

ถ้าเช่นนั้น ขอพระคุณเจ้าจงกราบถวายบังคมพระบาทยุคลของพระผู้มีพระภาคด้วยเศียรเกล้า และขอจงกราบทูลตามถ้อยคำของผมอย่างนี้ว่า

พระพุทธเจ้าข้า วัดในชนบทกัฏฐาคีรีโทรม ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพุททะเป็นเจ้าถิ่นในชนบทกัฏฐาคีรี เป็นภิกษุอลัชชีเลวทราม พวกเธอประพฤติอนาจารเห็นปานดังนี้ คือ ปลุกต้นไม้ดอกเองบ้าง ... (ข้อความซ้ำเหมือนตอนต้น)

เมื่อก่อนชาวบ้านยังมีศรัทธาเลื่อมใส แต่เดี๋ยวนี้เขาไม่ศรัทธา ไม่เลื่อมใสแล้ว แม้ทานประจำของสงฆ์ก่อน ๆ บัดนี้หายกทหายิกได้ตัดขาดแล้ว ภิกษุมีสื่อเป็นที่รัก ย่อมหลีกเลียงไป ภิกษุเลวทรามอยู่ครอง พระพุทธเจ้าข้า ข้าพระพุทธเจ้าขอประทานพระวโรกาส พระผู้มีพระภาคพึงส่งภิกษุทั้งหลายไปสู่ชนบทกัฏฐาคีรีเถิด เพื่อวัดในชนบทกัฏฐาคีรีนี้จะพึงตั้งมั่นอยู่

ท่านผู้ฟังจะเห็นได้ว่า สำหรับผู้ที่ไม่ได้ศึกษาพระธรรมและไม่เข้าใจพระธรรมวินัย จะเข้าใจผิด เห็นผิด คิดว่า พระภิกษุที่ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเป็นผู้ที่ไม่น่าเลื่อมใส แต่ก็มีพวกชาวบ้านที่เข้าใจธรรมวินัยและเคยมีศรัทธาเลื่อมใสในพระภิกษุที่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ภายหลังเมื่อภิกษุมีสื่อเป็นที่รัก ย่อมหลีกเลียงไป ภิกษุเลวทรามอยู่ครอง ชาวบ้านเหล่านั้นก็ไม่มีศรัทธา ไม่เลื่อมใส แม้ทานประจำของสงฆ์ก่อน ๆ เขาก็ตัดขาดแล้ว ซึ่งเป็นการทำให้ชาวบ้านเลื่อมจากประโยชน์ คือ บุญกุศลเป็นอันมาก

ภิกษุรูปนั้น รับคำของอุบาสกนั้นแล้ว ลุกจากอาสนะ หลีกไปโดยทางพระนครสาวัตถี ถึงพระนครสาวัตถี พระวิหารเชตวัน อารามของอนาถปิณฑิกคหบดี

โดยลำดับ เข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้ว นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

พุทธประเพณี

ก็การที่พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทั้งหลาย ทรงปราศรัยกับพระอัครคันตุกะทั้งหลาย นั้นเป็นพุทธประเพณี

ทรงปฏิสันถาร

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคได้ตรัสถามภิกษุรูปนั้นว่า

ดูกร ภิกษุ ร่างกายของเธอยังพอทนได้หรือ ยังพอให้เป็นไปได้หรือ เธอเดินทางมาด้วยความลำบากน้อยหรือ และเธอมาจากไหน

ภิกษุรูปนั้นกราบทูลว่า

ข้าพระพุทธเจ้ายังพอทนได้ พระพุทธเจ้าข้า ยังพอให้เป็นไปได้ พระพุทธเจ้าข้า และข้าพระพุทธเจ้าเดินทางมาด้วยความลำบากเล็กน้อย ข้าพระพุทธเจ้าจำพรรษาในแคว้นกาสิ เมื่อจะมายังพระนครสาวัตถีเพื่อเฝ้าพระผู้มีพระภาค ได้ผ่านชนบทกัฏฐาคีรี

ต่อจากนั้น ท่านก็ได้กราบทูลเรื่องภิกษุในกัฏฐาคีรีชนบทให้พระผู้มีพระภาคทรงทราบ

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ข่าว่าภิกษุพวกอัสสชชีและปุนัพพสุกะเป็นเจ้าของในชนบทกัฏฐาคีรี เป็นภิกษุอลัชชีเลวทราม พวกเธอประพฤติดอนาจารเห็นปานดังนี้ ... (ข้อความซ้ำเหมือนตอนต้น)

เมื่อก่อนชาวบ้านยังมีศรัทธาเลื่อมใส แต่เดี๋ยวนี้เขาไม่ศรัทธา ไม่เลื่อมใสแล้ว แม้ท่านประจำของสงฆ์ก่อน ๆ บัดนี้ทายกทายิกาได้ตัดขาดแล้ว ภิกษุมีสกุลเป็นที่รัก ย่อมหลีกเลี่ยงไป ภิกษุเลวทรามอยู่ครอง ดังนี้ จริงหรือ

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า

จริง พระพุทธเจ้าข้า

ทรงติเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย การกระทำของโมฆบุรุษเหล่านั้นนั้น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย โฉนภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นจึงได้ประพฤตินาจารย์เห็นปาน
ดังนี้ คือ ... (ข้อความซ้ำเหมือนตอนต้น)

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย การกระทำของโมฆบุรุษเหล่านั้นนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความ
เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ... ครั้นแล้ว ทรงทำธรรมีกถา รับสั่งกะพระสารีบุตร
และพระโมคคัลลานะว่า

ไปเถิด สารีบุตรและโมคคัลลานะ พวกเธอไปถึงชนบทกัฏฐาคีรีแล้ว จงทำ
ปัพพาทนัยกรรมแก่ภิกษุพวกอัสสชิและปุนัพพสุกะจากชนบทกัฏฐาคีรี เพราะภิกษุพวก
นั้นเป็นสัทธิวิหาริกของพวกเธอ

พระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะกราบทูลถามว่า

พวกข้าพระพุทธเจ้าจะทำปัพพาทนัยกรรมแก่ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุน-
พสุกะจากชนบทกัฏฐาคีรีได้ด้วยวิธีใด เพราะภิกษุพวกนั้นดูร้าย หยาบคาย
พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร สารีบุตรและโมคคัลลานะ ถ้าเช่นนั้น พวกเธอจงไปพร้อมด้วยภิกษุ
หลาย ๆ รูป

พระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะกราบทูลรับสนองพระผู้มีพระภาคว่า

อย่างนั้นพระพุทธเจ้าข้า ฯ

ต่อจากนั้นก็ข้อความเรื่องวิธีทำปัพพาทนัยกรรม

ข้อความตอนท้ายมีว่า

ปัฟฟาชนียกรรม สงฆ์ทำแล้วแก่ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะ จากชนบทกัฏฐาคีรีว่า ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะไม่พึงอยู่ในชนบทกัฏฐาคีรี ชอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้ ฯ

ถ. พระวินัยเกิดขึ้นเมื่อ ๒๕๐๐ กว่าปีมาแล้ว ในสมัยที่พระพุทธองค์ยังทรงพระชนม์อยู่ และพระภิกษุตามที่ท่านอาจารย์กล่าวว่า เป็นภิกษุอลัชชีนั้น ภิกษุพวกนี้ ก็คงจะเป็นภิกษุ เอหิภิกขุอุปสัมปทา ซึ่งก่อนจะเข้ามาอุปสมบท ก็คงจะเป็นผู้ที่มีศรัทธา แต่เหตุใดจึงกระทำอย่างนั้น

สุ. ไม่ใช่เป็นเอหิภิกขุอุปสัมปทา ท่านพระสารีบุตรและท่านพระมหาโมคคัลลานะเป็นอุปัชฌาย์

ถ. เข้าใจว่า คงจะมีเป็นจำนวนร้อย ๆ รูป ท่านพระสารีบุตรและท่านพระมหาโมคคัลลานะท่านเป็นพระอรหันต์แล้ว ท่านคงหยั่งรู้ธัมมายุค แต่ทำไมจึงบวชให้พระภิกษุเหล่านั้น

สุ. รู้ก่อนไม่ได้ บวชเสียก่อนจึงจะรู้ว่า ใครประพฤติดุกผิดอย่างไร เมื่อมีศรัทธาขอที่จะบวช และถูกต้องตรงตามพระวินัย มีคุณสมบัติถูกต้อง ก็บวชให้

ถ. พระภิกษุอลัชชีเหล่านั้น คงมีศรัทธาไม่น้อย จึงเข้ามาบวชในศาสนา

สุ. ถ้าไม่ได้ขัดเกลากิเลส ด้วยการอบรมเจริญปัญญาจริง ๆ ก็ไม่สามารถที่จะประพฤติปฏิบัติตามพระวินัยได้ เพราะว่ากำลังของกิเลสแรงมาก

ถ. ในสมัยนั้นเรียกว่า กาลสมบัติ ยังมีถึงขนาดนั้น แต่ผมเห็นว่า สมัยนี้พระภิกษุเป็นจำนวนมากมีความน่าเคารพ น่าเลื่อมใสหลายรูปเหลือเกิน ผมไปตามวัดต่าง ๆ แม้เป็นภิกษุที่บวชเพียง ๓ เดือน ๗ วัน หรือ ๑๐ วัน ก็ยังน่าเลื่อมใสมากกว่าที่ได้กล่าวมามาก

สุ. หมายความว่า สมัยนี้มีพระภิกษุที่น่าเลื่อมใสมากกว่าที่ประพฤติไม่น่าเลื่อมใส หรืออย่างไร

ถ. เท่าที่เห็นด้วยตนเอง

ส. ศรัทธาในบุคคลที่ควรศรัทธา อย่าศรัทธาในผู้ที่ไม่สมควรแก่การที่จะศรัทธา นี่เป็นสิ่งที่สำคัญ แต่ถ้าไม่ศึกษาธรรมให้เข้าใจ ก็จะเข้าใจผิดได้ คือ อาจจะเห็นภิกษุอย่างท่านอัสสชิและท่านปัญพสกุกะว่า เป็นผู้ควรศรัทธา ก็เป็นไปได้ เพราะฉะนั้น การเข้าใจธรรมจะช่วยให้รู้ว่า บุคคลใดควรแก่การศรัทธาเลื่อมใส

๕๒๖

ถ. กระผมขอร้องท่านผู้ฟัง ที่อาจจะทำให้หลาย ๆ ท่านเกิดความรำคาญใจ แต่กระผมจำเป็นต้องพูด อย่างคร่าวที่แล้ว ที่ผมท้วงติงเรื่องพุทธวจนะกับที่คำแปลภาษาไทยไม่ตรงกัน จำเป็นต้องพูด ถ้าไม่พูด ผู้ที่ไปอ่านภาษาไทยจะเข้าใจคลาดเคลื่อนได้ เพราะว่าคำแปลภาษาไทยนี้ไม่ตรงตามที่บาลีเขียนไว้

คำว่า เอกาสนโภชนํ ภูฏชามิ คราวที่แล้วผมก็เรียนให้ทราบแล้วว่า ใน **มัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก์** ท่านแปลว่า ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เราบริโภคอาหารอาสนะเดียว แต่ใน **มัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก์** ท่านแปลอีกอย่างหนึ่ง แปลว่า เราฉันอาหารในเวลาก่อนภัตครั้งเดียว

ท่านเอามาจากไหน กระผมไปตรวจดูใน **อรรถกถา ปปัญจสูทนี** ท่านอธิบายอย่างนี้ ท่านบอกว่า ตตฺถ เอกาสนโภชนํ ปี เอกสุมี ปุเรภตฺเต อาสนโภชนํ ภุฏฺชิตพฺพ ภตฺตุนฺติ อภฺไซ แปลเป็นภาษาไทยว่า การฉันอาหารโภชนะที่อาสนะเดียว อาสนะเดียวนี้อีก แปลว่า ครั้งเดียวก็ได้ แต่คำว่า ปุเรภตฺเต ท่านแปลว่า ในเวลาก่อนภัต

คำนี้ผมเองก็สะดุดใจว่า เวลาก่อนภัตนี้เป็นอย่างไร พยายามเท่าไรก็คิดไม่ออก ก็เทียบกับอีกคำว่า ปจฺจภตฺตํ ฉะนั้น ปุเรภตฺตํ ก็มีความหมายเพียงแต่ว่าฉันครั้งแรก ถ้าปัจฉาภัต ก็ฉันครั้งหลัง ไม่ใช่เรื่องกาล ไม่ใช่เรื่องวิกาล แต่ท่านแปลว่า เป็นเวลาก่อนภัต ผมเดาว่า ปุเรภตฺตํ ฉันครั้งแรก ปัจฉาภัต ฉันครั้งหลัง

อีกตอนหนึ่งที่กระผมเรียนว่า ในพระไตรปิฎกท่านแปลว่า ดูกร ภทฺทาลิ ถ้าอย่างนั้น เธอรับนิมนต์ ณ ที่ใดแล้ว ฟังฉัน ณ ที่นั้นเสียส่วนหนึ่ง แล้วนำอีกส่วนหนึ่งมาฉันอีกก็ได้ เมื่อเธอฉันได้แม้อย่างนี้ ก็จักยังชีวิตให้เป็นไปได้

เมื่อคราวที่แล้ว ผมก็ได้เรียนให้ทราบว่า สำหรับพุทธวจนะบทนี้ กระผมเข้าใจว่า พระพุทธองค์ทรงเตือนพระภทฺทาลิว่า การฉันอาหารนั้น ไม่ใช่จะฉันมากมายอะไร แม้ฉันส่วนหนึ่ง ทั้งเสียส่วนหนึ่ง ก็ยังชีวิตให้เป็นไปได้ ผมเข้าใจอย่างนี้ และวันนี้เอง

กระผมก็ได้มีโอกาสได้พบท่านพระเถระผู้หนึ่ง ซึ่งเป็นเปรียญ ๘ ประโยค ดูเหมือนสำเร็จ M.A. มาจากอินเดียด้วย ผมก็เอาข้อความนี้ไปถามท่านว่า ข้อความอย่างนี้ ท่านแปลว่าอะไร ท่านดู ๆ แล้ว ก็แปลว่า ฉันอาหารส่วนหนึ่ง เอาออกเสียส่วนหนึ่ง แล้ว ก็ยังชีวิตให้เป็นไปได้ ท่านแปลว่าอย่างนี้

กระผมก็ถามท่านว่า ถ้าจะแปลอย่างนี้ จะผิดจะถูกประการใด ถ้าแปลว่าการฉันอาหารนี้ ฉันเสียส่วนหนึ่ง แม้ทั้งเสียส่วนหนึ่ง ก็ยังมีชีวิตให้เป็นไปได้ ท่านก็บอกว่า อย่างนั้นถูกต้องทีเดียว อย่างนี้ถูกต้อง

ผมก็เอาอรรถกถาให้ท่านดู อรรถกถาท่านก็ว่าของท่านไปอีกนัยหนึ่ง **อรรถกถา ปปัญจสูทนี** ท่านก็อธิบายเรื่อง **เอกเทศ ภุขจิตฺวา** ท่านดูแล้วก็ว่า ที่อรรถกถาอธิบายอย่างนี้ไม่ตรงตามพุทธวจนะ พุทธวจนะไม่ได้ว่าอย่างนี้ อรรถกถาท่านอธิบายว่า เมื่อบิณฑบาต สมมุติว่าได้อาหารมาแล้ว บิณฑบาตนี้เขาใส่เนยใสร้อน ๆ มาในบาตรนั้นด้วยพร้อมทั้งข้าว อรรถกถาท่านก็บอกว่า เนยใส่นั้นดื่มได้ ส่วนอาหารนั้นก็นำไปสู่ที่อยู่ ที่มีน้ำ มีร่มเงา เป็นที่สุขสบาย แล้วไปนั่งฉันอาหารที่นั่นก็ได้

เราจะสังเกตได้ในพระไตรปิฎก พระภิกษุท่านบิณฑบาตแล้ว ท่านไม่ได้กลับมาฉันอาหารที่วัด ท่านพบที่ไหนสุขสบาย สะดวก ท่านก็ฉัน ณ ที่นั้น

นี่ท่านอนุญาตถึง **การฉันสัปปิ** คือ เนยใส ๆ ไม่ใช่อาหาร เป็นสิ่งที่พระพุทธรองค์ทรงอนุญาตไว้ ฉันได้ แต่ในบทนี้ ท่านอธิบายความต่อไปอีกว่า แต่ท่านภททาลิคิดอย่างนี้ว่า ฉันอาหารนี้อิ่มแล้ว เอาอาหารไปฉันที่อื่นอีกก็ยังได้ นี่เป็นความคิดของท่านภททาลิ ในอรรถกถาท่านว่านะครึบ กระผมก็นำมาให้ท่านผู้ฟังฟังอย่างนี้ แต่ท่านจะพิจารณาเป็นประการใด หรืออย่างไร ก็สุดแล้วแต่ความคิดเห็นของท่าน

สุ. ขอบพระคุณท่านผู้ฟัง ที่มีความสนใจในธรรม และศึกษาค้นคว้าโดยละเอียด เพื่อต้องการความแจ่มแจ้งจริง ๆ ในเหตุผล ในข้อปฏิบัติที่ถูกต้อง การจะรับฟังความคิดเห็นของท่านผู้หนึ่งผู้ใดเป็นประโยชน์มาก เป็นการเกื้อกูลการพิจารณาของท่านว่า ธรรมที่ถูกต้องจริง ๆ นั้นควรเป็นอย่างไร เพราะว่าท่านหนึ่งคิดอย่างนี้ เข้าใจอย่างนี้ ท่านอื่นก็มีเหตุผลอย่างอื่น คิดอย่างอื่น เข้าใจอย่างอื่น เพราะฉะนั้น ก็ควรที่

จะได้นำความเห็นต่าง ๆ มาพิจารณาประกอบกัน เพื่อที่จะได้พิจารณาว่า ที่ถูกต้องจริง ๆ นั้น ควรจะเป็นอย่างไร

เท่าที่ทราบ ความหมายของปุเรภัต กับปัจฉาภัต อย่างปัจฉาภัต จะมีข้อความบ่อย ๆ ในพระไตรปิฎก ที่ท่านสนทนาธรรมกัน หรือท่านพักผ่อน หรือท่านไปมาหากันในเวลาปัจฉาภัต คือ หลังจากบริโภครแล้ว ซึ่งคงจะเป็นเวลาบ่าย เป็นเวลาว่าง เวลาพักผ่อนของบรรพชิต ไม่ทราบว่าท่านผู้ฟังท่านอื่น ท่านจะศึกษาค้นคว้ามา และมีความเข้าใจเรื่องปุเรภัตกับปัจฉาภัตอย่างไร แต่เท่าที่ทราบ เท่าที่ศึกษามาแล้ว ปัจฉาภัต หมายความว่าถึงหลังภัต คือ เวลาที่ท่านบริโภครแล้ว ท่านฉันแล้ว ท่านก็มักจะพักผ่อน หรือว่าไปมาหาสู่กัน หรือว่าสนทนากัน หรือว่าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ในเวลาปัจฉาภัต คือ หลังภัต หลังการฉันอาหาร หลังจากบริโภครแล้ว

สำหรับข้อความใน **ภททาลิสสูตร** นี้ ก็เป็นการดีที่ท่านผู้ฟังพยายามที่จะหาเหตุผลว่า ความจริงนั้นควรเป็นอย่างไร

ถ้าจะพิจารณาจริง ๆ เมื่อท่านพระภททาลิกราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ท่านไม่สามารถจะประพฤติปฏิบัติอย่างนั้นได้ พระผู้มีพระภาคก็จะทรงอนุญาตผ่อนผันว่า จะทำอย่างนั้นก็ได้ หรืออย่างข้อความในอรรถกถาที่ว่า ให้บริโภคน้อยได้ ก็ถ้าบริโภคน้อยจนอิ่มเท่ากับอาหาร การบริโภครครั้งที่ ๒ จะยังถือว่าเป็นการบริโภคร ๒ ครั้งไหม แต่ว่าเป็นไปในกาล

ข้อสำคัญที่สุด ที่ควรจะพิจารณาพิจารณา คือ เรื่องกาล เพราะศีลข้อนี้มีว่า วิกาลโภชนา เวรมณี เพราะฉะนั้น จุดประสงค์ควรจะมุ่งที่กาล

ส่วนท่านผู้ใดจะประพฤติปฏิบัติขัดเกลาได้เพียงใด ก็เป็นเรื่องความสามารถของแต่ละท่าน ถ้าคิดถึงใจจริง ๆ ของกุลบุตรผู้มีศรัทธา และข้อปฏิบัติขัดเกลาในเพศของบรรพชิตนั้นก็มาก สำหรับผู้มีศรัทธาสามารถที่จะดำรงเพศบรรพชิตได้จริง ๆ

การอาบัติ ก็มีตั้งแต่อาบัติหนัก และก็ยิ่งหย่อนลงไปจนถึงอย่างเบา ซึ่งถ้าเป็นอาบัติเบา ก็แก้ไขได้ ไม่จำเป็นที่จะต้องทิ้งเพศบรรพชิตสู่เพศฆราวาส

ถ้าคิดถึงเรื่องของอาหาร ตามความเป็นจริง ทุกท่านติดมากไหม แม้ว่าจะมีศรัทธาที่จะเป็นบรรพชิตที่จะอุปสมบท แต่กิเลสไม่ได้หมดไปเพราะการอุปสมบทจะต้องมีการขัดเกลากบรณเจริณปัญญา ระลึกถึงสภาพธรรมที่ปรากฏตามความเป็นจริง และพระผู้มีพระภาคก็ได้ทรงบัญญัติกาลที่ควรบริโภคไว้แล้ว ซึ่งพระภิกษุท่านก็คงจะไม่ฉวยโอกาสบริโภคเอา ๆ หรือว่ามากมายพรวดพราด จนกระทั่งเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ แม้ว่าจะเป็นภายในกาล และมีขณิกมาปฏิบัติ ข้อนี้อุปนิสัยที่เป็นสายกลาง สำหรับการประพฤติปฏิบัติในธรรมวินัยนั้น ควรจะเป็นอย่างไร นี่เป็นข้อที่ควรพิจารณา

สำหรับการนั่งฉันทีเดียว เป็นองค์หนึ่งของธุดงค์ ๑๓ ข้อ คือ **เอกาสนิกังคะ**

ธุดงค์ทั้งหมดมี ๑๓ ข้อ เป็นเรื่องของจีวร ๒ ข้อ เป็นเรื่องอาหารบิณฑบาต ๕ ข้อ เป็นเรื่องที่อยู่ คือ เสนาสนะ ๕ ข้อ และในเรื่องของความเพียร ๑ ข้อ

ในเรื่องของบิณฑบาต ๕ ข้อ

๑. **ปิณฑปาตีกังคะ** คือ ฉันเฉพาะอาหารที่บิณฑบาตมาเท่านั้น ไม่รับอาหารอื่น นอกจากอาหารที่บิณฑบาต

๒. **สพทานจาริกังคะ** คือ บิณฑบาตตามลำดับบ้าน

เป็นการขัดเกลาการติดในรส คือ ไม่เลือกบ้าน แล้วแต่บ้านไหนจะถวายอาหารบิณฑบาตประณีตไม่ประณีตอย่างไร ก็มีศรัทธาที่จะรับอาหารบิณฑบาตตามลำดับบ้าน เพื่อบริโภคตามมีตามได้จริง ๆ

๓. **เอกาสนิกังคะ** คือ นั่งฉันทีเดียว หมายความว่าบริโภคทีเดียว

๔. **ปัตตปิณฑิกังคะ** คือ ฉันแต่ในภาชนะเดียว หมายถึง ถ้าท่านบิณฑบาตมาท่านก็ฉันแต่ในบาตรนั้น ไม่เปลี่ยนภาชนะ หรือว่าไม่ฉันอาหารในภาชนะอื่นด้วย

๕. **ขลุปัจฉากัตติกังคะ** คือ เมื่อห้ามภัตแล้วไม่ฉันอีก หมายความว่า เมื่อฉันแล้วก็อิ่ม ไม่มีการบริโภคอีก

เป็นการขัดเกลากิเลสในเรื่องอาหารบิณฑบาต ที่เป็นธุดงค์ ๕ ข้อ เป็นข้อปฏิบัติขัดเกลาพิเศษ ยิ่งยวดอีกต่างหากจากพระวินัยบัญญัติ

มีจดหมายของท่านผู้ฟังท่านถามเรื่องของวิกาลโภชนาดังต่อไปนี้

ข้อ ๑. วันหนึ่งดิฉันรับศีล ๘ แต่วันนี้ต้องเรียนหนังสือ เลิกเวลาเที่ยง หลังอาหารกลางวันแล้ว ดิฉันไม่รับประทานอาหารอื่น (ยกเว้นน้ำ) โดยคิดว่าศีลข้อ ๖ ยังไม่ขาด เนื่องจากมีความจำเป็นและไม่มีเจตนาที่จะละเมิดศีล ความคิดเช่นนี้ คือ ถือเจตนาเป็นสำคัญ จะถูกหรือผิด ขอความกรุณาอาจารย์อธิบาย

ข้อ ๒. ในหนังสือคู่มือคลังปริยัติธรรมของนายแพทย์เกิด ธนชาติ กล่าวว่า นม (สด) จัดเป็นน้ำปานะอย่างหนึ่ง แต่ผู้ใหญ่บางท่านบอกว่าไม่ใช่ เมื่อถือศีล ๘ เวลาหิวมาก ดิฉันดื่มนมสด จะถือว่าผิดศีลหรือไม่ (เจตนาเพื่อบรรเทาความหิว ไม่ใช่บริโภคเพื่อเล่น เพื่อมัวเมา หรือเพื่อความสวยงาม)

ส. สำหรับคำถามข้อที่ ๑ ท่านผู้ฟังมีความคิดเห็นประการใดบ้างไหม

คามิกะ เรื่องของธรรมนี้ต้องมีใจบริสุทธิ์ เจตนาหมายความว่าความแค้น เจตนาของธรรมต่างกับเจตนาอย่างอื่น ๆ และที่ว่าเที่ยงแล้ว แต่ฉันยังไม่ได้กินอะไรก็จะกิน อย่างนั้นไม่ได้ เรื่องรักษาศีล ขาดเป็นขาด อดเป็นอด

เรื่องกินนม มีอยู่ ๕ อย่างที่พระฉันได้ นมสดไม่ได้ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อยได้ พระฉันได้เมื่อเที่ยงแล้ว ธรรมต้องแปลกันตามตัว

อย่าง **หริตฺวา** แปลได้หลายอย่าง **เอกํ อาสนโภชนํ ภุกฺขิตฺวา...** คือ ฉันเสียส่วนหนึ่ง **หริตฺวา** แปลตามศัพท์ คือ นำออกเสียส่วนหนึ่ง แต่ท่านก็ไม่ได้บอกว่า ให้เอาไปทิ้งไว้ที่ไหน หรือเอาไปเก็บไว้กินอีกที่ ท่านไม่ได้พูด

ส. สำหรับเรื่องศัพท์ของนำออก กับวิกาลโภชนา สำหรับการลวงศีล ข้อวิกาลโภชนา เป็นอาบัติปาจิตตีย์ แต่การบริโภค ๒ ครั้ง ในกาล คือ ก่อนเที่ยง ไม่ได้มีอาบัติข้อหนึ่งข้อใดเลย แต่ถ้าภิกษุใดบริโภคหลังเที่ยง เป็นวิกาลโภชนาแล้ว อาบัติปาจิตตีย์ ทรงวางโทษไว้ ในเมื่อเป็นพระวินัยบัญญัติ

เพราะฉะนั้น สำหรับพยานะที่ว่า นำออก ตามความหมายของ **ภัททาลิสฺสุตฺร** และ **อรรถกถา** จะต้องสอดคล้องกับพระวินัยบัญญัติด้วย นำออกจะเป็นโดยประการใดก็ตาม ต้องไม่ใช่วิกาลโภชนา ไม่ใช่การบริโภคในเวลาวิกาล เพราะว่าถ้าเป็นการ

ปริภคในเวลาวิกาล เป็นอาบัติปาจิตตีย์ แต่ถ้าปริภคภายในกาล ไม่เป็นอาบัติ ไม่ได้วางอาบัติไว้ว่า เป็นอาบัติประการใดเลย

สำหรับอรรถกถาทั้งหลายเท่าที่ได้ศึกษา ดิฉันรู้สึกซาบซึ้ง และเห็นพระคุณของท่านพระอรรถกถาจารย์ในส่วนของธรรมที่ท่านได้ขยายความ อธิบาย ให้ความชัดเจน ในศัพท์ ในพยัญชนะ ส่วนปลีกย่อยซึ่งไม่ใช่เรื่องของธรรม เป็นเรื่องเล็กน้อยมาก ซึ่งไม่มีผู้หนึ่งผู้ใดจะสามารถจะทราบได้ว่า เป็นส่วนจริงหรือว่าจะมีการต่อเติม คลาดเคลื่อนประการใด แต่ว่าเรื่องของธรรมแล้ว พระอรรถกถาจารย์ให้คำอธิบายและความหมายที่ชัดเจนแจ่มแจ้ง เป็นประโยชน์เกื้อกูลสำหรับผู้ศึกษาในรุ่นหลังนี้มาก แต่ต้องเป็นพระอรรถกถาจารย์ในยุคที่ใกล้กับพระบาลี

อรรถกถาของพระไตรปิฎกทั้ง ๓ ปิฎก คือ อรรถกถาของพระวินัยปิฎก อรรถกถาของพระสุตตันตปิฎก อรรถกถาของพระอภิธรรมปิฎก

ถ้าเป็นหนังสือที่บุคคลในยุคนี้เขียน จำเป็นเหลือเกินที่จะต้องพิจารณา ใคร่ครวญอย่างละเอียดยิ่งกว่าพระอรรถกถาจารย์ในรุ่นหลังนั้น

คามิกะ ตำราที่แต่งหลัง ๆ นี้ ผมจะยกตัวอย่าง ที่เขาพิมพ์แจก ขอให้พิจารณา หลวงพ่อท่านไม่ได้ว่า แต่ลูกน้องว่า หลวงพ่อปานเข้าสมาธิขึ้นไปบนสวรรค์ ไปเจอพระพุทธเจ้านั่งอยู่ ได้ทักทายกัน ว่ากันไปอย่างนี้ เราจะเชื่อหรือไม่เชื่อ ไม่ใช่หลวงพ่อบานว่านะ แต่ลูกน้องหลวงพ่อบานมาว่า และเขาพิมพ์แจกในกฎแห่งกรรม

เราเรียนธรรมถึงขนาดนี้แล้ว พระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว ยังจะนั่งอยู่ที่พระจุฬามณีให้หลวงพ่อบานไปกราบไปไหว้ได้ไหม ดับหมดทุกอย่างแล้ว จะมีอะไรเหลืออยู่ นี่ก็อย่างหนึ่ง

และหลวงพ่อบาน ๆ ผีงอน พอเข้า เรียกว่าธรรมกาย พอเข้าดับ ไปดูนรกสวรรค์ ใครไปเกิดที่โน่นรู้เลย เรื่องรู้ที่เกิดที่ตาย พระผู้มีพระภาคท่านนั้นที่ทรงทราบคนอื่นไม่รู้หรอก ก็เป็นกันอย่างนี้แหละ อาจารย์หลัง ๆ นี้โปรดพิจารณา ถ้าเชื่อคนผิดเราก็ตกนรกไปด้วย เพราะฉะนั้น เราจะต้องมีปัญญาของเรา นี่สำคัญที่สุด

ที่กล่าวมานี้ ด้วยความจริงใจ ผมก็เรียนมามาก ฟังใครต่อใครพูด คัมภีร์ที่ป็น
หลัง ๆ ที่แต่งระหว่างนี้ก็มีมาก ฟังได้ไหม ก็พูดกันไปตามความเห็น

ผมเองละเลยมาตั้ง ๕๐ ปี เรียนมาตั้งมาก แต่ไม่รู้เรื่องอภิธรรม มาฟังอาจารย์
ผมเคารพนับถือ ทำให้เห็นหลักสัจธรรม ผมนับถือเลย อาจารย์อื่น ๆ บางทีว่าส่งเดช
ไป เมื่อเข้ายังไปขัดคอเลย

๕๒๗

คามิกะ อย่างอาจารย์ ผมไม่ได้ยกย่อง ท่านเอาใจใส่และระมัดระวังในเรื่องภาษาบาลีจริง ๆ ถ้าไม่รู้อาจารย์ไม่ปิดหอก ไม่ใช่ว่าฉันเป็นอาจารย์ อย่าไปถามคนโน้นคนนี้ อย่างผมบางที่ท่านก็ถาม ถ้ามัคฆ์ แต่อย่างอื่นผมอาศัยท่าน ศัพท์บางอย่างท่านสงสัยท่านก็ถาม แต่บางคน ฉันใหญ่โตแล้ว จะถามก็เกรงว่า คนจะว่าอย่างนั้นอย่างนี้

ส. ขอตอบจดหมายของท่านผู้ฟังที่ถามเรื่องวิกาลโภชนา

ผู้ฟัง ที่ท่านถามเรื่องศีล ๘ ข้อกินข้าว ตามพระวินัยท่านว่าอย่างนี้ ท่านบอกว่า ในเวลาวิกาล ภิกษุสำคัญว่าเป็นเวลาวิกาล ฉัน ต้องอาบัติ ในเวลาวิกาล ภิกษุสงสัย ฉัน ต้องอาบัติ ในเวลาวิกาล ภิกษุสำคัญว่าในกาล ฉัน ต้องอาบัติ

ส. ขอบพระคุณท่านผู้ฟัง ที่ให้ความละเอียดในเรื่องของพระวินัยสำหรับท่านเจ้าของจดหมาย ซึ่งจะได้ตัดสินใจว่า ศีลของท่านขาดแน่นอน

ข้อสำคัญ เรื่องของศีลทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นศีล ๕ หรือศีล ๘ จุดประสงค์เพื่ออะไร การกระทำทุกอย่างถ้ารู้จุดประสงค์ จะเป็นเหตุให้สำเร็จตามความประสงค์ แต่ถ้าไม่รู้จุดประสงค์ เพียงแต่กระทำไป ๆ ผลคือว่า รักษาศีล ๘ แต่บริโภคอาหารหลังเที่ยง และยังเข้าใจว่าศีลไม่ขาด เพราะไม่มีเจตนาที่จะละเมิด ซึ่งเป็นเพราะเหตุว่าไม่เข้าใจจุดประสงค์ของการรักษาศีล

จุดประสงค์ของการรักษาศีล ก็เพื่อขัดเกลากิเลส ท่านที่ทราบว่ามีกิเลสมาก การที่จะขัดเกลา ละคลายจนถึงดับกิเลสได้ ต้องอาศัยการอบรมเจริญกุศลมากมายหลายประการ ซึ่งแต่ละท่านก็ต่างอธิบายตามการสะสม เพราะฉะนั้น ท่านที่ขวนขวายในการขัดเกลาละคลายดับกิเลส ท่านก็พากเพียรที่จะเจริญกุศลเท่าที่ท่านสามารถจะกระทำได้

เพราะฉะนั้น ท่านที่จะรักษาอุโบสถศีล ต้องทราบจุดประสงค์ของการรักษาอุโบสถศีลว่า เป็นการขัดเกลากว่าศีล ๕ ท่านสามารถจะประพฤติปฏิบัติตามได้ไหม จะขัดเกลา ไม่ใช่เพื่อจะเอาบุญมากมาย หากท่านคิดว่า ศีล ๕ นั้น ได้บุญน้อยกว่าศีล ๘ ท่านก็จะรักษาศีล ๘ เพื่อที่จะได้บุญมาก ๆ นั่นก็ไม่ใช่การขัดเกลา

การขัดเกลาจริง ๆ ต้องเห็นโทษของกิเลส เช่น การติดในรส ถ้าท่านเห็นโทษของการติดในรส รู้ว่าการที่จะละคลายกิเลสทั้งหลายได้ ต้องอบรมเจริญธรรม คือ สติปัฏฐาน เพื่อที่จะได้รู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง และละคลายกิเลสให้เบาบางลงตามควรแก่ปัญญาที่เกิดขึ้น ถ้าปัญญาไม่เกิดขึ้น ศีลก็ขาดกันไปเรื่อย ๆ เพราะเหตุว่ากิเลสมีกำลังแรง ถึงแม้จะมีเจตนาที่จะรักษา แต่เมื่อกิเลสยังมีอยู่ ก็ทำให้ลวงศีลข้อต่าง ๆ ได้

เพราะฉะนั้น ถ้าท่านแน่ใจ หรือว่ามีศรัทธามั่นคง รู้ว่า อุโบสถศีลมีองค์ ๘ ประการนั้นคืออะไรบ้าง และท่านมีศรัทธาที่จะรักษาอุโบสถศีลมีองค์ ๘ จริง ๆ ท่านก็จะเว้นได้จริง ๆ คือ หลังเที่ยงแล้วไม่บริโภค ด้วยศรัทธาที่ต้องการจะสะสมการรักษาอุโบสถศีลไว้เป็นอุปนิสัยปัจจัยให้ถึงความเป็นพระอรหันต์ เพราะว่าพระโสดาบันบุคคล พระสกทาคามีบุคคล ก็ยังเป็นผู้ที่สมบูรณ์ในศีล ๕ หมายความว่า ผู้ที่รักษาศีล ๕ ก็มีโอกาสรู้แจ้งอริยสัจธรรม โดยที่ไม่ใช่เป็นผู้รักษาศีล ๘

เมื่อท่านมีศรัทธาอย่างนั้น ท่านก็ควรจะศึกษาเรื่องของศีล ๘ ให้เข้าใจชัดเจนว่า ศีล ๘ คืออย่างไร และถ้าลวงศีล ศีลขาดแล้ว ย่อมหมายความว่า ท่านไม่ได้รักษาอุโบสถศีลมีองค์ ๘

ถ้าท่านจะขัดเกลากิเลส บางท่านรู้ว่า ท่านยังรักษาอุโบสถศีลมีองค์ ๘ ไม่ได้ ท่านก็เพียรที่จะรักษาศีล ๕ ให้ครบถ้วน แต่ท่านไม่สามารถที่จะรักษาอุโบสถศีลมีองค์ ๘ ได้ทันที ท่านก็รักษาบ้าง ขัดเกลาไปที่ละเล็กทีละน้อย โดยไม่ครบอุโบสถศีลมีองค์ ๘ เช่น บางท่านรับประทานอาหารเพียง ๒ มื้อ แต่ว่ามื้อที่ ๒ ของท่านอาจจะเป็นอย่างเที่ยง ซึ่งท่านก็ลดความติดในรส และพยายามที่จะเว้นการบริโภคโดยไม่จำเป็น ซึ่งเป็นการบริโภคพำเพ็ญ

เพราะฉะนั้น การขัดเกลาโดยวิธีนี้ ผู้นั้นรู้จักตนเองตามความเป็นจริงว่า ยังไม่สามารถที่จะรักษาอุโบสถศีลมีองค์ ๘ ได้ เป็นผู้ที่รักษาศีล ๕ แต่พร้อมกันนั้นก็ฝึกอบรมตนที่จะเป็นผู้ไม่บริโภคในเวลาวิกาล เมื่อยังไม่สามารถจะทำได้ ท่านก็ลดการบริโภคให้น้อยลง ก็เป็นการขัดเกลาไปตามความเป็นจริง จะได้ศีลเท่าไร ก็เท่านั้นตามความเป็นจริง แต่ก็ยังดีที่มีเจตนาที่จะรักษา และควรที่จะให้เจตนานั้นมั่นคง โดยที่เมื่อตั้งใจที่จะรักษาแล้ว ก็ขอให้รักษาไปให้ตลอดในวันนั้น แทนที่จะอ้างความจำเป็นว่า ท่านเรียนหนังสือเลิกเวลาเที่ยง หลังอาหารกลางวันแล้ว ก็ไม่รับประทานอาหารอื่น แต่นั่นเป็นการละเมิดวิกาลโภชนา เวรมณี อุโบสถศีลองค์ที่ ๖ แล้ว

ถ้าท่านจะอาศัยเจตนาเป็นสำคัญว่า เนื่องจากมีความจำเป็น และไม่มีเจตนาที่จะละเมิดศีล ก็ละเมิดกันไปทั้งนั้น อุโบสถศีลองค์นี้ก็จะไม่มีความหมายอะไร เพราะว่าทุกท่านก็มีความจำเป็น และก็คงไม่มีเจตนาที่จะละเมิดศีลกันทั้งนั้น

สำหรับคำถามข้อ ๒ ที่ว่า ในหนังสือคู่มือคลังปริยัติธรรมของนายแพทย์เกิด ธนชาติ กล่าวว่า นม (สด) จัดเป็นน้ำปานะอย่างหนึ่ง แต่ผู้ใหญ่บางท่านบอกว่า ไม่ใช่เมื่อถือศีล ๘ เวลาหิวมาก ดิฉันดื่มนมสด จะถือว่าผิดศีลหรือไม่ (เจตนาเพื่อบรรเทาความหิว ไม่ใช่บริโภคเพื่อเล่น เพื่อมัวเมา หรือเพื่อความสวยงาม)

ในข้อนี้ ท่านผู้ฟังมีความเห็นอะไรบ้างไหม

ผู้ฟัง ปานะ มีอยู่เพียง ๘ อย่าง ถ้าว่ากันให้เคร่งครัด ว่ากันอย่างไม่เกรงใจ ผมก็จะเถียงมานานเหมือนกัน

บุหรีก็เหมือนกัน ไปว่าเป็นคิลานเภสัช ก็อยากสูบ เป็นยาเสพติดเหมือนกัน ผมบวชเป็นพระก็สูบ รู้ว่าผิด แต่ก็ติด เมื่อผิดก็ผิด จะไปว่าเป็นคิลานเภสัชได้อย่างไร พระพุทธพจน์ก็ต้องเป็นพระพุทธพจน์ ส่วนเราประพฤติดี ก็ยอมผิดเสีย จะปฏิเสธอย่างนั้นก็ไม่สมควร

ปานะ มีอยู่ ๘ อย่าง ๘ อย่างนี้ ฉันได้ในเวลาวิกาล เวลาไหนๆ ฉันได้ทั้งนั้น ไม่จำกัดเวลา แต่อาหารที่เป็นขาทนียโภชนียะ ท่านจำกัดเวลาไว้

ผู้แต่งตำราสมัยนี้ ว่าอย่างนั้นไม่ผิด อย่างนี้ไม่ผิด ก็ว่าของท่านไป แต่ผมด้วยความสัตย์จริง ถ้าเป็นพุทธพจน์ เป็นบาลี ผมเทิดทูน และอรรคถา ถ้าเป็นพระอริยะแต่งหรืออธิบาย ผมเทิดทูน แต่ถ้าปุถุชนธรรมดา ยังสงสัย เพราะว่าคนอย่างเรา ๆ ก็มีกิเลส มีโง่ มีฉลาด มีรู้เท่าไม่ถึงการณ์

ส. ต้องขอร้องท่านเจ้าของจดหมาย ที่ดิฉันไม่ได้อ่านหนังสือคู่มือคลังปริยัติธรรมเล่มนี้ เพราะฉะนั้น ก็ไม่ทราบข้อความโดยตรงว่า ในหนังสือเล่มนี้กล่าวถึงเรื่องนมสคว่าอย่างไร แต่ตามที่ท่านเจ้าของจดหมายกล่าวว่า นมสจัดเป็นน้ำปานะอย่างหนึ่งนั้น ไม่ถูกต้อง ซึ่งถ้าเป็นอย่างนั้นแล้ว ท่านก็บริโภคกันได้ในเวลาวิกาล เพราะเหตุว่าน้ำปานะนั้นบริโภคได้ในเวลาวิกาล เพราะฉะนั้น ถ้านมสเป็นน้ำปานะก็ย่อมบริโภคได้ในเวลาวิกาล แต่นมสไม่ใช่ น้ำปานะแน่นอน

เพราะฉะนั้น ท่านเจ้าของจดหมายก็เหมือนข้อที่ ๑ คือ ผิดศีล และก็เข้าใจว่าไม่มีเจตนาที่จะบริโภคเพื่อเล่น เพื่อมัวเมา หรือเพื่อความสวยงาม เจตนาเพียงเพื่อบรรเทาความหิวเท่านั้น ถ้าหิวแล้ว รักษาอุโบสถศีลองค์ที่ ๖ นี้ลำบากใช่ไหม ก็เป็นข้อที่รักษายาก จนกว่าจะฝึกหัดอบรม และเป็นผู้ที่มีศรัทธามั่นคงจริง ๆ ที่จะละคลายการติดในรส ด้วยเจตนาที่มั่นคงที่จะรักษา จึงจะรักษาได้ มิฉะนั้นแล้ว ก็จะมีเหตุต่าง ๆ เช่น ความหิว ที่จะทำให้บริโภคอาหารที่ไม่ทรงอนุญาตไว้ เพราะเหตุว่านมสไม่ใช่ น้ำปานะ

เรื่องของการละกิเลส จะต้องเป็นไปตามความรู้จริง ๆ ถ้าความรู้สภาพธรรมที่กำลังปรากฏยังไม่ได้อบรมให้เกิดขึ้น ท่านอาจจะคิด หรือเข้าใจว่า ท่านละกิเลสได้มากแล้ว แต่ความจริงยังไม่ได้ละกิเลสอะไรเลย เพียงแต่ว่าท่านอาจจะมีกุศลจิตเกิดขึ้นเป็นไปในทาน เป็นไปในศีล เป็นไปในความสงบ แต่ยังไม่ใช้หนทางที่จะทำให้ท่านละคลายจนกระทั่งสามารถที่จะดับกิเลสได้จริง ๆ เป็นสมุจเฉท เพราะว่าเรื่องของสภาพธรรมเป็นเรื่องที่ละเอียดและลึกซึ้งมาก ข้อสำคัญ คือ ปรากฏอยู่ทุกขณะโดยไม่รู้สภาพธรรมนั้น ๆ ตามความเป็นจริง เมื่อไม่รู้จริง จะละกิเลสได้อย่างไร ก็ยังคงมีความเห็นผิดที่ยึดถือสภาพธรรมที่ปรากฏว่า เป็นตัวตน เป็นสัตว์ เป็นบุคคล

ทางตา กับทางหู แยกออกจากกันหรือยัง

กำลังเห็นเป็นคนนั้นกำลังพูด สภาพเห็นเป็นแต่เพียงสภาพธรรมที่รู้สิ่งที่ปรากฏทางตา ไม่ว่า ณ ที่นี้ หรือ ณ ที่ไหน ก็เป็นแต่เพียงสภาพธรรมที่รู้สิ่งที่ปรากฏทางตาลักษณะที่ได้ยินเป็นสภาพธรรมที่รู้เสียง ซึ่งเป็นของจริงที่ปรากฏทางหู

เพราะฉะนั้น ต่างกันมาก ลักษณะของสภาพธรรมที่รู้สิ่งที่ปรากฏทางตา กับลักษณะของสภาพธรรมที่รู้เสียงที่ปรากฏทางหู เป็นสภาพธรรมที่ต่างกัน ปัญญาจะต้องเจริญอบรมจนสามารถที่จะแยกออกได้เป็นลักษณะของสภาพธรรมจริง ๆ แต่ละอย่าง ไม่มารวมกันเป็นคนหนึ่งคนใดกำลังพูด เพราะเหตุว่าจะต้องเป็นปัญญาที่รู้ชัดในลักษณะของสภาพธรรมที่ปรากฏตามความเป็นจริง

การประพฤติปฏิบัติขัดเกลากิเลสที่จะให้รู้แจ้งอริยสัจธรรมนั้น ย่อมจะต้องเป็นไปเป็นปกติ ตามควรแก่เพศของบรรพชิตและฆราวาส ไม่ต้องกล่าวถึงจิตใจที่ต่างกันของบุคคลอื่น ใจของท่านเองนี้ต่างกันไหม ก่อนที่จะได้ฟังธรรม กับเวลาที่เริ่มฟังธรรม กับเวลาที่ฟังนาน ๆ แล้ว ความเข้าใจก็ผิดกันแล้ว

ก่อนฟังธรรม ไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสภาพธรรมตามความเป็นจริง เวลาที่เริ่มฟังใหม่ ๆ ก็ยังไม่ค่อยจะเข้าใจนักในเรื่องของสภาพธรรม แต่พอฟังนาน ๆ เข้า มีเหตุปัจจัยที่จะให้เกิดความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้น ลักษณะของจิตใจหรือแม้แต่ความเข้าใจของบุคคลคนเดียว ก็ยังต่างกันไปตามเหตุตามปัจจัยแต่ละขณะ เพราะฉะนั้น การที่จะอบรมเจริญปัญญาจริง ๆ ต้องเป็นปกติ รู้ลักษณะของสภาพธรรมตามความเป็นจริง ที่เกิดขึ้นปรากฏเพราะเหตุปัจจัย

การขัดเกลากิเลสในการติดในรสอาหารของบรรพชิต ซึ่งเป็นผู้ที่อุปสมบทในพระธรรมวินัย ก็จะต้องเป็นไปตามความเป็นจริงด้วย ไม่ใช่ว่า เมื่อท่านอุปสมบทแล้ว ท่านก็จะการติดในรสอาหารได้ทันที กิเลสทั้งหมดยังมีอยู่ แต่ว่าจะค่อย ๆ ละคลายขัดเกลาบรรเทาตามปัญญาที่เกิดขึ้น

เพราะฉะนั้น สำหรับการขัดเกลากิเลสในการติดในรสอาหารของบรรพชิตนั้น ก็ด้วยการฉันอาหารบิณฑบาต ซึ่งเป็นสัมมาอาชีวะของท่าน คือ การบริโภคอาหารที่

ได้จากบิณฑบาตที่บุคคลอื่นถวายด้วยศรัทธา ไม่ใช่ด้วยการแสวงหาตามความพอใจ อย่างฆราวาส วันนี้ฆราวาสแสวงหาอาหารตามความพอใจ และเพศบรรพชิตท่านก็ฉันอาหารบิณฑบาตที่บุคคลอื่นถวายให้ด้วยศรัทธา นี่คือชีวิตตามความเป็นจริงของเพศที่ต่างกันของบรรพชิตกับฆราวาส ไม่ใช่เข้าใจผิดว่า การที่จะละกิเลสได้นั้น จะต้องด้วยการทรมานตัวโดยวิธีต่าง ๆ

การที่จะละกิเลสได้นั้น ต้องเป็นการอบรมเจริญปัญญาให้เกิดความรู้สภาพธรรมตามปกติตามความเป็นจริง ถ้าปัญญาไม่เกิดขึ้น ถึงแม้จะทรมานตัวสักเท่าไร จะทรมานตา จะทรมานหู จะทรมานจมูก จะทรมานลิ้น จะทรมานกายด้วยวิธีใดก็ตาม ก็ไม่สามารถที่จะดับกิเลสได้เป็นสมุจเฉท เพราะเหตุว่ากิเลส คือ การไม่รู้สภาพธรรมที่ปรากฏนั้น เป็นสิ่งที่สะสมมาเนิ่นนาน เพราะฉะนั้น ก็เป็นสภาพธรรมที่ละเอียด ยากที่เดียว

ขอล่าวถึงข้อปฏิบัติของพระภิกษุในธรรมวินัย ซึ่งไม่ใช่การทรมานตัว และต่างกับข้อปฏิบัติของผู้ที่ไม่เข้าใจว่า การที่จะดับกิเลสได้นั้นจะดับได้อย่างไร เพราะฉะนั้น ก็พากเพียรที่จะทรมานตัวด้วยประการต่าง ๆ แม้แต่ในเรื่องของการบริโภคอาหาร

ข้อความใน **อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต มหาวรรค ข้อ ๑๙๘** พระผู้มีพระภาคทรงแสดงบุคคลผู้ทำตนให้เดือดร้อน ซึ่งไม่ใช่การขัดเกลาและดับกิเลสด้วยการอบรมเจริญปัญญารู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ก็อย่างไรบุคคลชื่อว่า เป็นผู้ทำตนให้เดือดร้อน ประกอบความขวนขวายในการทำตนให้เดือดร้อน บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นขีปนีย์ยะ ไร้มารยาท เลี้ยงมือ เขาเชิญให้มารับภิกษาก็ไม่มา เขาเชิญให้หยุดก็ไม่หยุด ไม่ยินดีภิกษาที่เขานำมาเฉพาะ ไม่ยินดีภิกษาที่เขาทำเฉพาะ ไม่ยินดีการเชิญ ไม่รับภิกษาที่เขาแบ่งไว้ก่อน ไม่รับภิกษาจากปากหม้อข้าว ไม่รับภิกษาที่คนยืนคร่อมธรณีประตูให้ ไม่รับภิกษาที่คนยืนคร่อมท่อนไม้ให้ ไม่รับภิกษาที่คนยืนคร่อมเสาให้ ไม่รับภิกษาของคนสองคนผู้กำลังบริโภคอยู่ ไม่รับภิกษาของหญิงมีครรภ์ ไม่รับภิกษาของหญิงผู้กำลัง

ให้ลูกดูคนม ไม่รับภิกษาของหญิงผู้คลอเคลียบุรุษ ไม่รับภิกษาที่นัดแนะกันไว้ ไม่รับภิกษาในที่ซึ่งสุนัขได้รับเลี้ยงดู ไม่รับภิกษาในที่ที่มีแมลงวันไต่ตอมเป็นกลุ่ม ไม่กินปลา ไม่กินเนื้อ ไม่ดื่มสุรา ไม่ดื่มเมรัย ไม่ดื่มยาตอง

เขารับภิกษาที่เรือนหลังเดียว เยียวยาอัตภาพด้วยข้าวคำเดียวบ้าง รับภิกษาที่เรือนสองหลัง เยียวยาอัตภาพด้วยข้าวสองคำบ้าง รับภิกษาที่เรือน ๗ หลัง เยียวยาอัตภาพด้วยข้าว ๗ คำบ้าง เยียวยาอัตภาพด้วยภิกษาในถาดน้อยใบเดียวบ้าง ๒ ใบบ้าง ๗ ใบบ้าง กินอาหารที่เก็บค้างไว้วันหนึ่งบ้าง ๒ วันบ้าง ๗ วันบ้าง เป็นผู้ประกอบความขวนขวายในการบริโภคมัตถ์ที่เวียนมาตั้งถึงเดือนเช่นนี้บ้าง

ชีเปลือยนั้น เป็นผู้ที่มีผัดดองเป็นภักขาบ้าง มีข้าวฟ่างเป็นภักขาบ้าง มีลูกเดือยเป็นภักขาบ้าง มีกากข้าวเป็นภักขาบ้าง มียางเป็นภักขาบ้าง มีสาหร่ายเป็นภักขาบ้าง มีรำเป็นภักขาบ้าง มีข้าวตังเป็นภักขาบ้าง มีกำยานเป็นภักขาบ้าง มีหญ้าเป็นภักขาบ้าง มีไคมัยเป็นภักขาบ้าง มีเหง้าและผลไม้ในป่าเป็นอาหาร บริโภคผลไม้หล่นเยียวยาอัตภาพ

ผู้ที่ไม่รู้หนทางที่จะเจริญปัญญาให้รู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง ก็คงจะเข้าใจว่า เป็นการปฏิบัติขัดเกลาในเรื่องของการบริโภคอาหาร คิดว่าถ้ากระทำอย่างนี้แล้วจะละการติดในรสได้ ดูเสมือนเป็นข้อปฏิบัติที่เคร่งครัด ที่ควรจะกระทำตามได้ สำหรับผู้ที่เข้าใจว่า ถ้าจะไม่ให้มีกิเลสก็ต้องกระทำอย่างนั้น

๕๒๘

อังกุตรนิกาย ติกนิบาต ข้อ ๕๔๖ พระสูตรที่ไม่สงเคราะห์เข้าใน
ปณณาสก มีข้อความเรื่องปฏิบัติ ๓ อย่าง คือ

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ปฏิปทา ๓ อย่างนี้ ๓ อย่างเป็นไฉน คือ อาคาพห-
ปฏิบัติ ข้อปฏิบัติอย่างหยาบช้า ๑ นิชฌามปฏิบัติ ข้อปฏิบัติอย่างเหี้ยมเกรียม ๑
มัชฌิมาปฏิบัติ ข้อปฏิบัติอย่างกลาง ๑

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ก็อาคาพหปฏิบัติเป็นไฉน บุคคลบางคนในโลกนี้ ย่อมมี
วาทะอย่างนี้ มีทิวทัศน์อย่างนี้ว่า โทษในกามไม่มี เขาย่อมถึงความเป็นผู้ตกไปในกาม
ดูกร ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า อาคาพหปฏิบัติ

สำหรับนิชฌามปฏิบัติ ข้อปฏิบัติอย่างเหี้ยมเกรียม เป็นข้อปฏิบัติของอเจลก
คือ ชีเปลือย ผู้ไร้มารยาทต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ก็มัชฌิมาปฏิบัติเป็นไฉน ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุใน
ธรรมวินัยนี้ พิจารณาเห็นกายในกายอยู่ เป็นผู้มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ
กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกได้ พิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาอยู่ ... พิจารณาเห็น
จิตในจิตอยู่ ... พิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลายอยู่ เป็นผู้มีความเพียร มี
สัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกได้ ดูกร ภิกษุทั้งหลาย นี้
เรียกว่า มัชฌิมาปฏิบัติ

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ปฏิปทา ๓ อย่างนี้แล ฯ

ท่านผู้ฟังจะพิจารณาเห็นข้อปฏิบัติทั้ง ๓ ประการ

อาคาพหปฏิบัติ ข้อปฏิบัติอย่างหยาบช้า เป็นข้อปฏิบัติของผู้ที่มีวาทะอย่างนี้
มีทิวทัศน์อย่างนี้ว่า โทษในกามไม่มี เขาย่อมถึงความเป็นผู้ตกไปในกาม ท่านผู้ฟังเป็น
อย่างนี้หรือเปล่า เห็นโทษในกาม คือ ในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส ในโผฏฐัพพะ
ไหม

กาม วัตถุที่เป็นที่ตั้งของกาม ความยินดีพอใจ ในชีวิตประจำวันของท่านจะไม่พ้นไปจากรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ เห็นใหม่ว่าเป็นโทษ เห็น แต่ยังละไม่ได้ ตามความเป็นจริง แต่ไม่ใช่ไม่เห็นว่าเป็นโทษ เห็นจริงว่าเป็นโทษ แต่เมื่อปัญญายังไม่เกิด ก็ยังละไม่ได้ เพราะฉะนั้น เมื่อต้องการที่จะละ ต้องอบรมเจริญปัญญาให้รู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง จึงจะละการเป็นบุคคลผู้ติดในกามตามลำดับขั้นได้

แต่ก็มีหลายท่านที่ไม่เห็นว่าเป็นโทษ ท่านเป็นผู้ที่หมกมุ่นติดข้องมัวเมาในกามอย่างยิ่ง เห็นว่าการที่จะเพลิดเพลินไปในกาม ข้องอยู่ในกาม คือ ในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส ในโผฏฐัพพะนั้น ไม่เป็นโทษ เพราะฉะนั้น ข้อปฏิบัติของท่านเหล่านั้น เป็นข้อปฏิบัติอย่างหยาบซำ เพราะว่ายังติดในกามมากเท่าไร ท่านก็ขาดหิริ โอตตัปปะ ความละอาย และถึงการเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติอย่างหยาบซำในกามได้

การรู้ กับการไม่รู้นี้ ประโยชน์ต่างกัน สำหรับผู้ที่ไม่รู้ว่ากามมีโทษ ก็ย่อมเป็นผู้ที่ปฏิบัติอย่างหยาบซำในกามตามกำลังของกิเลสอย่างเต็มที่ทีเดียว แต่สำหรับผู้ซึ่งรู้ว่ากามมีโทษ และก็รู้ตามความเป็นจริงว่า ยังละไม่ได้ ก็ยังอบรมเจริญหนทางข้อปฏิบัติที่จะรู้แจ้งชัดในสภาพธรรม เพราะเป็นหนทางเดียวที่จะดับการยึดถือในกามได้ เพราะฉะนั้น ก็เป็นข้อปฏิบัติที่ต่างกัน สำหรับผู้ที่เห็นโทษในกาม และผู้ที่ไม่เห็นโทษในกาม

สำหรับนิชฌามปฏิบัติ คือ ข้อปฏิบัติอย่างเหี้ยมเกรียม เหี้ยมเกรียมจริง ๆ ทรมาณมากทีเดียว เป็นข้อปฏิบัติของอเจลก คือ ขีเปลือย ผู้ไรรมาทายต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวแล้ว

สำหรับมัชฌิมาปฏิบัติ คือ ข้อปฏิบัติของ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ พิจารณาเห็นกายในกายอยู่ เป็นผู้มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกได้ พิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาอยู่ ... พิจารณาเห็นจิตในจิตอยู่... พิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลายอยู่ เป็นผู้มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกได้

ในชีวิตปกติประจำวันหรือเปล่า

พิจารณาเห็นในกายในกายบ่อย ๆ เนือง ๆ มีความเพียร เพียร คือ บ่อย ขณะใดที่สติระลึก รู้ ขณะนั้นนั่นเพียรที่จะระลึกและรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ มีสัมมาวายามะ มีความเพียรเกิดร่วมกับขณะที่ระลึก รู้ลักษณะของสภาพธรรม เห็นกายในกายขณะนี้ ปกติประจำวัน

เห็นเวทนาในเวทนา ความรู้สึกในขณะนี้ เห็นจิตในจิตในขณะนี้ ไม่ว่าจิตจะ สับสนอลหม่าน เดียวเป็นอย่างนั้น เดียวเป็นอย่างนี้ประการใด สติจะต้องระลึก รู้ตาม ความเป็นจริงว่า ลักษณะนั้นเป็นสภาพของจิต ไม่ใช่ตัวตน เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย

พิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลายอยู่ ขณะนี้สภาพธรรมทั้งหมดไม่ใช่ตัวตน ขณะที่สติระลึก พิจารณาเห็นธรรมในธรรม เพราะฉะนั้น ก็เป็นการอบรมเจริญ ปัญญาที่จะรู้สภาพธรรมตามปกติ ตามความเป็นจริง ในชีวิตประจำวัน เพื่อที่จะให้เป็นปัญญาที่รู้ชัด สามารถที่จะละคลาย และดับกิเลสได้เป็นสมุจเฉทจริง ๆ

การเข้าใจผิดในข้อประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลมีต่าง ๆ นานา ใน **มโนรถปฐกัณิ อรรถกถา** อธิบายข้อความในพระสูตรนี้ว่า

๒ บทว่า อาคาพฺหา ปฏิปทา ปฏิปทาที่หยาบ ได้แก่ การยึดมั่นด้วยอำนาจ โลกะที่หยาบช้า คือ กักขฬะ

เวลาที่ท่านผู้ฟังเห็นการกระทำใดเป็นไปด้วยอำนาจโลกะที่หยาบช้า คือ กักขฬะ ก็ทราบว่า นั่นคือข้อปฏิบัติที่เป็นอาคาพหาปฏิบัติ ข้อปฏิบัติที่หยาบของ บุคคลที่ไม่เห็นโทษในกาม เพราะฉะนั้น เมื่อโลกะมีกำลัง ย่อมสามารถที่จะกระทำทุก อย่างได้ตามกำลังของโลกะอย่างกักขฬะ โดยที่ไม่เห็นว่า การกระทำนั้นเป็นการ กระทำที่น่าละอาย

บทว่า นิชฺฌามา ได้แก่ ความเหี่ยมเกรียมอย่างยิ่ง ด้วยอำนาจความทรมาณ ตนให้ลำบาก เพราะกระทำอยู่เป็นนิจ

บทว่า มชฺฌิมา ได้แก่ ไม่กักขฬะ ไม่เหี่ยมเกรียม เพราะตั้งอยู่ในท่ามกลาง ตามฐานะ ตามเพศของคฤหัสถ์และบรรพชิต

บทว่า อเจลกิ ได้แก่ นักบวชที่เปลือยที่ไม่มีเศษผ้าปกปิดร่างกาย

บทว่า มุตตจาจาโร ได้แก่ ผู้ปล่อยความประพฤติหรือมารยาทเสียแล้ว
อธิบายว่า ชีเปลี่ยยนั่น เว้นแล้วจากอาจารย์ของกุลบุตรอย่างชาวโลก

คือ เป็นผู้ที่ขาดมารยาทที่ควร

ในบรรดากรรมทั้งหลาย มีการถ่ายทอดจรรยาเป็นต้น ทั้ง ๆ ที่ยืนอยู่ ก็ถ่ายทอด
จรรยา ถ่ายปัสสาวะ เคี้ยว กิน บริโภค

ถ้าท่านผู้ฟังไม่พิจารณาพระธรรม จะไม่ทราบว่ ข้อปฏิบัติที่งามที่ควรจริง ๆ
นั้นเป็นอย่างไร ซึ่งท่านก็เคยเคยเห็นการยืนบริโภค หรือว่าตัวของท่านเองก็เคยกระทำ
อย่างนั้นบ้างในบางกาล เพียงนิด ๆ หน่อย ๆ ไม่รู้สึกว่ ไม่น่าดู ใช่มั้ย เพราะเหตุว่
เล็กน้อย แต่ตามพระวินัยของพระภิกษุ ยืนบริโภคไม่ได้ เพราะว่ไม่งามเลย

ท่านลองคิดถึงภาพของผู้ที่ยืนบริโภค ท่านรู้สึกอย่างไรเวลาเห็นคนอื่น ซึ่ง
อาจจะรู้สึกได้ชัดมากกว่าเวลาที่ท่านกระทำเองบ้าง นิด ๆ หน่อย ๆ เล็ก ๆ น้อย ๆ
บางครั้งบางครั้ง ดูเสมือนว่เป็นผู้ที่ติดในรส จนกระทั่งรอการที่จะนั่งไม่ได้ ไม่ทราบ
ว่ จะมีความรู้สึกอย่างนั้นหรือเปล่า เพราะว่ที่ถูกที่ควรแล้ว ถ้าสามารถที่จะหาที่นั่ง
และบริโภค ก็จะน่าดูและเรียบร้อย แต่ถ้าไม่อาศัยพระธรรมวินัย ท่านอาจจะไม่รู้สึก
เลยว่ การยืนบริโภคนั้นเป็นสิ่งที่ไม่น่าดู

เพราะฉะนั้น การกระทำบางอย่างเกิดขึ้น เป็นครั้งเป็นคราวอาจจะไม่รู้สึก แต่
ว่ถ้าเห็นมาก ก็จะทำให้รู้ได้ว่า การกระทำอย่างนั้นควรหรือไม่ควร

ปฐมฉรรคกถา ได้อธิบายความประพฤติต่าง ๆ ของชีเปลี่ย ซึ่งมีข้อความว่

คำว่ หตุถาวเลขโน ได้แก่ ชีเปลี่ยยนั่น เมื่อก่อนข้าวในมือเสร็จแล้ว คือ
บริโภคเสร็จแล้ว ก็ใช้ลิ้นเลียมือ หรือถ่ายทอดจรรยาแล้ว เป็นผู้รู้อยู่ว่ น้ำอยู่ในมือ
นั่นเอง ไม่ล้างให้สะอาด บริโภคเสร็จก็เลียมือ เมื่อเขาเชื่อเชิญว่ จงนิมนต์มาเถิด
เจ้าข้า เพื่อรับภิกษา ก็ไม่มา เพราะเหตุนั้น ชีเปลี่ยยนั่นจึงชื่อว่ ผู้ไม่มา แม้เมื่อ
เขากล่าวว่ ถ้าอย่างนั้น ท่านจงลุกขึ้นเถิดเจ้าข้า ก็ไม่ยอมลุกขึ้น เพราะเหตุนั้น
ชีเปลี่ยยนั่นจึงชื่อว่ ผู้ไม่ยอมลุกขึ้น

เหตุผลก็คือ เล่ากันมาว่า ชีเปลี่ยยนั้นไม่กระทำตามคำทั้ง ๒ อย่างนั้น ด้วย
อันคิดว่า คำของผู้นี้ จักเป็นอันเราทำได้แล้ว

กลัวว่า จะทำตามคนอื่น เพราะฉะนั้น แม้ว่าเป็นสิ่งที่ควรก็ไม่ยอมกระทำตาม

บทว่า อภิหฺมฺ ได้แก่ ภิกษาที่เขาได้ถือนำมาข้างหน้า

บทว่า อุทฺทิสฺส กตฺ ได้แก่ ภิกษาที่คนเหล่านี้บอกอย่างนี้ว่า ท่านนี้เขาทำ
อุทฺทิสฺสท่านทั้งหลาย

บทว่า นิมนฺตณฺ ได้แก่ อเจลกนั้น แม้เขาเชื่อเชื่อยอย่างนี้ว่า ขอนิมนต์ท่าน
เข้าไปยังตระกูล ถนน หรือบ้านชื่อนั้น ก็ไม่ยินดี คือ ไม่ยอมรับภิกษา

บทว่า น กุมฺภิมฺหา ได้แก่ ไม่ยอมรับภิกษาที่เขาคัดจากหม้อถวายเป็นหม้อหรือ
กระเช้า ชื่อว่า กโฬปี

ในคำว่า จากปากหม้อนั้น อเจลกนั้นไม่ถือเอา แม้จากปากหม้อนั้น เพราะ
เหตุไร เพราะว่า พวกอเจลกคิดว่า หม้อทั้งหลายอาศัยเราแล้วย่อมถูกประหาร คือ ถูก
เคาะด้วยทัพพี

สงสารกระทั่งหม้อ เวลาที่เขาจะถวายเป็นภิกษา เขาจะให้อาหารที่คัดจากหม้อมา
ถวายเป็นภิกษาก็ไม่ยอมรับ เพราะกลัวว่า จะประหารหม้อด้วยการที่หม้อจะถูกเคาะเวลาที่เขา
ตักอาหารออกจากหม้อ ไม่ทราบว่าเป็นอเจลกที่เปลี่ยยพวกนี้เข้าใจว่า หม้อมีชีวิตหรือ
เปล่า ถึงได้กลัวว่า หม้อทั้งหลายจะถูกประหาร คือ ถูกเคาะด้วยทัพพี

แม้ในข้อว่า ไม่ยอมรับภิกษาที่บุคคลยื่นคร่อมธรณีประตูถวายเป็น

ถามว่า เพราะเหตุไร

เพราะว่า อเจลกคิดว่า ธรณีประตูนี้ได้รับการถวายเป็นคร่อมเพราะอาศัยเรา แม้ใน
เรื่องท่อนไม้และสาก ก็โดยนัยนี้เหมือนกัน

กลัวว่า สิ่งอื่นจะถูกประหาร หรือว่าถูกเบียดเบียน ไม่ว่าจะเป็นประตูหรือว่า
ท่อนไม้ หรือหม้อก็ตาม เพราะการที่บุคคลนั้นจะถวายเป็นอาหาร

บพว่า ทูรินฺโณ ได้แก่ ไม่ยอมรับภิกษาที่คน ๒ คนกำลังบริโภคร่วมกัน คนหนึ่งลุกขึ้นเสีย

ถามว่า เพราะเหตุไร

แก้ว่า เพราะคิดว่า การกระทำอย่างนี้ย่อมมีอันตรายแก่คำข้าว

หมายความว่า คนที่จะถวายต้องลุกขึ้น ซึ่งการที่เขาต้องลุกขึ้นถวายนั่น ทำให้การบริโภคอาหารของเขาจะจุกลง เพราะฉะนั้น อเจลก็เลยไม่ยอมรับภิกษาที่คน ๒ คนกำลังบริโภคร่วมกันอยู่ เพราะเหตุว่าคนหนึ่งต้องลุกขึ้น

บพว่า ส่วนในคำว่า น คพฺภนียา มีอธิบายว่า พวกอเจลก็ไม่ยอมรับภิกษาของหญิงมีครรภ์เป็นต้น ด้วยคิดว่า เด็กที่อยู่ในท้องของหญิงมีครรภ์ย่อมลำบาก

เลยขาดบุญกุศล ผู้หญิงมีครรภ์ก็ไม่สามารถจะถวายอาหาร หรือให้อาหารเป็นทานแก่บุคคลอื่นได้ เพราะพวกอเจลเข้าใจว่า การที่หญิงมีครรภ์ถวายอาหารจะทำให้เด็กที่อยู่ในท้องของหญิงมีครรภ์ย่อมลำบาก

หรือเมื่อนางให้ดื่มนมอยู่ เด็กทารกย่อมมีอันตรายแห่งน้ำนม หรือหญิงที่คลอดเคลือบบุรุษอยู่ ย่อมมีอันตรายแห่งความยินดี

บพว่า น สงฺกิตฺตีสฺส ได้แก่ ไม่รับภิกษาที่เขานัดแนะกันทำไว้

เล่ากันว่า ในสมัยเกิดเหตุพิกขภัย พวกสาวกของอเจลได้ชักชวนกันให้รวบรวมข้าวสารเป็นต้นจากที่นั้น ๆ เพื่อประโยชน์แก่พวกอเจลทั้งหลาย แล้วจึงหุงต้มภัต อเจลที่เคร่งครัดที่สุด ไม่ยอมรับภิกษาจากภัตเช่นนั้น

อเจลนั้นตั้งใจไว้ว่า เราจะไม่รับก้อนข้าวในที่ ๆ เขาเลี้ยงสุนัข จึงไม่ถือเอาก้อนข้าวที่เขาไม่ให้สุนัขในที่นั้น ๆ

ถามว่า เพราะเหตุไร

แก้ว่า เพราะอเจลคิดว่า สุนัขตัวนั้นจะมีอันตรายแห่งก้อนข้าว

กลัวว่า จะไปแย่งข้าวสุนัข เพราะว่าเป็นที่ ๆ เขาเลี้ยงสุนัข

คำว่า สกฺขตสฺสญฺชาจริณี ได้แก่ แผลงวันที่เที่ยวบินไปเป็นกลุ่ม ๆ เพราะว่าถ้าพวกมนุษยเห็นอเจลกแล้วคิดว่า เราจักถวายภิกษากับอเจลกพวกนี้ จึงเข้าไปสู่ห้องครัว เมื่อพวกมนุษยกำลังเข้าไปอยู่ แผลงวันหวัเขียวบินขึ้นในที่ทั้งหลาย มีปากหม้อ เป็นต้น เที่ยวไปเป็นกลุ่ม ๆ อเจลกทั้งหลายจึงไม่รับภิกษาจากหม้อเช่นนั้น

ถามว่า เพราะเหตุไร

แก้ว่า พวกอเจลกคิดว่า อันตรายแห่งการหากินของพวกแผลงวันเหล่านั้นจะเป็นอันตราย เพราะอาศัยเรา

ดูเหมือนใจดีมาก แต่ว่าเป็นข้อปฏิบัติที่เหี้ยมเกรียม ไม่เป็นเหตุเป็นผลเลย

บทว่า น ภูโสทกํ ได้แก่ เมรัยที่เขาใช้ข้าวทั้งหมดเป็นเครื่องผสม เพราะว่า การดื่มสุราในข้อนี้มีโทษ แต่ว่าอเจลกนี้เป็นผู้มีควมสำคัญในสิ่งทั้งปวงนั้นว่า เป็นของเมา

บทว่า เอกาคาริกิ ได้แก่ ผู้ที่ได้ภิกษาในเรือนหลังเดียว แล้วจึงกลับ

บทว่า เอกาโลปิโก ได้แก่ ผู้ยังอัตภาพให้เป็นไปด้วยอาหารคำเดียวเท่านั้น แม้ในคำว่า เรือน ๒ หลัง ก็โดยนัยนี้เหมือนกัน

๒ บทว่า เอกิสฺสาปิ ทตฺติยา ได้แก่ ในถาดใบเดียว มีถาดเล็กอยู่ใบหนึ่ง ชื่อว่า ทตฺติ ซึ่งชนทั้งหลายใส่ภิกษาที่เลิศตั้งไว้

บทว่า เอกาหิตํ ได้แก่ อาหารที่เก็บค้างไว้ ๑ วัน

บทว่า อหฺมุมาสิกํ ได้แก่ อาหารที่เขาเก็บไว้ถึงเดือน

บทว่า ปริยายภตฺตโกชนํ ได้แก่ การบริโภคภตฺตที่เขาถวายตามวาระ คือ การบริโภคภตฺตที่เขานำมาให้ตามวาระแห่งวันอย่างนี้ว่า โดยวาระวันหนึ่ง โดย ๒ วัน โดย ๗ วัน โดย ๑ เดือน

ท่านผู้ฟังจะเห็นได้ว่า ถ้าไม่รู้ความจริง ก็พยายามแสวงหาหนทางข้อประพฤติปฏิบัติต่าง ๆ ที่จะขัดเกลากิเลส แต่ไม่เป็นผลสำเร็จ เพราะว่าไม่ใช้มัชฌิมาปฏิปทา ไม่ใช่การรู้สภาพธรรมที่กำลังปรากฏตามความเป็นจริง ถ้าจะพากเพียรทำอย่างอื่นโดยที่สติไม่เกิด ย่อมไม่สามารถที่จะรู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง ไม่เห็นกายในกาย

เวทนาในเวทนา จิตในจิต ธรรมในธรรม เพราะฉะนั้น จะดับกิเลสไม่ได้ ถ้าปัญญาไม่เกิด

สำหรับการบริสุทธ์จากกิเลส หรือการที่จะขัดเกลากิเลส ไม่ใช่อาศัยอาการที่ปรากฏภายนอก เพราะว่าบางท่านมักจะตัดสินจากอาการที่ปรากฏภายนอก แต่ปัญญาที่รู้สภาพธรรมตามความเป็นจริงเท่านั้น ที่จะทำให้ละคลายความไม่รู้สภาพธรรมที่กำลังปรากฏ และสามารถที่จะละคลาย ขัดเกลากิเลส แม้แต่การติดในรสได้

ใน **สังยุตตนิกาย ขันธวารวรรค สุมังคลีสูตร** มีข้อความว่า

สมัยหนึ่ง ท่านพระสารีบุตรอยู่ ณ พระวิหารเวฬุวันกลันทกนิวาปสถาน ใกล้พระนครราชคฤห์ ครั้งนั้นเป็นเวลาเช้า ท่านพระสารีบุตรนั่งแล้ว ถือบาตรและจีวร เข้าไปบิณฑบาตยังพระนครราชคฤห์ เทียบบิณฑบาตตามลำดับตรอกในพระนครราชคฤห์แล้ว อาศัยเชิงฝาแห่งหนึ่ง ฉ้นบิณฑบาตนั้น

เป็นปกติของท่านพระสารีบุตร ท่านบิณฑบาตสาย เพราะว่าท่านดูแลความเรียบร้อยในอาราม และดูแลภิกษุผู้ป่วยไข้ เมื่อเสร็จกิจของท่านแล้ว ท่านจึงไปบิณฑบาต

๕๒๙

ครั้งนั้น นางปริพาชิกาชื่อสุจิมุขี เข้าไปหาท่านพระสารีบุตรถึงที่อยู่ ครั้นแล้ว ได้กล่าวกะท่านพระสารีบุตรว่า

ดูกร สมณะ ท่านก้มหน้าฉันหรือ

ท่านพระสารีบุตรตอบว่า

ดูกร น้องหญิง เราได้ก้มหน้าฉัน

นี่เป็นเรื่องมารยาทต่าง ๆ ของการบริโภคอาหาร ซึ่งบางท่านอาจจะคิดว่า การบริโภคอย่างเรียบร้อย อาการภายนอกที่ปรากฏจะแสดงว่า เป็นผู้ที่เหมาะสมจากกิเลส

สุจิมุขีถามว่า

ถ้าอย่างนั้น ท่านแหงนหน้าฉันหรือ สมณะ

ท่านพระสารีบุตรตอบว่า

เราได้แหงนหน้าฉันหรือ น้องหญิง

สุจิมุขีถามว่า

ถ้าอย่างนั้น ท่านมองดูทิศใหญ่ฉันหรือ สมณะ

ท่านพระสารีบุตรตอบว่า

เราได้มองดูทิศใหญ่ฉันหรือ น้องหญิง

สุจิมุขีถามว่า

ถ้าอย่างนั้น ท่านมองดูทิศน้อยฉันหรือ สมณะ

ท่านพระสารีบุตรตอบว่า

เราได้มองดูทิศน้อยฉันหรือ น้องหญิง

สุจิมุขีกล่าวว่า

ดิฉันถามว่า ดูกร สมณะ ท่านก้มหน้าฉันหรือ ท่านก็ตอบว่า เราได้ก้มหน้าฉันหรือ น้องหญิง ดิฉันถามว่า ถ้าอย่างนั้น ท่านแหงนหน้าฉันหรือ สมณะ ท่านก็

ตอบว่า เราไม่ได้แหยงหน้าฉันหรอก น้องหญิง ดิฉันถามว่า ถ้าอย่างนั้น ท่านมองดู
ทิศใหญ่ชั้นหรือ สมณะ ท่านก็ตอบว่า เราไม่ได้มองดูทิศใหญ่ชั้นหรอก น้องหญิง
ดิฉันถามว่า ถ้าอย่างนั้นท่านมองดูทิศน้อยชั้นหรือ สมณะ ท่านก็ตอบว่า เราไม่ได้
มองดูทิศน้อยชั้นหรอก น้องหญิง ก็บัดนี้ ท่านฉันอย่างไรเล่า สมณะ

ท่านพระสารีบุตรกล่าวว่า

ดูกร น้องหญิง ก็สมณพราหมณ์เหล่าใดเหล่าหนึ่ง เลี้ยงชีวิตด้วยมิจฉาชีพ
เหตุไตรจ্ঞานวิชา คือ วิชาดูพื้นที่ สมณพราหมณ์เหล่านี้เรียกว่า กัมหน้าฉัน

ดูกร น้องหญิง สมณพราหมณ์เหล่าใดเหล่าหนึ่ง เลี้ยงชีวิตด้วยมิจฉาชีพ
เหตุไตรจ্ঞานวิชา คือ วิชาดูดาวนักษัตร สมณพราหมณ์เหล่านี้เรียกว่า แหยงหน้าฉัน

ดูกร น้องหญิง สมณพราหมณ์เหล่าใดเหล่าหนึ่ง เลี้ยงชีวิตด้วยมิจฉาชีพ
เหตุประกอบารรับส่งข่าวสาส์น สมณพราหมณ์เหล่านี้เรียกว่า มองดูทิศใหญ่ชั้น

ดูกร น้องหญิง สมณพราหมณ์เหล่าใดเหล่าหนึ่ง เลี้ยงชีวิตด้วยมิจฉาชีพ
เหตุไตรจ্ঞานวิชา คือ วิชาทายองค์อวัยยะ สมณพราหมณ์เหล่านี้เรียกว่า มองดูทิศ
น้อยชั้น

ดูกร น้องหญิง ส่วนเรานั้น มิได้เลี้ยงชีวิตด้วยมิจฉาชีพ เหตุไตรจ্ঞานวิชา
คือ วิชาตรวจพื้นที่ มิได้เลี้ยงชีวิตด้วยมิจฉาชีพ เหตุไตรจ্ঞานวิชา คือ วิชาดูดาว
นักษัตร มิได้เลี้ยงชีวิตด้วยมิจฉาชีพ เหตุประกอบารรับส่งข่าวสาส์น มิได้เลี้ยงชีวิต
ด้วยมิจฉาชีพ เหตุไตรจ্ঞานวิชา คือ วิชาทายองค์อวัยยะ (แต่) เราแสวงหาภิกษาโดย
ชอบธรรม ครั้นแล้วจึงฉัน

ครั้งนั้น นางสุจิมุขีปริพาชิกาเข้าไปในนครราชคฤห์ จากถนนหนึ่ง ไปอีกถนน
หนึ่ง จากตรอกหนึ่ง ไปอีกตรอกหนึ่ง แล้วประกาศอย่างนี้ว่า

ท่านสมณศากยบุตรทั้งหลาย ย่อมฉันอาหารอันประกอบด้วยธรรม สมณ-
ศากยบุตรทั้งหลาย ย่อมฉันอาหารอันหาโทษมิได้ ขอเชิญท่านทั้งหลายถวาย
บิณฑบาตแก่สมณศากยบุตรทั้งหลายเถิด.

จบ สูตรที่ ๑๐

เป็นการแสวงหาอาหารโดยชอบธรรมของบรรพชิต เป็นผู้ที่มีบริโภคอาหารที่ได้จากการบิณฑบาต ไม่ใช่ด้วยการแสวงหาตามความพอใจของตนเอง

จาก **สุจิตฺตสูตร** ท่านผู้ฟังก็จะเห็นได้ว่า ผู้ที่ไม่ติดในรส ย่อมบริสุทธิ์ในการเลี้ยงชีพ ไม่ว่าจะเป็นฆราวาสหรือบรรพชิต การที่ยังติดในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส ในโณภูมิล้วน ย่อมเป็นเหตุให้กระทำความผิดชั่ว เลี้ยงชีพในทางทุจริต และกระทำกุศลกรรมต่าง ๆ ทุจริตกรรมต่าง ๆ ตามกำลังของกิเลส

ผู้ฟัง เมื่อคราวก่อน กระผมได้แสดงความคิดเห็นในศัพท์ คำว่า **ปุเรภตฺตํ** และ **ปจฺจภตฺตํ** ซึ่งกระผมได้แสดงความคิดเห็นว่า **ปุเรภตฺตํ** หมายความว่า อาหารมื้อแรก **ปจฺจภตฺตํ** หมายความว่า อาหารมื้อหลัง การแสดงความคิดเห็นของผมที่กล่าวเช่นนั้น เป็นการผิดอย่างยิ่ง เพราะเหตุว่ากระผมไปพบใน **อรรถกถาวรรคภิกขุณีวิวัฏฐะ** **พระวินยปิฎก** ท่านให้คำนิยาม หรือคำจำกัดความของ **ปุเรภตฺตํ** ว่า

ชื่อว่า **ปุเรภตฺตํ** คือ ตั้งแต่อรุณขึ้นแล้วจนถึงเที่ยงวัน

วิกาลภตฺตํ คือ ตั้งแต่เที่ยงแล้วจนถึงพระอาทิตย์อัสดง

วิกาล คือ ตั้งแต่พระอาทิตย์อัสดงแล้วจนถึงอรุณขึ้น

นี่เป็นคำจำกัดความที่ท่านอธิบายไว้อย่างนั้น ความเข้าใจผิดของกระผมเป็นความโง่ของกระผมเองที่ไม่ได้ตรวจดูให้อ่านถี่ถ้วนก่อน ก็แสดงความคิดเห็นออกไป ต้องสารภาพผิดต่อท่านผู้ฟังด้วย

สำหรับ **ปุเรภตฺตํ** ตั้งแต่อรุณขึ้นแล้วจนถึงเที่ยงวันนี้ ปัญหาคงไม่มี เป็นเวลาที่พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้ฉันได้

ปจฺจภตฺตํ ที่ท่านให้คำจำกัดความไว้ว่า ตั้งแต่เที่ยงแล้วจนถึงพระอาทิตย์อัสดง ตรงนี้ยังมีศัพท์อีกหลายที่เดียว ในพระสูตรต่าง ๆ จะมีศัพท์ว่า กลับจากบิณฑบาตแล้ว ภายหลังภัต ในเวลาภายหลังภัต บางทีก็ทับศัพท์ว่า ในเวลาปัจฉิมภัต

ในเวลาภายหลังภัต ถ้าเราจำกัดความตามที่ท่านอธิบายไว้ในพระวินัยปิฎก อันธกาลวรรคนี้ ต้องหมายความว่าถึงเที่ยงล่วงไปแล้ว จึงจะไปสนทนาธรรม หรือไปเยี่ยมใครต่อใครที่ไหนก็ได้สุดแต่สะดวก

คำว่า วิกาล ในพระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ ท่านก็ว่า ตั้งแต่เที่ยงแล้วไปถึงรุ่งอรุณ ก็อยู่ในเวลาห้ามฉันเหมือนกัน

ส. ขอบพระคุณค่ะ ขออนุโมทนาท่านผู้ฟังที่พยายามศึกษาค้นคว้าจนได้ความเข้าใจในพระธรรม และได้นำมาให้ท่านผู้อื่นได้ทราบ ตามที่ท่านได้ศึกษาตรวจสอบมาแล้ว

คามิกะ วิกาล ที่ว่านี้ คือ กาลของพระมี ๒ อย่าง เรื่องอาหารนั้น ปุเรภัต ที่ว่าเมื่อสักครู่นี้ เข้าถึงเที่ยงถูกต้องแล้ว บัจฉภัต ตั้งแต่เที่ยงไปแล้ว ไม่ใช่แค่คำ แต่ถึงรุ่งอรุณ วิกาลในพระวินัยท่านมีอยู่อีกอย่างหนึ่ง คือ พระจะเข้าบ้านกลางวัน เข้าๆ เย็นๆ ไม่ต้องลาเจ้าอาวาส หรือพระภิกษุที่อยู่ในวัด แต่ถ้าจะเข้าบ้านในเวลาค่ำคืน เรียกว่า วิกาล

วิกาล หมายความว่า กาล คือ เวลา วิ ปฏีเสธว่า ไม่ใช่ ในพระพุทธศาสนา แบ่งเป็น ๒ อย่าง วิกาลของเรื่องพระเข้าบ้าน ค่ำมืดแล้วต้องลา ถ้ากลางวันไม่ต้องลา มีกิจธุระไปแล้วกลับได้ ส่วนวิกาลในเรื่องของอาหาร ก็อย่างที่กล่าวกันเมื่อสักครู่

ส. ขอบพระคุณค่ะ

เพื่อประกอบความเข้าใจข้อนี้ ขอกล่าวถึง **พระวินัยปิฎก ปริวาร มหาวิภังค์ ๑๖ มหาวาร โภชนวรรคที่ ๔ ข้อ ๓๒๓** ซึ่งมีข้อความว่า

ภิกษุฉันโภชนะทีหลัง ต้องอาบัติ ๒ คือ รับผิดชอบตั้งใจว่าจักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุก ๆ คำกลืน ๑

บางท่านอาจจะไม่ทราบว่า โภชนะทีหลัง หมายความว่าถึงอะไร ซึ่งในคำถามและคำตอบโภชนวรรคที่ ๔ ฉบับภาษาไทย มีคำอธิบายว่า

โภชนะทีหลัง ก็คือ รับผิดชอบตั้งใจว่าจักฉัน แล้วฉันในที่อื่น ชื่อว่า โภชนะทีหลัง

เป็นเรื่องคำต่าง ๆ ที่เป็นคำที่ใช้ในพระวินัยปิฎก ซึ่งควรจะได้ทราบความหมาย เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องด้วย

ข้อ ๓๒๕

ภิกษุฉันเสร็จ ห้ามกัดเสียแล้ว ฉันทของเคี้ยวก็ดี ของฉันทก็ดี อันมิใช่เดน ต้องอาบัติ ๒ คือ รับด้วยตั้งใจว่าจักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุก ๆ คำกลืน ๑

ของที่ไม่ใช่เดน คือ ของที่ไม่เป็นกับปิยะ

ข้อ ๓๒๗

ภิกษุฉันของเคี้ยวก็ดี ของฉันทก็ดีในเวลาวิกาล ต้องอาบัติ ๒ คือ รับด้วยตั้งใจว่าจักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุก ๆ คำกลืน ๑

เป็นเรื่องที่พอจะประมวลได้ว่า ความหมายของการบริโภคที่พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติไว้มีประการใดบ้าง

เพื่อความเข้าใจในเรื่องอาหารที่พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาต และไม่ทรงอนุญาตในกาลต่าง ๆ ขกกล่าวถึงโครส ๕ เกสัช ๕ เพื่อท่านผู้ฟังจะได้ทราบความแตกต่างของโครส ๕ และเกสัช ๕ นี้

สำหรับเรื่องโครส ๕ ใน **พระวินัยปิฎก มหาวรรค เกสัชชขันธกะ ข้อ ๘๕** มีเนื้อความว่า เมื่อเมณฑกคหบดีได้ทราบข่าวว่า พระผู้มีพระภาคและพระภิกษุหมู่ใหญ่ประมาณ ๑,๒๕๐ รูป เสด็จไปยังชนบทอังคตตราปะ ท่านเมณฑกคหบดีก็ได้ตามไปพบพระผู้มีพระภาค ณ ระหว่างทางกันดาร และได้กราบทูลอาราธนาขอให้พระผู้มีพระภาคและพระภิกษุสงฆ์รับภัตตาหารในวันรุ่งขึ้น ซึ่งท่านก็ได้อังคาสพระภิกษุสงฆ์มีพระผู้มีพระภาคเป็นประมุขด้วยขาทนียโภชนียาหารอันประณีต และด้วยนํ้านมสดอันวิจิตรใหม่ด้วยมือของตน ซึ่งพระภิกษุทั้งหลายนั้นก็รังเกียจ ไม่ยอมรับประทานนมสด แต่พระผู้มีพระภาคก็ได้ตรัสอนุญาตให้รับประทานฉันได้

ต่อจากนั้นพระผู้มีพระภาคก็ได้รับสั่งอนุญาตแก่ภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตโครส ๕ คือ นมสค นมลัม เบรียง เนยข้น เนยใส

ซึ่งจากโครส ๕ นี้ ท่านผู้ฟังจะเห็นได้ว่า นมสค นมลัม เบรียง ไม่ใช่เภสัช ที่เป็นเภสัชนั้น เฉพาะเนยข้น เนยใส ซึ่งใน **พระวินัยปิฎก มหาวรรค เกสัชช-
ขันธกะ ข้อ ๒๕** ได้กล่าวถึงมูลเหตุที่พระผู้มีพระภาคจะทรงอนุญาตเภสัช มีข้อความ
ว่า

โดยสมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถปิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้น ภิกษุทั้งหลายอันอาพาธซึ่งเกิดชุม
ในฤดูสารทถูกต้องแล้ว ยาคุที่ดื่มเข้าไปก็พุ่งออก แม้ข้าวสวยที่ฉันแล้วก็พุ่งออก
เพราะอาพาธนั้น พวกเธอจึงชูปมอม เสร้าหมอง มีผิวพรรณไม่ดี มีผิวเหลืองขึ้น ๆ
มีเนื้อตัวสะพรั่งด้วยเอ็น

พระผู้มีพระภาคได้ทอดพระเนตรเห็นภิกษุเหล่านั้น ชูปมอม เสร้าหมอง มี
ผิวพรรณไม่ดี มีผิวเหลืองขึ้น ๆ มีเนื้อตัวสะพรั่งด้วยเอ็น ครั้นแล้วจึงตรัสเรียกท่าน
พระอานนท์มารับสั่งถามว่า

ดูกร อานนท์ ทำไมหนอ เดียวนี้ภิกษุทั้งหลายจึงชูปมอม เสร้าหมอง มี
ผิวพรรณไม่ดี มีผิวเหลืองขึ้น ๆ มีเนื้อตัวสะพรั่งด้วยเอ็น

ท่านพระอานนท์กราบทูลว่า

พระพุทธเจ้าข้า เดียวนี้ภิกษุทั้งหลายอันอาพาธซึ่งเกิดชุมในฤดูสารทถูกต้อง
แล้ว ยาคุที่ดื่มเข้าไปก็พุ่งออก แม้ข้าวสวยที่ฉันแล้วก็พุ่งออกเพราะอาพาธนั้น พวก
เธอจึงชูปมอม เสร้าหมอง มีผิวพรรณไม่ดี มีผิวเหลืองขึ้น ๆ มีเนื้อตัวสะพรั่งด้วยเอ็น

พระพุทธานุญาตเภสัช ๕ ในกาล

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคประทับในที่สงัดทรงหลีกเร้นอยู่ ได้มีพระปริวิตกแห่ง
พระทัยเกิดขึ้นอย่างนี้ว่า

เดี๋ยวนี้ภิกษุทั้งหลายอันอาพาธซึ่งเกิดชุมในฤดูสารทถูกต้องแล้ว ยาคุที่ดื่มเข้า
ไปก็พุ่งออก แม้ข้าวสวยที่ฉันแล้วก็พุ่งออกเพราะอาพาธนั้น พวกเธอจึงชูปมอม เสร้า
หมอง มีผิวพรรณไม่ดี มีผิวพรรณเหลืองขึ้น ๆ มีเนื้อตัวสะพรั่งด้วยเอ็น เราจะพึง

อนุญาตอะไรหนอเป็นเภสัชแก่วิภิกขุทั้งหลาย ซึ่งเป็นเภสัชอยู่ในตัว และเขาสมมติว่าเป็นเภสัช ทั้งจะพึงสำเร็จประโยชน์ในอาหารกิจแก้สั่วโลก และจะไม่พึงปรากฏเป็นอาหารหยาบ

ที่นั่นพระองค์ได้มีพระปริวิตกสืบต่อไปว่า เภสัช ๕ นี้แล คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย เป็นเภสัชอยู่ในตัว และเขาสมมติว่าเป็นเภสัช ทั้งสำเร็จประโยชน์ในอาหารกิจแก้สั่วโลก และไม่ปรากฏเป็นอาหารหยาบ ฉะนั้น เราพึงอนุญาตเภสัช ๕ นี้แก่วิภิกขุทั้งหลาย ให้รับประทานในกาล แล้วบริโภคในกาล

ในครั้งแรกทีเดียว พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตเภสัช ๕ คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย เฉพาะในกาล คือ ก่อนเที่ยง แต่ภายหลังพระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตเภสัช ๕ นอกกาล ซึ่งมีข้อความว่า

พระพุทธาอนุญาตเภสัช ๕ นอกกาล

ก็โดยสมัยนั้นแล วิภิกขุทั้งหลายรับประทานเภสัช ๕ นั้นในกาล แล้วบริโภคในกาล โภชนาหารของพวกเธอชนิดธรรมดา ชนิดเลว ไม่ย่อย ไม่จำต้องกล่าวถึง โภชนาหารที่ดี พวกเธออันอาพาธซึ่งเกิดชุมในฤดูสารทนั้น และอันความเปื้อน ภัตตาหารนี้ถูกต้องแล้ว เพราะเหตุ ๒ ประการนั้น ยิ่งเป็นผู้ชubbผอม เศร้าหมอง มีผิวพรรณไม่ดี มีผิวเหลืองขึ้น ๆ มีเนื้อตัวสะพรั่งด้วยเอ็นมากขึ้น พระผู้มีพระภาคได้ทอดพระเนตรเห็นวิภิกขุเหล่านั้น ก็ได้ตรัสเรียกท่านพระอานนท์มารับสั่งถาม ...

ซึ่งท่านพระอานนท์ก็ได้กราบทูลให้ทรงทราบ

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมมิกถา ในเพราะเหตุเป็นค้ำมูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วตรัสเรียกวิภิกขุทั้งหลายมารับสั่งว่า

ดูกร วิภิกขุทั้งหลาย เราอนุญาตให้รับประทานเภสัช ๕ นั้น แล้วบริโภคได้ทั้งในกาล ทั้งนอกกาล

นี่เป็นเรื่องของเภสัช ๕ ซึ่งไม่มีนมสด ไม่มีนมข้น ไม่มีเปรียง มีเฉพาะเนยข้น เนยใส ซึ่งเกิดแต่นมสด และน้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย

โครส ๕ คือ นมสด นมข้น เปรียง เนยข้น เนยใส

นี่เป็นโครส ๕ เพราะฉะนั้น เบื้องเกิดจากนม เนยใส เนยข้นเกิดจากนม
ทั้งสี่ จึงเป็นโครส ที่พระผู้มีพระภาคให้พระภิกษุรับประทานได้ ๕ อย่าง คือ
นมสด นมต้ม เบื้อง เนยข้น เนยใส แต่ที่เป็นเกสร ๕ นั้น คือ เนยใส เนยข้น
น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย

๕๓๐

สำหรับน้ำมันที่เป็นเภสัชมี ๕ คือ น้ำมันงา ๑ น้ำมันเมล็ดพันธุ์ผักกาด ๑ น้ำมันมะขาง ๑ น้ำมันละหุ่ง ๑ น้ำมันเปลวสัตว์ ๑

ใน **พระวินัยปิฎก ปริวาร หมวด ๕ เอกุตตริกะ ว่าด้วยอาบัติเป็นต้น**

สำหรับ น้ำมันเปลวสัตว์มี ๕ คือ น้ำมันเปลวหมี ๑ น้ำมันเปลวปลา ๑ น้ำมันเปลวปลาฉลาม ๑ น้ำมันเปลวหมู ๑ น้ำมันเปลวลา ๑

ที่จะเป็นเภสัชก็ได้แก่ น้ำมัน ๕ และสำหรับน้ำมันเปลวสัตว์นั้น ก็มี ๕

ความละเอียดในเรื่องของเนยใส เนยข้นเหล่านี้ ท่านผู้ฟังจะค้นได้ใน **ทุติยสมันตปาสาทิกาแปล ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๓** ซึ่งจะให้ท่านผู้ฟังได้ทราบลักษณะของเนยใส

เนยใสทำจากเนยข้นก็มี เนยใสทำด้วยนมสดก็มี ทำด้วยนมส้มก็มี

นั่นเป็นลักษณะของเนยใส หมายความว่า ในบรรดาโครส ๕ เนยใสเป็นยอดของโครส แต่ข้อที่ทรงอนุญาตไว้ ที่จะเก็บไว้ได้ ๗ วันโดยเป็นเภสัช ที่บริโภคได้จะต้องปราศจากอามิส คือ ไม่เจือด้วยอาหารใดๆ จึงจะฉันได้ในเวลาวิกาล แม้เนยข้นก็เช่นเดียวกัน ซึ่งมีข้อความว่า

เนยข้น พอยกขึ้นจากเปรียงเท่านั้น ภิกษุทั้งหลายขบฉันได้

นี่เป็นกรรมวิธีในการที่จะทำนมสดให้เป็นนมส้ม เป็นเปรียง เป็นเนยข้น เป็นเนยใส นมสดถ้าทิ้งไว้จะเป็นนมส้ม และถ้าต้องการจะให้เป็นเนยข้น ก็คงจะต้องเป็นเปรียง เพราะมีข้อความว่า เนยข้น พอยกขึ้นจากเปรียงเท่านั้น ภิกษุทั้งหลายขบฉันได้ เพราะฉะนั้น จากนมสดก็เป็นนมส้ม เป็นเปรียง และก็เป็นเนยข้น

ภิกษุจะฉันเนยข้น ฟังชำระ คือ ตักเอานมส้ม เปรียง แผลงวัน และมดแดง เป็นต้นออก แล้วฉันเกิด

ที่จะเป็นเนยข้นจริง ๆ ต้องเอานมส้มออก ต้องเอาเปรี้ยวออกด้วย เหลือแต่ที่เป็นเนยข้น คือ เป็นก้อนของเนยข้นจริง ๆ เวลาหุงต้มแล้วเป็นเปรี้ยว เท่าที่ได้ตรวจสอบดูใน **ทุตติยสมันตปาสาทิกา**

นมสดทิ้งไว้เป็นนมส้ม หุงต้มเป็นเปรี้ยว แล้วก็กลายเป็นเนยข้น จากเนยข้นเป็นเนยใส เพราะเหตุว่ามีข้อความต่อไปว่า

ภิกษุใครจะเจียวเนยข้นให้เป็นเนยใสฉันท์ จะเจียวแม้เนยข้นที่ยังไม่ฟอก คือยังไม่ชำระก็ควร แล้วเนยใสนั้น ภิกษุทำให้สุกด้วยแสงแดดแล้วกรองไว้ นั่นเป็นเนยใส

ข้อความใน **ทุตติยสมันตปาสาทิกาแปล ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๓** มีว่า

ภายหลังพวกอันเตวาสิกถามท่านหนักขึ้นว่า

ท่านขอรับ ก้อนนมส้มก็ดี หยอดเปรี้ยวก็ดี มีอยู่ในเนยข้น เนยข้นนั้นควรไหม
พระเถระตอบว่า

ผู้มีอายุ แม้เนยข้นนั้นก็ไม่ควร

แสดงให้เห็นว่า ถ้าจะเป็นเนยข้นจริง ๆ ที่จะเป็นยา จะต้องไม่เจือด้วยนมนมส้มหรือหยดเปรี้ยว จึงจะเป็นเนยข้นที่เป็นยา เป็นเภสัชได้

เพราะฉะนั้น แม้เภสัชที่ทรงอนุญาตไว้ ก็ควรที่จะได้ทราบความละเอียดด้วยว่า ไม่ได้หมายความว่าถึงใคร่ทั้งหมด แต่เฉพาะที่เป็นเนยข้น เนยใส และเนยข้นนั้น ก็ไม่เจือด้วยนมส้ม หรือแม้แต่หยดเปรี้ยวด้วย

ในเรื่องของการบริโภคอาหาร โดยเฉพาะของเพศบรรพชิตซึ่งจะเป็นสมาธิอาชีวะ ท่านผู้ฟังจะเห็นได้ว่า เป็นการขัดเกลากิเลสการติดในรส ตามพระวินัยบัญญัติที่เหมาะสมควรแก่เพศบรรพชิต

สำหรับฆราวาสเองนั้น ถึงแม้ว่าท่านยังไม่ได้รักษาอุโบสถศีล และยังไม่ได้วิธิตการบริโภคอาหารในเวลาวิกาล แต่ท่านสามารถจะเป็นผู้รู้ประมาณในโภชนะ และเป็นผู้ที่ไม่ติดในรส

การรู้ประมาณในโภชนะนั้น คือ บริโภคพอสมควร ขอนี้พอที่จะทราบด้วยตนเองไหมว่า ท่านเป็นผู้บริโภคอย่างนี้หรือเปล่า ซึ่งทุกท่านควรที่จะได้สังเกต ควรที่

จะได้พิจารณาเพื่อการขัดเกลากิเลส คือ การติดในรส ในขณะที่บริโภคนั้น บริโภคพอสมควร หรือว่าเกินสมควร หมายความว่า อิ่มแล้ว แต่ยังอ่อย เพราะฉะนั้น ก็รับประทานต่อไปอีก นั่นคือ เกินประมาณ เกินสมควร

แต่ถ้าท่านเป็นผู้ที่พิจารณาอยู่เสมอ รู้ว่าอิ่มแล้ว พอดีแล้ว พอประมาณแล้ว ท่านก็ไม่รับประทานต่อไป แสดงว่าท่านเป็นผู้ที่คลายการติดในรส สามารถที่จะไม่รับประทานต่อไปได้

รับประทานพอประมาณ คือ รับประทานพอสมควร แต่ถ้าคราวใดรับประทานอิ่มแล้ว แต่ยังรับประทานต่อไปอีก สติก็ควรที่จะเกิดระลึกได้ว่า ท่านรับประทานต่อไป เพราะความติดในรส

เพราะฉะนั้น ทุกครั้งที่รับประทาน และสติเกิดรู้ว่า พอประมาณ พอสมควร และสามารถที่จะหยุด ไม่บริโภคต่อ ถ้าเป็นอย่างนี้เรื่อย ๆ ก็จะทำให้ละคลายการติดในรส เมื่อละคลายการติดในรสแล้ว ท่านจะบริโภคพอสมควร คือ พอประมาณจริง ๆ โดยที่จะไม่บริโภคอาหารที่เกินจำเป็น และในเวลาที่ไม่จำเป็นด้วย ซึ่งการบริโภคของท่านก็จะน้อยลง จนกระทั่งท่านสามารถจะรักษาอุโบสถศีลองค์ที่ ๖ ได้อย่างสบาย ๆ แต่ว่าจะเป็นเมื่อไรนั้น ก็ต้องแล้วแต่การสะสมอบรมเป็นปัจจัย

การเจริญสติปัฏฐานเป็นเรื่องชีวิตประจำวัน เพราะฉะนั้น แม้แต่ในการบริโภคอาหาร ก็ต้องเป็นชีวิตปกติ เป็นนามธรรม เป็นรูปธรรม ซึ่งเกิดขึ้นตามการสะสม

ท่านผู้ฟังจะทราบได้ว่า การบริโภคอาหารของท่านจะเป็นไปในลักษณะอย่างไร เป็นกุศลจิตหรืออกุศลจิตประการใด จะมีสติระลึกถึงลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมอย่างไหนนั้น ก็แล้วแต่การสะสมมาตามความเป็นจริง แต่จะต้องอบรมเจริญปัญญา ระลึกถึงลักษณะของสภาพธรรมต่อไป เพื่อที่จะละคลายการยึดถือว่าเป็นตัวตน

ขออ่านจดหมายของท่านผู้ฟัง จากบ้านเลขที่ ๘๑ หมู่ ๑๑ ต. คลองต๋ม อ. บางกะปิ ถ.รามอินทรา

วันที่ ๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๘

กราบเรียน ท่านอาจารย์สุจินต์ ที่เคารพอย่างสูง

ดิฉันได้ติดตามรับฟังการบรรยายแนวทางเจริญวิปัสสนาของท่านอาจารย์มา ตั้งแต่ต้น จนปัจจุบันก็ยังรับฟังอยู่ ทั้งภาคเช้าและภาคค่ำมิได้ขาด นอกจากมีกิจจำเป็นเท่านั้น ได้ประโยชน์จากการรับฟังบ้างพอสมควร

ดิฉันเริ่มสนใจในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๐ จนกระทั่งทุกวันนี้ เคยปฏิบัติตามแนวอื่นมาบ้าง ดิฉันพอใจและศรัทธาในการปฏิบัติ แนวเดิมว่าถูกต้องเสมอมา เพราะผลที่ได้ คือ ความสงบใจจากอกุศลธรรมทั้งปวง แม้บางครั้งจะมีอารมณ์มากระทบ สติก็จะทันเหตุการณ์เสมอมา จิตใจไม่ได้ติดในอารมณ์ นั้น ทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่า ถูกต้องแน่นอน แต่ก็ไม่ได้ละเลยในการรับฟังคำบรรยายของท่านอาจารย์ เก็บมาพิจารณาเทียบเคียงอยู่เสมอ และพยายามฝึกเจริญสติตาม แต่ก็ไม่ค่อยจะได้ผล เพราะยังไม่ค่อยจะเข้าใจอะไรมากนัก คงจะเป็นเพราะติดอยู่ใน การปฏิบัติแบบเดิม บางครั้งมีสติระลึกถึงรูปธรรมนามธรรมที่กำลังเกิดอยู่ ก็พอจะเข้าใจ บ้าง เห็นรูปธรรมนามธรรมที่เกิดอยู่แต่ละชนิดมีความแตกต่างกัน เช่น ความเย็น กำลังปรากฏ ก็รู้เฉพาะความเย็นที่กำลังปรากฏ มีแต่สภาพเย็นเท่านั้น สภาพร้อน ปรากฏ สติก็รู้เพียงสภาพร้อนเท่านั้น ความรู้สภาพร้อน สภาพเย็นก็ดับไป

เวลารับประทานอาหาร รู้สึกลำบากเหลือเกิน พอเห็นอาหารที่ชอบ ก็เกิดความอยากเสียแล้ว คงจะเป็นเพราะหลงลืมสติ กว่าจะระลึกได้ อาหารเข้าปากไปเสียแล้ว ต่อมาลิ้นกระทบกับรส กลับติดใจในรสเสียแล้ว กว่าสติจะระลึกได้ว่า เป็นเพียงสภาพ ของรสเท่านั้น ทานอาหารไปเสียหลายคำ แต่ก็พยายามเจริญสติ ระลึกถึงในสภาพของ รูปธรรมนามธรรมแต่ละอย่างแต่ละชนิด ปัจจุบันนี้ไม่เป็นการยากนัก ระลึกได้พอสมควร

บางครั้งดิฉันจะเก็บเอาการปฏิบัติแนวเดิมมาพิจารณาเทียบเคียงกันกับของ ท่านอาจารย์ เห็นความแตกต่างกันในความรู้ความเข้าใจที่เกิดขึ้นขณะนั้น แบบเดิม การกำหนดรูปนามนั้น ถ้าไม่ได้พิจารณาแล้ว ก็จะไม่เห็นว่ามีเราเป็นผู้ทำ เป็นผู้ กำหนดอยู่ สมัยที่ดิฉันปฏิบัติอยู่ ก็ยังมองไม่เห็นความต่างกัน แต่เมื่อได้ปฏิบัติตาม แนวทางของท่านอาจารย์ จึงได้ความรู้ความเห็นต่างกัน การปฏิบัติแบบเดิมนั้น ไม่

ดิฉันได้เคยประสบปัญหานี้ด้วยตนเอง เมื่อประมาณ ๕ – ๖ ปีที่แล้วมานี้ มีเหตุ
ดิฉันประสบมรสุมชีวิตใหญ่อย่างหนัก เกิดอภุศลจิต จิตขณะนั้นมีแต่ความเศร้าหมอง
โงะ โทสะ โมหะ พยาบาทเข้าครอบงำจิตใจ ใจที่เคยสงบ กลับฟุ้งซ่าน หาความ
สงบมิได้ จะนั่ง นอน ยืน เดิน มีแต่ความทุกข์ เหมือนมีไฟทั้งกองสุมอยู่ในอก
สติปัญญาที่เคยอบรมไว้ นำมาพิจารณา ก็ไม่สามารถจะปล่อยวางจากอารมณ์
มีดมีว หาทาทางออกไม่ได้

วันหนึ่ง ตอน ๓ทุ่ม ดิฉันเปิดวิทยุฟังรายการบรรยายของท่านอาจารย์ตามปกติ เคยรับฟังอยู่ทุกวัน มีตอนหนึ่งท่านอาจารย์บรรยายไปตรงกับใจของดิฉัน ในขณะนั้น อกุศลจิตกำลังเกิดอยู่ ดิฉันก็ตั้งใจจะเลิก ตามระลึก รู้อุปธรรมนามธรรมที่กำลังเกิดอยู่ ได้รู้ได้เห็นรูปธรรมนามธรรมที่เป็นอกุศลแต่ละอย่าง แต่ละชนิด ทอยกันเกิดอยู่ไม่ขาดสาย ขณะนั้นเกิดความกลัวภัยในวิภวภูมิจนมาอย่างบอกไม่ถูก ดิฉันก็ระลึกไว้ในนามธรรมที่เกิดใหม่ต่อไป ความรู้ความเข้าใจได้เกิดขึ้นขณะนั้นเอง เห็นเป็นลักษณะหนึ่งของสภาพนามธรรมที่เกิดขึ้น และเปลี่ยนไปในที่สุด ในสภาพนามธรรมไม่ใช่เรา ไม่มีเราโกรธ เรารัก เราชัง มีเพียงลักษณะของนามธรรมเท่านั้นที่กำลังปรากฏอยู่ ความรู้สึกขณะนั้นเริ่มรู้สึกว่าจะไม่มีอะไรน่ายึดถือ เมื่อความรู้เกิดขึ้น อกุศลจิตดับหายไป ขณะนั้นเกิดความเบาใจ เบากาย เหมือนแบกของหนักมาแล้วโยนทิ้งไป ใจก็สบายขึ้น สติก็ระลึกตามเรื่อยไปในสภาพของจิตขณะนั้น

หลังจากนั้นต่อมา ดิฉันย้อนกลับไปพิจารณาว่า การปฏิบัติที่แล้วนั้น มิได้ประกอบกับความเห็นที่ถูกต้อง ตรงตามความเป็นจริงของสภาพของรูปธรรมนามธรรม จึงไม่สามารถจะละคลายได้ ดิฉันจึงทิ้งแนวเดิมมาปฏิบัติตามแนวทางของท่านอาจารย์ จนถึงปัจจุบันนี้ พร้อมกันนั้นอดเสียมิได้ ที่จะระลึกถึงพระคุณของท่านอาจารย์ด้วยความเคารพอย่างสูง ไม่อาจจะพรรณนาความรู้สึกที่มีต่อท่านอาจารย์ได้

ขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์มา ณ ที่นี้ด้วย

ดวงอาทิตย์ให้ความสว่างแก่โลกฉันใด ท่านอาจารย์ก็เป็นฉันนั้น ท่านได้ให้ธรรมเป็นทานแก่ปุถุชนผู้มีศรัทธาอยู่ด้วยอวิชชาให้ได้รับแสงสว่างแห่งธรรม ให้เกิดมีในบุคคลทั่วไป

ดิฉันขอความเมตตาจากท่านอาจารย์ โปรดพิจารณาว่า การปฏิบัติของดิฉันผิดถูกประการใด กรุณาชี้แจงด้วย จะเป็นพระคุณอย่างสูง

ขออำนาจแห่งบุญที่ท่านอาจารย์ได้ให้ธรรมเป็นทาน จงเป็นปัจจัยส่งผลให้ท่านอาจารย์ได้บรรลุมรรคผลนิพพานในอนาคตอันใกล้ด้วยเทอญ

ขอภัยท่านอาจารย์ ดิฉันไม่ค่อยสนใจในการเขียนจดหมาย เพราะความรู้ดิฉันน้อย มีอะไรบกพร่อง กรุณาให้อภัยดิฉันด้วย

สุดท้ายนี้ ดิฉันกราบขอความเมตตาจากท่านอาจารย์ ขอหนังสือ แนวทางเจริญวิปัสสนา ของท่านอาจารย์ ๑ เล่ม เพื่อเอาไว้เป็นคู่มือการปฏิบัติ ดิฉันขอกราบขอพระคุณล่วงหน้ามา ณ ที่นี้ด้วย ดิฉันสอเงินค่าส่งหนังสือมา ๒๐ บาท พร้อมทั้งที่อยู่ด้วย เหลือจากนั้นกรุณาเก็บไว้เป็นค่าส่งหนังสือให้บุคคลอื่นต่อไป

ด้วยความเคารพอย่างสูง

ส. ขออนุโมทนาท่านเจ้าของจดหมาย ที่ท่านมีความเข้าใจความแตกต่างของการระลึกรู้ลักษณะของสภาพธรรม เพื่อที่จะอบรมเจริญปัญญาให้รู้ว่ ไม่ใช่ตัวตน ซึ่งต่างกับการที่เคยปฏิบัติมา ซึ่งท่านผู้ฟังเอง ท่านจะเคยปฏิบัติแบบใดมาก่อน หรือว่าไม่เคยปฏิบัติแบบใดมาก่อนก็ตาม แต่ท่านจะต้องเป็นผู้ที่ละเอียดในการพิจารณาการเจริญอบรมสติปัญญาของท่านว่า สติที่เกิดระลึกรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏนั้น ระลึกรู้ลักษณะของสภาพธรรมถูกต้อง ตรงตามลักษณะของสภาพธรรมนั้น ๆ หรือไม่

แม้แต่คำว่า นามธรรม ซึ่งหมายถึงสภาพรู้ หรือธาตุรู้ โดยการศึกษา ไม่สงสัยเลยใช่ไหมว่า ต้องมีแน่ ๆ สภาพรู้ หรือธาตุรู้ ซึ่งไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล สภาพรู้สิ่งที่กำลังปรากฏทางตา ไม่ใช่สีสน်วณณะที่กำลังปรากฏทางตา ไม่ใช่จักขุปสาทด้วย เพราะว่าจักขุปสาทเป็นรูปซึ่งมีลักษณะที่สามารถรับกระทบสีสน်วณณะที่

ปรากฏทางตา แต่สภาพรู้ ชาติรู้นี้ เป็นสิ่งที่มีจริง เป็นสภาพธรรมชนิดหนึ่ง เป็นแต่เพียงอาการรู้ หรือสภาพรู้ หรือชาติรู้เท่านั้น และชาติรู้ หรือสภาพรู้ อาการรู้ ก็มีลักษณะต่างกันตามเหตุตามปัจจัย

สภาพรู้เสียง เป็นชาติรู้เสียง เป็นสิ่งที่มีจริง กำลังรู้เสียงที่กำลังปรากฏ ทุกครั้งที่ชาติรู้เสียงเกิดขึ้น จะรู้อย่างอื่นไม่ได้เลย ชาติรู้เสียงจะรู้ได้เฉพาะเสียงเท่านั้น เช่น ในขณะนี้เสียงปรากฏ ชาติรู้เสียงจะเห็นสิ่งที่ปรากฏทางตาไม่ได้ ชาติรู้เสียงเกิดขึ้นแล้ว ก็รู้เสียงเท่านั้นเอง นี่เป็นลักษณะของชาติรู้ลักษณะต่าง ๆ กัน

เพราะฉะนั้น โดยการศึกษา เข้าใจโดยไม่สงสัยว่า ชาติรู้ต้องมีแน่นอน นามธรรมซึ่งเป็นสภาพเห็น ชาติเห็น หรือว่าเป็นชาติรู้เสียง สภาพรู้เสียง ชาติรู้กลิ่น สภาพรู้กลิ่น ต้องมีแน่ แต่ทำอย่างไรจึงจะประจักษ์ในลักษณะซึ่งเป็นเพียงชาติรู้ สภาพรู้ได้ ก็ต้องอาศัยการอบรมเจริญปัญญา ระลึกถึงลักษณะของสภาพธรรมที่เป็นชาติรู้บ้าง หรือว่าเป็นรูปที่ปรากฏทางตาบ้าง เป็นชาติรู้ทางหูบ้าง หรือว่าเป็นรูปที่ปรากฏทางหูบ้าง ทั้งทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ บ่อย ๆ เนือง ๆ จนเป็นความรู้ในลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมเพิ่มขึ้น

ท่านต้องเป็นผู้ที่ตรงต่อตัวเอง และเป็นผู้ที่ละเอียดด้วย ถ้าเกิดมีความรู้สึกว่าเป็นตัวตนที่กำลังดู ที่กำลังรู้ นั้นผิดอีกแล้ว เพราะฉะนั้น สติจะต้องระลึกถึงในขณะนั้นว่า ขณะนั้นเป็นตัวตน เป็นลักษณะของความเห็นผิดที่ยึดถือนามรูปว่า เป็นสัตว์ บุคคล ตัวตน เพื่อที่ปัญญาจะได้รู้ละเอียดขึ้น และละคลายมากขึ้น

นี่คือ การอบรมเจริญปัญญา จนกว่าจะประจักษ์ชัดในลักษณะของสภาพธรรมที่ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน ไม่ว่าจะเป็นการคิดนึก ไม่จะเป็นความรู้สึก เป็นสุข ความรู้สึกเป็นทุกข์ ความตั้งใจ ความโกรธ ความตระหนี่ ความริษยา ความมานะ สภาพธรรมทั้งหมดที่มีจริง สติสามารถที่จะระลึกถึงในลักษณะของสภาพธรรมนั้น ๆ ซึ่งตามความเป็นจริงแล้ว ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน

เพราะฉะนั้น เป็นเรื่องปกติธรรมดา อาศัยการฟังและความเข้าใจ เป็นปัจจัย ให้สติเกิดระลึกถึงลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ จนกว่าจะเป็นความรู้ชัด ไม่ว่า

ณ สถานที่ใด หรือขณะไหน สติสามารถที่จะเกิดขึ้นระลึกรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏตามความเป็นจริง ซึ่งเป็นอริยศีลสิกขา อริยจิตสิกขา อริยปัญญาสิกขา

